

Liber Anselmi

la est recta significatio q̄ significat q̄ nō est rectū significari: aut q̄ nō exigit rectitudo. **A**lla igit̄ significatō ē rectā: alia rectitudie: q̄ illa q̄ p̄manet p̄tereūte significatōe. **D** Palā ē. **A**n itaq; nō vides: q; nō idō ē rectitudo ī significatiōe: q; tūc incipit eē cū significat eē qd̄ est v̄l nō est. **S** q; significatō tūc fit fm̄ rectitudiem q̄ sp̄ est: nec ob h̄ abest a significatōe: q; p̄t cū sicut nō debz: aut cū nlla sit significatio h̄ qm̄ tūc significatō deficit āte: deficiēte rectitudie. **D** Sic video vt nō possim nō videre. **A** Rectitudo itaq; q̄ significatio recta dicitur nō habet esse z nō esse aut aliquē motū p̄ significatiōē quocūq; moneatur ip̄a significatio. **D** Sibi nihil iā clarius. **A** Pōt ne p̄bari colorē s̄lr se habere ad corp̄: quō mō rectitudo se habet ad significatiōē. **D** P̄optior nūc sum p̄bare q; valde dissimiliter. **A** Puto q; iā tibi notū est: qd̄ de volūtate z eius rectitudie z de alijs q̄ rectitudiem habere d̄nt s̄tiedū est. **D** Q̄ino video hac ip̄a rōe p̄bari quoquo mō ip̄a sint rectitudiem imobile p̄manere. **A** Quid itaq; p̄seq̄ existimas de ip̄is rectitudinibus. **S**ūt alie ab inuicē: aut ē vna z eadē oīm rectitudo. **D** Sūp̄ cōcessū est: q; si ideo s̄t p̄les rectitudies qm̄ p̄les s̄t sunt res in quibus considerantur: hec esse est eas existere z variari fm̄ res ip̄as: q; nequaq; fieri d̄mōstratū ē. Quapropter nō ideo s̄t p̄les rectitudies: q; plures s̄t res ī q̄bus s̄t. **A** An habes aliquā aliā rōem cur tibi p̄les videant: p̄ter ip̄az rerū p̄litalitē. **D** Sicut istā nullā eē cognosco: ita nullā aliā inueniri posse cōsidero. **A** Una itaq; z eadē est oīm rectitudo. **D** Sic me fateri necesse ē. **A** Ampli⁹. Si rectitudo s̄t est ī reb⁹ ill̄ que d̄nt rectitudiem: nisi cū s̄t fm̄ q; d̄nt: z h̄ solū est ill̄ rectas esse: manifestū est eaz oīm vnā eē rectitudinē. **D** Nō pōt negari. **A** Una igit̄

in oib⁹ illis ē veritas. **D** Et hoc negari impossibile ē. **S** tū ostēde mihi: cur dicim⁹ hui⁹ v̄l illius rei v̄ritatē velut ad distinguēdas v̄ritatis differētiās: si nullā ab ip̄is reb⁹ assumūt diuersitatē. **A** Nāq; vix p̄cedūt nullā eē d̄m̄ā inter v̄ritatē volūtatis: z eā q̄ d̄ actōis: aut aliquid alioz. **A** Improbe hui⁹ vel illi⁹ rei esse dicit: qm̄ illa nō in ip̄is reb⁹ aut ex ip̄is aut p̄ ip̄as in q̄b⁹ eē dicit h̄z s̄t eē: h̄ cū res ip̄e fm̄ illā s̄t q̄ sp̄ p̄sto ē his q̄ s̄t: sicut debēt: tūc d̄ hui⁹ vel illi⁹ rei v̄ritas: vt v̄ritas actōis volūtatis quē ad modū dicit tēp⁹ hui⁹ v̄l illi⁹ rei: cū vnū z idē sit tēp⁹ oīm: q̄ s̄t ī eodē tpe s̄t: cū nō eēt h̄ v̄ illa res nō min⁹ eēt idē tps. **N**ō ei dicit ideo tps hui⁹ vel illi⁹ rei: q; tēpus est in ip̄is reb⁹: sed q; ip̄e s̄t ī tpe. **E**t sicut tēpus p̄ se consideratū nō dicit tēpus alicui⁹: sed cū res que ī illo sunt: consideram⁹: dicim⁹ tēpus hui⁹ vel illi⁹ rei: ita s̄ma v̄ritas p̄ se subsistēs nullius rei est: sed cū aliqd̄ fm̄ illa ē: tūc eius dicitur veritas vel rectitudo.

Explicit liber de veritate.

Incipit liber beati Anselmi archiep̄i catuariensis de similitudinibus: de diuisione voluntatis.

Voluntas tripliciter intelligit̄. **V**oluntas eteni dicit̄ illd̄ anime instrumentū: quo vult: affectō eiusdē instrumentū. **A**ffectio dō est affectio instrumentū volēdi. **H**ec volūtas q̄ dicit̄ affectio: est ad tēpus q̄si sopita: q; est eoz que mēs nō memorat: sed mox vt ea recollit z instrumentū volēdi appetit. **I**te volūtas dicit̄ velle vel vsus ipsius instrumentū. **S**imilitudo inter mlierē z volūtate. **V**oluntas itaq; illa que est instrumentū volēdi. **S**ic est inter deum z dyabolū: quo modo mulier inter suū legitimū virum: z aliquem adulter. **V**ir ei p̄cipit vt sibi cōiugat̄:

De similitudinibus

Adulter vero persuadet: vt et sibi copuletur. Si itaq; se soli legitimo viro coniungat: legitima ē: et ipsa filiosq; legitimos generat. Si ei adultero se iūxerit: adultera ē: et ipsa filiosq; adulterinos parit. Si r̄ ḡ de^o impat volūtati: vt societ̄ ipsi soli. Diabolus x̄o ex alia pte suggestit: vt cōiūgat̄ et sibi. Si itaq; se soli dō iūxerit. i. sc̄i sp̄s suggestionē velut semē bonū recepit: sit ei^o cōiūx legitima: filiosq; legitimos generat: id ē virtutes et opa bona: mor ei ad impium ei^o aperiunt oēs aie et corpis sens^o: et ad implēdū quod p̄cepit deus.

De sensibus anime.

Ipsa nāq; apitur ad virtutum affectionē et ad volendū optanda memoria x̄o ad memorādū memorāda: cogitatio ad cogitādū cogitāda: intellectus ad discernēdū qd sit volendū v̄l memorādū: siue cogitandum. Animus q̄ ad caritatē erigit̄: ad humilitatē deponit̄: ad patientiā roborat̄: ad alias virtutes generandas aperit̄.

De sensibus corporis.

Similiter et corporis sensus aperiunt ad impium ei^o: v̄z visus ad recte videnda: audit^o ad audiendū dī x̄ba: gust^o ad gustāda: odorat^o ad odorāda: tact^o ad tāgēda. Oclī q̄ ad vidēdū et plorādū. Os ad bñ loquēdū. Man^o ad recte opandū: pedes ad ambulandū quo debent. Sicq; vna sola volūtas: postq; dei volūtati ē iūcta: tot virtutes generat et opera bona.

De obedientia.

Huius aut volūtatis affectio siue vsus obediēs volūtas vel obediētia dicit̄: qz dei volūtati obediēs eā habet aduocatā: si q̄ra^t cur hoc vel illō velit. Et si hec volūtas q̄ dicit̄ instrumētū volēdi dyabolo se iūxerit: eius recipiendo suggestionē velut inordinatū semē adultera mater effecta filios adulteros: id ē vitia et opa mala ge-

nerat: vniuersos ei hoīs sensus claudit ad ea q̄ p̄cipit de^o: p̄adit: ad ea q̄ iubz dī abolus ipsa nāq; p̄us apitur ad affectōz vitioz: et ad ea volendū: ac deinde hominis sensus apit ad ipsa p̄petrandum.

De inobedientia et p̄pria volūate

Huius x̄o affectio siue vsus inobediēs volūtas v̄l inobediētia vel etiā p̄pria volūtas dicitur: p̄pria q̄p̄e volūtas ē que dei volūate sibi aduocatā habere nō pōt: vt si q̄ra^t cur h̄ v̄l illō velit: respōdere x̄aciter non valet: qz et de^o vult et h̄ velit. Affectō aut siue vsus ille ex dyabolica nascens suggestionē dei volūate sibi aduocatā non p̄nt habere: v̄traq; igit̄ volūtas ē p̄ opa

Un̄ p̄pria volūtas: que qz a dī volūate poro puat̄: ob h̄ p̄pria recte noiat̄. Hec aut p̄pria volūtas: supbia ē illa: quā initiū oīs pct̄i scriptura nūcupat.

Supbia idē vocat̄: qz sup̄ quam debeat gradif̄. Supbia namq; supgressio dicit̄. Propria itaq; volūtas: qz dei volūtati nō subicit̄: sed sup̄ eā extollit̄: ob h̄ recte supbia dicit̄. ipsa q̄ oīs pct̄i est initiū: qz ex ea nascit̄ oē pct̄m: et quō homo illā habz a se: nec volūtatē dei quā seq̄tur vult habere sup̄ se ip̄o deo aufert: qd p̄p̄e et singularit̄ d̄z h̄f̄.

Molus aut d̄s q̄cqd vult: d̄z velle p̄pria volūate: ita vt aliā quam sequat̄ nō habeat sup̄ se. Cū igit̄ tur hō vult aliqd p̄ p̄pria volūtatē: dō aufert q̄si suā coronā: sicut ei corona soli regi cōpetit: sic p̄pria volūtas dō soli. Et sicut regē aliquē inhonorat: q̄ suam coronā ei coronato auferret: sic hō inhonorat deū: q̄ aufert ei p̄pria volūtatis p̄uilegiū: habēdo qd ille debet habere solū: sicut p̄pria volūtas dei fons ē et origo totius boni: ita p̄pria voluntas hominis toti^o est exordium mali.

Similitudo inter p̄pria volūtatē et fōrē

Hec enī est velut fons q̄daz: q̄ in

Libri Ambrosii Anselmi

tria capita diuiditur: e quibus riuus diuersi
innumerales demant: q̄ locis in quibus
dā ab inuicē sepantur: aliq̄b̄ x̄o duo z
duo: vel plēs plurib̄ iungant. Ita q̄
pp̄a volūtas i genera tria diuidit: e q̄b̄
vitta diuisa z sine nūero nascūt q̄ aliq̄n i
hoīe s̄t diuisa: q̄nq̄ x̄o duo v̄l p̄la iū-
cta.

De trib̄ generibus pp̄e volūtat̄is
Propria nāq̄ volūtas aut est i de-
lectatōe: aut in exaltatōe: aut curi-
ositate.

De delectatione.
Delectatōis genera sūt duo p̄ncipa-
lia: vnū exteri⁹ in q̄nq̄ corp̄is sētib̄: a:
liud interi⁹ in aīe affectōib̄.

Sunt aut̄ corp̄is sen- (corp̄is sētib̄)
sus visus: auditus: gust⁹: odorat⁹
z tactus q̄ ideo sensus dicūtur: q̄ p̄ eos
exteriora sentiunt: p̄ visū enī forme z co-
lores. p̄ audituz soni: p̄ gustū sapores: p̄
olefactū odores: p̄ tactū dura v̄l mollia
calida v̄l frigida: aspa vel leuia: graua
vel leuia sentiūtur. Hoz̄ aut̄ sensus sensu
um delectatio rari⁹ est bona: sepi⁹ vero
mala. Bona etenī est cū dei volūtatē
sibi aduocatā habet: mala x̄o cum eam
sibi aduocatam habere non potest.

De generibus delectationis male.

Huius aut̄ delectatōis male ge-
nera sūt triginta z vnū: e quib̄
quinq̄ sūt simplicia: decē dupli-
cia. Alia decē triplicia: q̄nq̄ q̄druplicia
vnū x̄o ex quinq̄ ptibus constat.

De simplicibus generibus.

Quinq̄ itaq̄ sūt simplicia: q̄z ple-
rūq̄ delectat p̄ se vnusq̄sq̄ q̄n-
q̄ sensuū. Aliq̄n enī solus vane
delectat visus: vt i cōcupiscēdo eq̄nos
certatim p̄currere: aut accipitres volan-
tes alias aues cape. Aliq̄n solus audit⁹
vt cū hoīem delectat ad aurē suā dum
lam p̄cutere: q̄z eā audit dulciter sonare
Aliq̄n solus gust⁹: aut i comedēdo mel
imoderate nō tñ visu delectabile. Aliq̄n
solus olefact⁹: vt cū aliq̄s defert fenicu-
lū narib̄ suis suspēsū vt sibi suauiter re-

doleat. Aliq̄n solus tactus: vt cū aliq̄e
imoderate refectum cōtractare oblectat
v̄trem suū.

De decē duplicibus
Ecē x̄o sūt duplicia: q̄z plerūq̄
delectant simul duo z duo ideoz
sensu.

Aliq̄n enī cū delectantur
visus z audit⁹: vt cū nimis delectando
canes bestias inseq̄ vidētur: z clamare
post ip̄as audiunt. Aliq̄n visus z gust⁹
vt cū maiori delectatōe vinū limpidissī
mū cōspiciē saphirino ciphō: z bibitur.
Aliq̄n visus z olefact⁹: vt in vidēdo sīt
z olefaciēdo nimis rubentes rosas. Ali-
q̄n visus z tactus: vt in p̄spiciēdo z con-
planādo aliq̄e municipes albū. Aliq̄n
audit⁹ z gust⁹: vt cū aliq̄em sic libere
delectat: vt inter labia sua sonitū quen-
dā pulsando facit. Aliq̄n auditus z ole-
fact⁹: vt cū aliq̄e bibēdi auiditate dele-
ctat auscultare mustū: ebullēs applicata
aure: z eius odorē narib̄ attrahere. Ali-
q̄n audit⁹ z tact⁹: vt cū aliq̄s nimis de-
lectat citharā resonātem audire: z eādē
p̄cutiēdo tāgere. Aliq̄n gust⁹ z olefact⁹
vt cū imoderate edūtur galline: pipe ci-
mino diligēter p̄dite. Aliq̄n gustus z ta-
ctus: vt cū gulositate madūtur sic ma-
turo: dulces ad edēdū: z leues z molles
ad tangēdū. Aliq̄n olefact⁹ tactusq̄: vt
cū vngētō bñ olētī q̄s vngit.

De x̄o
Ecē q̄z sūt triplicia: q̄z (triplicib̄)
sepe terni z terni delectant corp̄is
sensus sup̄dicti. Aliq̄n enī cōdelectant
visus auditus z gust⁹: vt cū nimis aui-
de celeride edūtur: q̄ quasi nix candide
vident: sp̄ōteq̄ manib̄ z dētib̄ sic atte-
runt: vt resonare audiant. Aliq̄n vis⁹ et
audit⁹ z olefact⁹: vt cū aliq̄s i ortu resi-
det: vt virides herbas aspiciat: fabulas
audiat: flores olefaciat. Aliq̄n visus au-
ditus z tactus: vt cū mlier speciosa dele-
ctatōis causa p̄spiciē: luxuriosa loq̄ au-
dit: s̄ in tea tāgit. Aliq̄n vis⁹: gust⁹ z ol-
fact⁹: vt cū aliq̄n delectat inspicere vinū
herbis cōfectū: cintillare: bibere: z olefa-

De similitudinibus

cere. Aliquā vis^o et gust^o et tact^o: vt cū ali-
quā est saturat^o racemis: vineā tñ deabu-
lar: vt quā pulcre i ea racemi depēdeāt vi-
deat: et hos atq; illos p̄rectās degustat.
Aliquā vis^o et olefact^o et tact^o vt cū diu ni-
mis lilia p̄spicit: olefacit: tangit. Aliquā
audit^o gust^o et olefact^o: vt cū diuites de-
lectāt ceruos i siluis clamātes audire q̄-
rūdā iā captorū carnes pipe p̄ditas inte-
riz edere. Aliquā audit^o gust^o et tact^o: vt
cū aliq; i balneo residēs fabulas audit
edit: bibit aq̄ teporē circūq; tāgit. Ali-
quā audit^o olefact^o et tact^o: vt cū aliq; cā-
tilenas audit: duz i lecto molli^o strato
descit: vbi et herbas sp̄sas olefacit. Ali-
quā gust^o olefact^o et tact^o et cū nocte ma-
diurnē immoderate poma sapida odife-
ra mollia.

Quādruplicib^o.
Aliq; dō quadruplicia sūt q; plex-
q; sil^o q̄terni delectā. Aliquā de-
lectant^o siml^o vis^o et audit^o et ole-
fact^o: vt cū i nuptijs ludi vidētur: cātile-
ne audiunt: cibi et pot^o deliciofi sumūt
eorūq; odor sentit. Aliquā audit^o gust^o:
olefact^o et tactus: vt cū in nocte nihil ibi
videf quo delectat^o vis^o: s̄ cū auditu: gu-
stu et olefactu delectat^o: et tact^o: vt cū spō-
sus et spōsā amplexat^o: aut aliud ab alio
libidinoſe tāgit. Aliquā gust^o et olefactus
tactus et vis^o: vt cum ibi nihil delectabile
auditu audit: s̄ assūt alia q̄b^o ceteri sen-
sus q̄sq; suo mō delectatur. Aliquā olefa-
ctus et tactus et vis^o et auditus: vt cū ibi
nihil gustat: s̄ flores ibi asp̄sos delectat
p̄uiuas olefacere tāgere insp̄icere diuer-
sos musicoz sonos auscultare. Aliquā ta-
ctus vis^o auditus et gustus: vt cū ibi ni-
hil habet quo delectet^o olefact^o: sed tñ
q̄bus ceteri q̄tuor: sens^o condelectantur.

Ultimo genere delectatōis male.
Quāz at ex q̄nq; p̄tibus p̄stat: qz
q̄nq; delectant^o siml^o hī oēs cor-
porū sens^o. Aliquā ei delectat ho-
minē dom^o interius ornatā conspicere:
ebrios i ea decātātes audire: ibidē et ip-

sū de comib^o deauratis potare: et flores
p̄ domū disp̄sos olefacere: ip̄os v^o cor-
nua v^o alia tactu cōtrahere delectabilia
Trigita vtiq; et vnū genera sūt delecta-
tōis ad q̄nq; corp̄is sēsus p̄tinentia: qui-
bus trigita et vno delectant^o mōis: ex q̄-
bus duplicia simplicib^o sūt peiora du-
plicib^o: triplicia triplicibus: q̄druplicia
q̄druplicib^o: illd q̄b ex q̄nq; p̄tibus con-
stat. Q̄to enī p̄les sēsus i delectatōe so-
ciant^o: tāto ip̄a delectatō peiorat^o. Attñ
aliquā peior ē vni^o q̄ oīm sil^o delectatio.

Ravius ē enī detractatōez libeter
audire q̄ flores pulcros asp̄picere:
tagere: olefacere: in tea bibere semel aut
bis plusq; est necesse aliq̄ otiosū d̄bu-
z audire. S̄z i eodē parib^o ve p̄tis peius
est p̄les q̄ pauciores sens^o delectari: pe-
ius ē enī delectari visu et auditu inhone-
sti ioci: q̄ visu tñ: aut auditu tñ. Item
peius ē immoderate delectari gustu: et
olefactu pot^o confecti: q̄ tñ gustu: aut
tñ olefactu alicui^o deliciofi cibi. Itaq;
ex ill^o trigita et vno generib^o delectatōis
alia sūt mala: alia peiora. Mala in qui-
bus pauciores delectant^o sens^o: aut si fu-
erint p̄les oblectant^o in leuiozib^o. Peio-
ra in quib^o delectant^o: aut si fuerit pauci-
ores: in grauiorib^o delectant^o. Tot igit^o
et talia sūt genera delectatōis: q̄ delecta-
tur q̄sq; sēsus corp̄is.

Ultimo q̄ delectat^o aīa: genera sūt
multo pl̄a. Quicq̄ enī extiores sē-
sus sentiūt: sentiēdo aīe inuūt: q̄le sit il-
lud q̄b sentiūt vtq; q̄litate rei rep̄senta-
uerūt sibi: et q̄b sentiebāt sentire omise-
runt: delectāt aīaz idē cogitare: et totidē
mōis q̄t sibi sēsus rep̄sitaere. Sicut ei
sens^o singlos aut binos: aut ternos: aut
q̄ternos: aut siml^o oēs delectat illd v^o il-
lud sentire et aīe rep̄sitare: ita et aīam de-
lectat cogitare: qz sens^o eisdē mōis illud
v^o illd sēserūt: sentiēdoq; sibi rep̄sitaere:
rūt: sed si sēfisset rep̄sitare possent. Tot
mōis delectāt aīaz cogitare q̄t sibi sēsus

valent representare. Nunq̄ enim vis^o representavit ei domum auream totam q̄ nō vidit. Nec audit^o sonū toto mundo diffusū: q̄ nō audit. Nec gust^o panē melle dulciore: q̄ nō gustavit. Nec ole^o factus vinū balsamo fragrātū: q̄ non olefecit. Nec tact^o indumēta lanea lineis leuiora: q̄ nō tetigit: nec alia mlt̄a ei rep̄ntauerūt sensus: q̄ nō senserunt: s̄ si sensissent: rep̄ntare possēt. Et tñ ad h̄ aut alia hm̄oi inania imaginari delectat aut si sens^o sensisset: ei q̄ singuli aut bini aut trini aut q̄terni aut siml̄ oēs rep̄ntassent. Sūt z alia delectatōis genera: q̄ nec sens^o valēt ei rep̄ntare: nec ip̄a p̄t p̄ imaginationē cogitare: vt cū in sup̄bia delectat sine oī imaginatōe. Hanc etenim sens^o nō valēt illi rep̄ntare: q̄ nec visus p̄t discernere: vtz sit alba vel nigra: nec audit^o an sit sonora aut rauca: nec gust^o an sit dulcis vl̄ amara: nec olefact^o an sit redolēs vel vetida: nec tact^o an sit mollis vl̄ dura: leuis vl̄ aspa: calida vel frigida. Ip̄a q̄z aīa nō valet imaginari: vtz sup̄bia sit tal̄ aut tal̄: q̄ est i exaltatōe solius cogitatōis. Adto igit̄ p̄ta genera sūt delectatōis q̄ aīa delectatur: qm̄ illi^o quib^o qnqz corpis sens^o oblectant^o: q̄ z eadē delectat illa memoria: q̄ illos sentirez totidē mōis q̄t sibi rep̄ntare: z alia imaginari q̄ illi sibi non rep̄ntauerūt: q̄ nūq̄z senserūt: s̄ si sensissent: rep̄ntare possent: z qd̄a cogitare: q̄ nec illi p̄t sentire: nec ip̄a p̄ imaginationem cogitare: s̄ simpl̄ sine oī imaginatōe.

De qnqz generib^o exaltatōis
 Exaltatōis at̄ genera q̄ndeciz: e q̄bus q̄tuor sūt simplicia: sex duplicia: q̄tuor triplicia: vnū vero quadruplex. **De quatuor simplicib^o**

Quatuor itaqz sūt simplicia: q̄ est exaltatio aliq̄n i sola opinione: vt si q̄s opinē se eē dignū p̄tificatu: nec tñ velit fieri ep̄s. Aliq̄n i sola voluntate: vt si velit fieri ep̄s: nec tñ opinē se eē

dignū ep̄atu. Aliq̄n i sola locutōe: vt si iactet se eē dignū: nec tñ velit fieri: sciēs eē indignum. Aliq̄n i solo ope: vt si q̄s infim^o p̄ ignorantia assideat iuxta regē

De sex duplicibus.

Sex sūt duplicia q̄ aliq̄n extol līt hō i opinōe s̄l̄ z voluntate: vt cū p̄oratu aliquo se eē dignū estimat: vt hoc vl̄ vt p̄or fiat. Aliq̄n in opinōe z locutōe z nō i voluntate: vt cū aliq̄s aliquā nō vult p̄lationē: q̄ sibi offerē: z ex h̄ ip̄e se attollens melioze se alis arbitrat^o: z inde se iactat ita tñ ne autat. Aliq̄n in opinōe z ope: vt si aliq̄s se estimat dignū sedere iuxta ep̄m: z alibi p̄ igratiā assideat iuxta eū. Aliq̄n i voluntate z locutōe: vt cū aliq̄s volens ep̄atū iactat inde se eē dignū: licet se sciāt esse indignū. Aliq̄n in voluntate z ope vt cū aliq̄s i cōiuiuo vult residere sup̄iori loco z ibi se iūgerit inuitate nll̄o q̄ dignū se estimet loco tam alto. Aliq̄n i locutōe z ope: vt cū p̄lat^o aliq̄s aliquā in se fragilitatē vidit: ob quam si honeste possit ip̄am p̄lationē desereret: z cuz in verb^o z actib^o suis q̄ndā excellētiā ostendat: ne ip̄az ei^o fragilitatē quis auertat

De quatuor triplicibus.

Quatuor at̄ sūt triplicia: q̄ aliq̄n delectat hō in opinione z voluntate z locutōe: vt cū dignū se p̄latōe estimat: z eā vult: z inde se iactat. Aliq̄n i voluntate z locutōe z ope: vt cū oīno q̄ vult p̄lationē habere: fingit verbo z ope z actu dignuz se eē: q̄uis sciāt se indignū. Aliq̄n locutōe z ope z opinione: vt cū aliq̄s licet iactet dignū se esse p̄latōe: z ea libētius agat q̄bus dign^o videat eē: z h̄ idē arbitret de se: nō vult tñ p̄latōez h̄re: vt factior iudicet eē. Aliq̄n in ope z opinōe z voluntate: vt cū p̄latus subditos opprimit imoderate vt suā p̄latōnē q̄ dignū se estimat eē q̄ diu vl̄ possidere sine vll̄o obstaclo habere possit. **De vno quadruplici.**

De similitudinibus

Uñ est q̄druplex: qz plerūqz se hō i opinioe z volūtate z locutōe z ope: vt cū laude dignū se effiat: z eā appetit: z ipe se laudat: z q̄dā magna opef: vt laudē acq̄rat. Quidecī itaqz sūt extollētie genera: q̄tuor simpliciā: q̄ sūt mala. Sex dupliciā: q̄ sūt peiora. Quatuor tripliciā: q̄ sunt pessima. Unū hō q̄druplex: qd̄ cetis oib⁹ pei⁹ ē. Quāto ei i plib⁹ hō extollit: tāto excellētia ipa peiorēf. Itē sciēdū qz solt⁹ ope ris excellētia: q̄ sp̄ ē p̄ ignorātiā ē mala. Solt⁹ at̄ locutōis peior. Solt⁹ hō op̄is nōis pessima. Solt⁹ aut̄ volūtatis oib⁹ bus alijs peior. Stultū est ei cū aliq̄ vil p̄sona p̄ ignorātiā affidet iuxta dignam. S̄ stultius est cum inde se iactitat dignā. Stultissimū hō cū huic se estimat dignā. Multo at̄ stulti⁹ cū vult residere iuxta eā: cū sciat se inde eē indignā. Contra eā excellētiā q̄ est i ope ipe deus ait. Lū inuitatus fueris ad nuptias: recūbe in nouissimo loco. Cōtra hō eā q̄ est i locutōe. Salomō dicit: laudet te alienum z nō os tuū. Cōtra eam q̄ est i opinione ap̄is ait. Noli altij̄ sape s̄ time. Contra eā vero q̄ est i volūtate dñs itēz dicit discipul̄ suis. Qui voluerit inter vos primus eē: erit v̄t̄ suus. Cōtra hō extollētie genera itē ipe dicit. Ois q̄ se exaltat: humiliabit: z q̄ se humiliat exaltabitur.

De curiositate.

Curiositas est studiū p̄scrutādi ea q̄ sciri nulla ē utilitas. Hui⁹ at̄ sedeciz sūt genera e q̄bus q̄nqz sūt simpliciā. Sex dupliciā. Quatuor tripliciā. Unū hō q̄drupliciter.

De quinqz simplicibus.

Quinqz itaqz sūt simpliciā: quia aliqñ curiositas est i sola cogitatione: vt cū aliq̄s studiose cogitat: quōd alteri⁹ secretū scire valeat. Aliqñ in verbo: vt cū illō curiose interrogat. Aliqñ in actu: vt cū circa illū deābulat: qñ aliq̄ q̄rat: si forte qd̄ querit iudicio aliquo co

gnoscere valeat. Aliqñ in visu: vt cū sol licite p̄siderat: quo ille intēdat: qd̄ agat quō sedēdo: stādo: ambulādo: vel aliq̄ alio mō se habeat. Aliqñ i auditu: vt cū intēte auscultat qd̄ ille de illo aut alius de illo dicat. ¶ De sex duplicibus

Sex hō sūt dupliciā: qz aliqñ est in hōboz actu: vt cū ei amicabile liter alloq̄tur: z interim ei aliq̄d opaf: vt cū sermonib⁹ blādīs cuz fuitio qd̄ ei facit extorq̄at ab eo qd̄ querit. Aliqñ i hōbo z visu: vt cū aliū rogat vt eū se cū aspiciat dicēs. Putas ne iste ita vel ita ageret: nisi tal̄ v̄l talis essz. Aliqñ in hōbo z auditu: vt cū ante eū vadat: z venit auscultare ea que dicit. Aliqñ in visu z auditu vt cū curiose q̄ agit p̄siderat z studiose q̄ dicit auscultat vt p̄ h̄ secreta q̄ querit aḡscat. ¶ De q̄tuor triplicibus

Quatuor at̄ sūt tripliciā: qz aliqñ est in hōbo z actu z visu: vt cū aliq̄s enumerat z mēsurat z p̄siderat q̄tū sol vel luna distent a terra: vel q̄ magna sint ipa lumina. Aliqñ i actu visu z auditu: vt cū aliq̄s se occultat cā vidēdi z audiēdi alioz secreta. Aliqñ in visu z auditu z hōbo: vt cū iuxta vias residet: vt videat trāseūtes audiat: z interroget rumores. Aliqñ i auditu z hōbo et actu: vt cū cā audiēdi z interrogandi futura: demonib⁹ sacrificat.

De vno quadruplici.

Uñ hō est q̄druplex: qz aliqñ ē in visu z auditu z hōbo z actu vt cū aliq̄s intuet̄ z auscultat: quos p̄siliari cōspicit z de q̄b⁹ suspiciat aliq̄d mali: vt z cōsiliū eoz quos quō aḡscere possit accedēs ad eos q̄rit: an viderit aliq̄d q̄ se circa eos p̄didisse fingit: z interea inspiciēdo auscultādo circa eos q̄rit q̄ nufq̄ perdidit. ¶ De generib⁹ curiositatis

Tē curiositatis ḡna. xx. z. viij: e q̄b⁹ tria sūt simpliciā nouē dupliciā. decē tripliciā: q̄nqz q̄drupliciā: vñ hō ex q̄nqz ptib⁹ p̄stat. ¶ De trib⁹ simplicib⁹

Quia sunt simplicia. Quia alii quoniam curiositas est in solo gustu: et cum defert piscis alicui pisci comedet: et paulatim ipsa consumperit: degustat cuius saporis sit piscis. Aliquoniam in olefactu ut cum eum nasu suo apponit: ut sciat cuius odoris sit. Aliquoniam in tactu: ut cum aliquis pannum videns novum pretercat solammodo ut sciat utrum sit asper vel levis: an grossus siue subtilis.

De nouem duplicibus.

Nouem vero sunt duplicia: quoniam alii quoniam est in gustu et visu: ut cum quis degustat ferculum sibi appositum antequam presumperit primum: et interim considerat si his que residet iuxta eum melius habeat ferre. Aliquoniam in gustu et verbo: ut cum illud degustat: et an pipere conditum sit interrogat. Aliquoniam in gustu et olefactu: ut cum degustans olefacit. Aliquoniam in gustu et tactu: ut cum gustu scire querit an sit sapidum: et tactu an sit calidum: frigidum vel tepidum. Aliquoniam in olefactu et visu: ut cum quis dum legat herbam iuxta incognitam inuenit et a legendo cessans eam: si naso suo apponens olefacit: diuque intuens eam studet agnoscere que sit. Aliquando in olefactu et verbo ut cum ea olefaciens querit ab alio que sit. Aliquoniam in olefactu et tactu: ut cum ea olefacit: et correctat ut sciat utrum sit mollis an dura: leuis vel aspera: quod totum non ideo facit ut sibi necessaria sit: sed tamen ut sciat: que vel qualis sit. Aliquoniam in visu et tactu: ut cum quis veniens ante mensam ubi est præsensus: mox subleuata mappa que panis est cooperitus intuet an sit candidus: et eum contingit. et cum eum non discooperit sed interrogat an calidus vel ex quo coctus sit: et eum cooperit præsensus et primum ut sciat an sit calidus.

De decem triplicibus.

Decem vero sunt triplicia: quoniam alii quando est in visu aut verbo et gustu: ut cum alicubi quis residens: et ante se portum cibum deferri videns statim assurgit: et intuens cuius coloris sit: que-

rit etiam quis portus sit: et degustat an bonus sit. Aliquoniam in visu et verbo et olefactu: ut cum eum non degustat sed olefacit: interrogat considerare qualis sit. Aliquoniam in visu et verborum tactu: ut alicui comedenti deferre cibum inter duas scutellas: et antequam finierit quod primum edebat: scutellis aptis quis ille sit cibum considerat: et an bene sit coctus: inuestigat: et est contingit an calidus seu frigidus sit agnoscit. Aliquoniam in visu et gustu et olefactu: ut cum de eo nihil interrogat: nec eum pretercat: sed est curiosus eum videre: et eum degustat et olefacit. Aliquoniam in visu et gustu et tactu: ut cum de eo nihil inquit: nec eum olefacit: sed cum curiositate videndi eum degustat: et pretercat causa que dicitur. Aliquoniam in visu et olefactu et tactu: ut cum de eo nihil inquit nec eum degustat: sed tamen intuet olefacit atque pretercat. Aliquoniam in verbo et gustu et olefactu ut cum aliquis conuatiatibus supuenit: et an cibi et potus que habent sint boni querit: et quod sciam degustans alios olefacit. Aliquoniam in verbo et gustu et tactu: ut cum non facit eos sed panem correctat aut alios cibos. Aliquoniam in verbo et olefactu et tactu: ut cum de eis nihil interrogat: sed tamen degustat olefacit et pretercat.

De quinque quadruplicibus.

Quinq; vero sunt quadruplicia: quoniam alii quoniam est in visu et verbo et gustu et olefactu: ut cum aliquis de ambulans nudinis: has vel illas merces considerat: cuius hec vel ille pretercat sunt inuestigat: vna vel poma vel alios fructus degustat olefacit: pipere vel ciminum: vel alia bene oleria hoc totum ea tamen faciēs de causa: ut sciat que vel qualia sint ista vel illa. Aliquoniam in visu et verbo et gustu et tactu: ut cum supradicta facit excepto quod nihil ibi olefacit: sed merces contractans voluit et euoluit. Aliquoniam in visu et verbo et olefactu et tactu: ut cum ibi nihil degustat sed alia facit supradicta. Aliquando in visu et gustu et olefactu et tactu: ut cum non requirit cuius hec vel illa sint pretercat. Et cetera que diximus faciunt. Aliquoniam in verbo et gustu et olefactu et tactu

De similitudinibus

vt cū nō est curiosus videre: qz sepi⁹ vidit talia: s̄ cetera facit supradicta.

De ultimo genere curiositatis.

Quam vero ex p̄tibz p̄ssit qn̄: qz: qz aliqñ est in visu z verborz gustu z olfactu z tactu: vt cū curiose ad hec vel ad illa oculos cōuertit. z cetera omnia que sup̄ diximus facit. **Quadragesima itaqz quatuor: curiositatis sūt genera e quibus octo sūt simplicia: quindecim duplicia: quatuordecim triplicia.** **Sex quadruplicia: vnū dō ex qñqz p̄tibz p̄stat.** **Hec autē tam multiplex curiositas q̄ et exaltatio z delectatio de quibus superior diximus oēs ex pp̄ia voluntate nascunt̄.** **Nisi enī homo pus habuerit voluntatem delectandi vel inuestigandi curiose: que nulla ibi est vtilitas: scire nūq̄ delectabitur vel extollet̄: vel curiose inutilia scrutabitur: sed cū horz vitiorū mala p̄cedit voluntas secunt̄: z ipsa ita nascunt̄ ex ea.** **Ex his vero alia omnia: et delectatione enī nascit̄ luxuria: adulterium: fornicatō: inmunditia: vētris ingluuias: ebrietas: z alia huiusmodi vitia.** **De exaltatōe dō inanis gl̄ia: invidia: iracundia: z auaricia: z alia similia.** **De curiositate autē in q̄tudo: susurratō: detractione. z cetera alia.** **Quia dō in familia pp̄ie voluntatis existūt: z exequendā exercitiū magnū faciunt illi volūtati: velut cuidam domine obediūt.**

Propterea nanqz voluntas ē velut quedā adultera regina: q̄ se cutdam regi adultero cōiunxit: ex quo etiam tres filios habuit. **Ex his vero tribus tot alij filij z nepotes sūt geniti: itaqz multiplicati vt numerari nō p̄nt omnes autē in familia illius regis z regine cōsistūt: eorūqz iussa quisqz suo mō p̄ficiunt.** **Rex itaqz cū regina ista cuidā alij regi aduersat̄: collectoqz filiorū z nepotum exercitu regū illius aggressus p̄datur.** **Hic autē exercitus sic suos illi⁹ regis iuuabit: z aut p̄les aut vnus vnum**

aut vnus p̄les aggrediatur. **Quoscumqz dō deuincere p̄nt victos z adductos in carcerem tradunt: ex rigētes ab eis q̄ntum nūqz p̄soluere p̄nt: sed oibus affecti miserijs in carcere illo deficiunt.** **Hec autē regina pp̄ia est volūtas oīm inobedientiū.** **P̄naqz ideo vocat̄ adultera: qz se parat̄ a deo cui esse deberet cōiuncta: et dyabolo cōiungit̄: a quo deberet eē dissociata.** **Ipe dō dyabolus idcirco rex dicitur: z adulter: qz i hoibus regnās per volūtate pp̄iā aiabus eorū dei videlicet sp̄sis abute^r: cui post se q̄m pp̄ia voluntas iunxerit ex illius semie: id est p̄uersa suggestionē tria p̄ncipalia vitia. s̄ delectationē: extollētia: curiositatē concipit: p̄ quinqz corpis sens⁹ velut ea passiens emittit.** **Ex his dō tribus tot alia vitia nascunt̄: sicqz multiplicant̄ vt absqz numero habeant̄.** **Quia dō ex familia dyaboli pp̄ie qz volūtatis existūt: z ex se ip̄is q̄ndam admirandā multitudinem reddūt.** **Dyabolus itaqz pp̄ia voluntas deo regi regū aduersant̄: z p̄gregata vitioz militia regnū illi⁹ hūc scz mūdū aggrediētes p̄dant̄.** **Hec at̄ militia scz humanū gen⁹ inuadit: vt aut vitia p̄la homines p̄les: aut vnū vnū: aut p̄la vnum: aut vnū p̄les: diuersis in locis accipiāt.** **Quicūqz dō supare p̄nt mala cōsuetudine ligatū in infernū detrudūt: vbi ab eo vnūquodqz vitiiū exigit: q̄cqd vnqz p̄ illud cōmisit: qz qz nunqz p̄soluere poterit: nec ei misericordia nunqz deerit.** **Similitudo int̄ pp̄iam voluntatem: z venenosam herbam.**

Rursus pp̄ia voluntas cuidāz herbe venenose atqz mortifere assimilatur: quam medicus q̄dam peritissimus progenie cuiusdā interdixit primis parentibus cōminans: quia si ex ea comederent: leprosi effecti proculdubio interirēt. **At illi p̄cepti ei⁹ obedire noluerūt: s̄ ex eadē herba cōederūt. vñz leprosi effecti leprosa qz filios**

genuerunt: atq; vt modicus eius comi-
natus fuerat mortui sūt. Quorū filij: li-
cet p̄res suos agnouerint herba illa in-
firmatos fuisse: z mortuos seq; ipos lep̄
p̄cussos z mortuos: eadē cū herbā sup
oēs alias diligūt: indeq; cibos yniuer-
sos suos pdunt: mane quoq; surgentes
ex eadē quasi p̄ medicam ero accipiūt:
sed z somnū sero capturi sūt faciūt. Hi
igit̄ qm̄ sūt demētes oīs q̄ audit aduer-
tere p̄t: sed nec min⁹ demētā: qz p̄p̄a
volūtate vtūtur. Ipa est enī herba dya-
boli venenosa sugestione venenata: z oī-
bus eis vtentib⁹ pestifera. Hāc de⁹ qui
nris pie medetur pctis p̄mis humāi ge-
neris pentib⁹ inēdixit: cū eos comedere
p̄mū sub mortis p̄minatōne phibuit q̄
qz p̄ceptum ei⁹ trāsgressi ex eo cōcederēt
mox pctōres z i aīa mortui postq; alios
pctōres genuerūt z ipi carne mortui sūt
hoies tñ eadē volūtate p̄ cetis diligunt
z eā inmiscēt oībus pene q̄ agūt: nihilq;
istis demētī⁹: q̄ nihil vtuntur sua morte
libentius.

Ostensio q̄ omnia vitia p̄pe zc̄
Hic deniq; p̄p̄ae volūtati post-
q̄ suā in hoīe sedē p̄struxit: alia
vitiōz seruiūt quasi milites ter-
ras tenentes. Alia velut p̄ solidatis mi-
litātur. Illa etenā vitia q̄si terras tenen-
tes ei obediūt: q̄ p̄ seip̄is i homīb⁹ cōsi-
stūt: vt adulteriū. Qui enī adulteratur
h̄ ea solū facit de cā: qz eū vitiū ipm̄ de-
lectat. Illa x̄o seruiūt ei velut militātes
p̄ solidatis que sūt in hoīe p̄ alijs vitijs
vt cupiditas p̄ciosarū vestiū p̄ gloriā i-
ant nemo ei p̄ciosas vestes nisi ad ina-
nē gloriā querit. Itē vitiū aliqñ huic ali-
qñ illi vitio fuit: vt auaricia aliqñ ven-
tris ingluuiei: aliqñ exultatōi. Rur⁹ ali-
qñ alterz altī cedit: vt luxuria glorie ina-
ni. Aliqñ enī luxuria repellitur: ne laus
cōcupita pdatur. Pia x̄o siue h̄ siue il-
lo mō p̄pe volūtati: dyabolo quoq; fa-
mulātur e quib⁹ in hoīe tribus mōis p̄-

creata nascūtur. Dyaboli ei sugestione
z carnis delectatōe sp̄s qz cōsensu vni
quodq; vitium conseruatur.

Similitudo inter sugestionem: z de-
lectationem: z consensum: z canem.

E his igitur trib⁹ sugestione vt
delicet delectatōe z p̄sensu. Su-
gestio est velut canis p̄deros⁹
Delectatio vt leuis z acer cattulus. Cō-
sensus at̄ q̄si canis fortis z imens⁹. P̄de-
rosus etenā canis cū quēpiā iuxta se trā-
seūtē audierit semel vel bis post eum
latrans statim quiescat. Si tamē ille viā
suam in directum tenuerit. Si vero re-
spiciēs instigauerit eū. Canis quoq; la-
trando licet nō mordeat inseq̄tur eum.
Cattulus leuis z acer instat acriter: et
nisi cito rep̄cussus fuerit: acrius mordeat
fortis vero canis z immēsus z fortis in-
stat: z nisi magna vi obruatur: homines
stragulat. Quare p̄derosus canis nec
est respiciendus. Cattulus x̄o mox rep̄-
cutiendus. Canis aut̄ viriliter obuēn-
dus. Similiter at̄ si peccati sugestio ani-
mū pulsāt: qui ab amore p̄nitium tendit
ad eterna: mox eū deserit: si intentionez
suā tenuerit firmis. Si at̄ ad eā attēdēs
in se recepit z cogitādo q̄si eā incitando
reuoluerit et ipa sepius eū infestat q̄uis
nō vulneret dū nō est sugestio sola: sed
si diutius eā replicauerit ponderos⁹ ca-
nis in cattulum: trāsit sugestio in dele-
ctationē: que acriter instat: z nisi cito re-
icitur aīam vulnerat. Quare mox vt in-
uenire cepit debet eā repellere aīa spon-
sa christi cogitans quā magna est igno-
minia illi vt in eius conspectu aparet
sedata delectatōne tam turpi: nisi enim
repulerit delectationem: cattulus trāsit
in immensum canem: id est delectatio in
consensum transit q̄ si arripens animā
eam nō magna vi obruatur occidit: sed
mox vt ceperit aduentare: debet eum a-
nima magna vi obruere: id est immen-
so terrore mortis eternē in se destruere.

De veritate

Suggestioni & ne attendam? delectati
one mox repmami? cōsensū fortit obrua
mus: sicq; cor nrm studeam? custodire
vt nec vna supflua cogitatōe dyabolus
illud valeat violare.

Similitudo inter cor humanū z molen
dinum. zc.

Quod ei nrm sile est molēdino. sp
molētū. quod dñs quidā cuidaz
fuo suo custodiendū dedit: p̄ci
piens ei: vt suā tñ annona: vcz frumen
tū: aut ordēū: vlc̄ etiā auenā in ea molat
z ex eodē qd moluerit z ip̄e viuat: verū
illi suo qdā inimicaf: qui huic molēdio
sp insidiat: qui si qñ illd vacuū inuenie
rit: aut arenā ibi statim. p̄ciat: q̄ illd dis
sipat: aut picē q̄ cogluinat: aut aliquid
qd fedat: aut paleā q̄ tñ illd occupat.
Serrū igit ille st molēdinū suū bñ custo
dierit: dñs su tñ annona in eo molue
rit: mūda ex eo farina egredit iuxta ge
nus annone q̄ int̄molit. Ex eodē at̄ qd
moluerit: z dñs suo fuit: sibi q; ip̄i victū
acquitit. Si vō inimicū suū violare mo
lēdinū suū pmiserit mala ex eo farina p̄
cedit: q; mala ē annona quā molit. Hec
at̄ farina z vehemēter displicz dño illi: vt
fū? ex ea sibi victū sed famē p̄querit: h
itaq; molēdinū sp̄ aliquid molens cor ē
humanū assidue aliquid cogitās. Hoc
de? vnicuiq; hoi suā dū tradidit: iubēa
vt i eo voluat illos tñ cogitat? q; ip̄se
sugerit q; cogitatuū: alij vt frumētum
alij vt ordēū: alij vt auena sūt. Cure q̄p
pe vt frumētū sūt q; aia replicat euz in
p̄templatōe posita pure de deo cogitat.
Hi at̄ ordēo assimulant: quib? de x̄tute
i x̄tute quā p̄ qdā labores ascēdere me
ditant. Hi etiā licz sūt boni: min? tamē
supiorib? sūt p̄fecti. Illi vō sē vt auena
quib? hō int̄dit sua deserere vana: bo
ni nāq; sūt z isti s; tñ imp̄ctiores p̄di
ctis. Hos itaq; oēs vult de?: vt h corde
reuoluāt: z ex eis dē sibi victū eternū ac
quirāt. S; q; hoi sp̄ aduersat dyabol?

z sp̄ insidiat cordi illi: q; si aliqñ vacuū
bonis cogitationib? inuenerit: replz
si p̄t malis. haz at̄ malarū: alie cor dis
sipat: vt ire z inuidie. Alie conglutināt:
z coinquināt: vt castrunargie z luxurie.
Alie tñ occupāt vt rane. non nimis no
cive. Hic igit homo si cor suū bñ custo
dierit: sanctosq; bene cogitatus in eo fa
uoluerit: mūda p̄ os x̄ba: velut per fora
mē molendani emittūtur: mūdus p̄ ocu
los visus: mūd? per aures audit? mū
dus p̄ os gustus: mūdus p̄ nares odo
ratus: mūdus p̄ totū corp? tact?: sed ge
nera cogitatonū mūdaz que int? voluū
tur. Ex his aut̄ cogitatonibus mūdus ex
deo eas cogitādo: deseruit z eternaz si
bi vitā acquirat. Si vō dyabolo cor suū
um corrūpere pmiserit: mox vitia p̄ sen
sus p̄grediunt iuxta genera cogitatio
num malarū: q̄ intus voluunt. Hec at̄
z deo vehemēter displicēt nec hō ex eis
victū sibi acqrit s; mortē. Nū ei ad finē
quisq; puenerit q̄tū boni vel mali nūc
moluerit tñ z ad vitam vlc̄ mortem sibi
p̄paratū inuenerit. Verū sciendū quia
hoz molētū: id ē in hac vita laboratū
tria genera sunt.

Similitudo inter laborantes z molen
tes. zc.

Hec autē velut tres sūt hoies de
mane vsq; ad vesperam manu
molētes: hoz itaq; prim? quic
quid molit i saccū suscipit z abscondit.
Alter vō p̄tem capit: p̄tem i flumē neg
ligētia cadere sinit: p̄tem vō ventus rap
pit. Terci? autē quicquid molit impet?
flumis secū tollit: vlc̄ vctus dissoluit: ve
niēte vespa qñ a labore cessat z fructus
laboris inquir: quid putas singulos
habituos qui farina totam reseruauit.
totū labores suū bene recognouit. Qui
vero p̄tem collegit: inde letatus ē quod
habuit: inde aut̄ mestus q; vctō vel flu
mine amisit eo tristior fuit: flumen p̄ se
culi decursu accipitur: vento vō gloria

designatur inanis. **P**olendinū qđ to-
ta die molit pñs labor est huius scđi qđ a
mane vsq; ad vesperā nūq; sunt mane
nobis erāt qñ nati fuimus. **V**espa vero
erit qñ p mortis debitū hīc trāsibimus.
Tēpus itaq; pñs est dies quo laborare
debem⁹. vnde in vespa viam⁹ et sicut
mola circūducta ad eūdem sp locum re-
uertit. **S**ic labor iste singulis anis mo-
re solito reiterat. **H**odo nāq; arat. se-
minat. metit. panificat. cōedit. qđ itaq;
qđ ad idē reuertat. **I**n vespa ḡ cū dice-
tur. **V**oca oparios ⁊ redde ill' mercedē.
Letabūt iusti tota farina fuata. v. vita
sua. **A**lij autē qñ non totā seruauerūt in b-
mē fecerūt leni tñ q' expte laboris sui de-
um recognouerūt. **V**erum alij q' omnē
temp⁹ suū in vanitate ponūt. vt qđ faci-
unt nō ab humana laude abscondūt qñ
omne studium vite sue in decursū flumi-
nis p'iciunt: factū itaq; suā vērō p'mit-
tunt. vnde ⁊ in fite panē vite eterne ca-
rebūt. ve illis ⁊c.

Bonitas vniuscuiusq; fidelis deo
⁊ omnibus bonis sit vtilis.

Diligentior ad studium boni-
tatis qlibz efficiē quo fruct⁹ vbe-
rior vii puenire pbat. **S**ciēdū
itaq; est q' bonitas cuiusq; omni creatu-
re est vtil' ⁊ bona exceptis demonibus ⁊
dānatis hoibus. deo etiā q' null⁹ est in-
digēs: qđ a rōe pdesse videt. hoib⁹ est
vtilis qñ etiā ex vite merito qđ ad eter-
nā bñtūdiem puenit numerus elctōrūz
incremētū accipit. **Q**ui q̄sto ampli⁹ cre-
uerit: tāto min⁹ etna retributio iustōrūz
mox accipiēda erit tūc qđez ī corpōib⁹
quā habēt in aiabus. **S**i autē vnusq; qđ
fidel' mox vt hāc vitā deserit corpe siml'
⁊ aia eternā bñtūdinē psequetur omnis
q' hoc videret eius seq' sctitatē p pelle-
ret. itaq; meritū fidei quodāmō videre
tur euacuari. **B**onus itaq; vtil' est his q'
eū dō sūt. qz eoz numerū sua pñtia au-
get. ⁊ illis q' in pñtiāz sūt vel adhuc fu-

turi sūt pdest. qz locū in illo cetū beato-
rum implet. qz nullo modo in fine vacu-
us eē potest. facit etiā aliud maliciā siq;
dem puerforūm excludit exēplo sue bo-
nitatis. **S**oli ac lune bonus homo cete-
risq; creaturis est vtilis. qz in cōsumma-
tione iustōz cōmutabunt in melius. qđ
qd est o' creaturarū. **S**ol q̄ppe sicut
ppheta ait septēmpliciter lucebit: sicut
lux septēz diez ⁊ luna erit sicut sol. **A**lic
creature licet pulcre sūt mutabunt ī me-
li⁹ cū illis de⁹ mutabit in statum exinde
nō pmutādū. **A**ngel quoq; bon⁹ homo
vtil' est. qz se oib⁹ illis amicū facit. **Q**ui
ei mihi amicū acq̄reret: q' me tanq; ipm
diligeret. ⁊ quē tanq; meipm amare ma-
gnas ei grās haberē. **Q**uisq; ḡ bonus
studuerit eē in bonoz amicitia trāsibit.
ita vt vnūquemq; tanq; semetipm ama-
bit. ⁊ omis eū eodē mō charuz habebit.

Tantusq; amor ⁊ tātaq; p̄cordia merit oī-
bus. vt oēs amici vni⁹: sint amici alteri⁹.
Qualr at bon⁹ ⁊ dō sit vtil' videamus.
Dps de⁹ ciuitatē magnā qñdā ⁊ admo-
dū spōsā ad suā glāz edificauit. quā co-
piofa ciuiū multitudine repleuit. **Q**uorū
nōnulli cū ppiā volūtātē poti⁹ eligerūt
facere. qñ sub volūtātē ⁊ ordiatōne dei
remanerēt miserabiliter corruerūt. ⁊ do-
mūs ⁊ edificia magna ⁊ spaciōsa ex pte
vacua remāserūt. **U**t igit aliq; q' vrbem
magnā fieri ordiasset: q' mlta ī ea palla-
tia cōstruxisset. mltaq; māsiōes ad vrbē
edificatōz fecisset: s' habitatores nō ha-
beret. ⁊ oēs q' scūq; potuisset ad se inui-
taret. **S**ic facit de⁹. oēs ei vt ad se veni-
ant ⁊ vt sibi ad sue ciuitatis edificatōez
subueniāt. p̄cat. admonet. mutat bonas
leges pollicēs pacē ⁊ securitatē pmittēt

Cōmendatio superne hierusalem
Ibi nāq; iura legū imobilia op-
time ibi p̄suetudines: ibi ciues nō
ex timore alic⁹ suas occlāt opes
imo gaudēt dū palā oib⁹ apparēt. **N**ull⁹
sq; dē ibi icurs⁹ maloz pesti nlla. violēz

De similitudinibus

ria: oisq; rapina pcul inde remota. Pre-
terea locus amen? et magna dulcedie re-
fectus: domus parate: edificia ampla:
diuersi generis mansiones. **Uñ** et ipse do-
minus. In domo patris mei mansiones ml-
te sūt. Et ppha ysaias. **D** israel q; mag-
na domus dei: et q; ingēs locus possessi-
onis ei: magnus et nō hz psumatōz: ex-
celsus et imēsus. **T**enebre ibi nulle luce
indeficiēte circūlucēte ifirmitas nlla: sa-
nitas idefessa nihil incōmodi oia ad nu-
tū. **A**d hanc itaq; edificatōnem inuitat
nos dñs dicēs. **V**enite oēs q; laboratis
et honorati estis et ego reficiā vos. **Q**ui
ergo venire voluerit dī pculdubio quē-
admodū adiutor erit. **Uñ** apłs. **D**eī ad
iutores sumus dei edificatio ē. **I**n boni-
tate q; quicūq; steterit nō solū sibi et omni
creature vtilis erit: sed etiā ipi suo et om-
niū pditor vt diximus bñficiū p̄stabit
Hec etenī ciuitas s̄cta: cui se sp̄ote asso-
ciat. **S**i vel vnus homo defuerit bon-
nūq; pficietur.

Quod bonitas hominis hoibus dānat
et demonibus sit inutilis.

Ntrandū etiā q; sicut bonitas
hois bonis hoibus est ad leticie
incrementū: sic demonibus et hoibus dā-
natis erit ad detrimētū. **D**emonib; nā-
q; et hoibus damnatis s̄ctorū cōsumā-
tio erit interminabilis luctus et eterna dā-
natio. **N**ā cū ipi obtinebūt corpis et ani-
me gaudiū sempiternū: tūc similiter et il-
li ibūt in supliciiū eternū. **D**emonēs
nō latet moīs oibus laborant: s̄ctorū in-
crementum impedire: quō q̄dez donec vl-
timus illoz eis associet nō includent: s;̄
habēt p̄tēz temptādo electos dei q̄te-
nus q; probati inuenient digna remune-
ratōe coronētur: victi vō atq; reprobi p-
benigniter puniātur: vigilemus q; vt sal-
uator admonet: q; aduersator noster cir-
cuit querēs quē deuoret. **I**llū autē deuo-
rat quē sua suggestiōe i malis actib; in-
durat. **N**otādū etiā q; qui bonis alteri

arridet s̄ctis cōsentit q; dō inuidet dy-
abolis. **S**iquidē magis puto ei? salua-
tionē sperādā qui parū boni facit: et be-
nificijs alioz fauet: q; illius qui multa
et inuidet: is etenī cui beneficia aliozum
placēt si damnatus etiā eēt iuste taliter
p̄queri potuisset. **D** vos s̄cti de v̄sa iu-
sticia certe sp̄ letat? sui itaq; si beatitudis
nostre p̄ticeps nō fuero inde dānatōem
accipiam: vnde semp gaudebam.

Similitudo inter deum et quemlibet
regem suos iudicaturum.

Iter saluandos si q̄dem et dam-
nandos sic d̄s discernit quō ex q̄-
dam inter fideles et infideles im-
perij sui. **H**ic itaq; rex p̄parato ex vna
pte et ex alia q̄ddā cōiuiuo nigra carce-
re tenebroso disposuit: q; quoscūq; sibi
fideles poterit cōprobare postq; omēs
p̄gregati fuerint: faciet simul discubere
Quoscūq; autē sibi esse infideles cōiui-
cere poterit: postq; et ipi fuerint p̄grega-
ti in tenebrosum illū carcerē simul faciat
detrudi. **D**ēs itaq; de se inuitat vt quis
fidel: quis vero sit infidelis cognoscat.
Hoz autē fidelij et infidelij qui oēs inui-
tātur alij p̄cedūt: alij subsecūtur. **F**ideli-
um igitē quicūq; vt venerit postq; de eē
fidelis p̄probatu fuerit: datur mixtum
interea sibi donec cōueniāt oēs qui cum
eo sunt cenaturi: vt simul incipiāt omēs
epulari. **I**n fidelij vt venerit q; post-
q; cōiunctus fuerit infidelis eē flagella-
tur interiusq; quo p̄gregētur et alij q; cū
eo in carcerē sūt detrudēdi: vt siml i eo
incipiāt oēs cruciari. **H**oz ergo vt fue-
rint oēs p̄gregati: et fideles vñ infideles
eē fuerint cōprobati. **H**i siml oēs in p̄-
uiū collocati sociant. **A**li vō i carcerem
trusi fame et siti moriunt. **H**ic igitē rex ip-
se deus est qui sic discernit inter bonos
et malos mūdi istius. **I**pe etenī p̄parator
huic paradiso: huic inferno p̄stituit: q;
quoscūq; sibi fideliter obsequētes inue-
nire poterit postq; oēs ad eū ex h̄ seculo

trāseūtes fuerint cōgregati: insiml' oēs in paradisu i corpe z aia collocabit. **Q**uo: scūq; x̄o repire potit p̄ceptis suis resistētes: postq; z ipi cōueniūt oēs sil' in infernū horribil' cū dyabolo detruet. **P**ēs itaq; p̄ p̄dicatores suos ad se inuitat: vt quō sibi q̄sq; velit obedire agnoscat: verū ei' p̄ceptis ali' obediūt: ali' x̄o resistūt. **U**trūq; aut ali' p̄us ali' moriuntur posteri': ei' ex animi rēp̄sentant. **Q**uicū itaq; ei obediēs fuisse p̄probat' redēs ei s̄ i aia sola interiz dat': q̄c qd' x̄o de inobediētia cōuincit: h̄ ip̄e i aia sola cruciatur. **P**ostq; at oēs mortui: vt dcm̄ est: singulatim exaiati fuerit: finitoq; seclō cūctisq; resuscitat: illōz generale iudicium patū fuerit: boni oēs i celū trāslati i aia siml' z in corpe letabūtur. **M**ali x̄o in infernū detruſi z ipi i aia siml' z corpe torquebūtur. **¶** De quatuordecim beatitudinibus corporis z anime.

Multi hoies quibus nonnūq; boni mores z iusta opa pponunt: vt z se in eis seculi postposita vanitate exerceāt admonent inq̄rere solēt. **Q**uobrem q̄ premio q̄ retributōe. **R**espondet itaq; illis qd' sc̄ptuz est. **N**ec oclis vidit: nec auris audiuit: nec in cor' h̄ omis ascēdit: q̄ p̄parauit deus diligētibus se. **Q**uoz illi dare qd' sit aduertere p̄nt rēp̄nt' hocipm̄ alijs x̄bisz dicif eis. **P**remiū qd' q̄ in hac vita dō seruiūt in futura vita recōpensat': vita eterna: beatitudo eterna: eterna iocūditas. **S**ufficiētia scz oim̄ cōmodoz: s̄ volūtātē sine oī indigētia. **H**ec ḡ cū illis h̄ mō dicūtur: bono qd' est magna vt sūt vidētur: sed qz nō intelligit qd' i ip̄a vita habituri sūt: nec subito qd' sit oim̄ cōmodoz fm̄ volūtātē sufficiētia: z sine oī indigētia p̄cipē p̄nt h̄ret aīo: nec mltū efficacī saporē ad audita trahunt. **Q**uid igif agendum: vt h̄ illis aliq̄ten' sapiant: z sic ad opa bona euigilent p̄ueroz more cibandos estimo eos q̄ si aliq̄n' grossum aliq̄

ponū edēdū p̄cipiūt: illud ob dētū tenēritudiez: z oris angustia assumere nequeūt: s̄ p̄ illoz capacitate p̄his non fuerit p̄ticularim: diuisim. **I**taq; diuidam' i p̄tes magna: dixim': vt inde possint ad vitā nutriri: de q̄bus agim'. **Q**ue vt melius eluciāt p̄siderem': q̄ in hac vita mens auidus amet humana: et ex his p̄ur possumus cōiectem' illa eos habituros in vita eterna. **M**ulto excellētius si q̄ dē int' mltimoda mūdi picula cōstituti: dñi fuerit p̄cepta secuti: atq; cū ip̄a illic adepti fuerint: plenitudie desiderij: q̄ se nequaq; fraudatos p̄cipēt. **H**oc igif vt p̄caxamē confaciam': z a minimis paulatim p̄grediamur. **Q**uatuordecim igitur sūt beatitudis p̄tes: q̄s finito generali examie p̄fectius oēs electi habebūt totidē miserie genera: q̄ mali tūc sustinebūt. **H**ec sūt beatitudis p̄tes atq; miserie sic sibi uicē sunt oīno s̄rie quē z ipi qui eas accipiunt in remuneratione.

Hec sunt quatuordecim p̄tes bitudis **A**rtes x̄o beatitudis sūt pulcritudo: agilitas: fortitudo: libtas: sanitas: voluntas: lōgeuitas: sapientia: amicitia: concordia: honor: potestas: securitas: gaudiuz. **I**ta vt estimo sūt que p̄pter se z p̄pter q̄ alia queq; ab hoibus appetunt'. **S**i aut in his aliqua sūt q̄ aliq̄n' sui dei nō mō nō appetūt: sed etiā magnope in hac vita curare subterfugiūt. **E**t sunt x̄bigfa pulcritudo corporis atq; voluptas: vtiq; idcirco nō ea fugiūt q̄ hec naturaliter noluit: s̄ ne dōminū in his quoq̄mō possint offēdere. **N**ā si p̄ ea nihil offēnsiōis in deū cōtra: hi posse certe sentiēt: vt se ab eterno: uz amore impediri bonoz nō p̄timeſcerēt. p̄fecto iocūdius in ip̄is q̄ in eoz cōtrarijs se dedacerēt. **P**artes x̄o miserie septē p̄elibatibz bitudinibus s̄rie hec sunt.

Hec sūt. xiiij. p̄tes miserie. **C**arpitudo: pōderositas: seruitus: infirmitas: anxietas: yte

De similitudinibus

breuitas. Inſipientia: inimicitia: diſcor-
dia: dedecus: impotētia: timor: triſticia
Notādū q̄ ſeptē pores illi⁹ bñitudis p-
tes ad corpis bñitudinē. ſeptēq; poſteri
ores ad aīe p̄tinēt. Sic q̄ ſeptem pores
hui⁹ miſerie ptes corpis. **S**eptēq; vlti-
me miſeriā p̄ficiūt mētis. Quicūq; ḡ il-
las oēs bñitudis ptes h̄re potit: p̄fectā
corpis ⁊ aīe bñitudinē poſſidebit. Qui-
cunq; x̄o has oēs miſerie ptes tollerare
p̄tigerit: ſūme corpis ⁊ aīe miſerie ſubia-
cebit. **T**erū in hac vita: nec vnā illi⁹ be-
atitudis ⁊ hui⁹ miſerie ptes p̄temq; q̄ſ
q; p̄t h̄re: nec rurſ⁹ ex toto ea carere. In
alia x̄o vita aut p̄fectā habēs beatitudi-
nē miſerie nullaten⁹ ſubiacebit. Aut ſū-
me ſubiacēs miſerie oīno bñitudie care-
bit. **Q**uōd vt totū p̄probare poſſum⁹: per
ſingulas bñitudis atq; miſerie ptes cur-
ramus. **D**e pulcritudine ⁊ turpitudine

Ars igit̄ prima bñitudis eſt pul-
chritudo miſerie: q̄ p̄ cōtrarium
turpido. **I**llā x̄o oēs habere
hac x̄o cōcupiſcūt carere. **T**erū hic neu-
trā habere p̄fectā: v̄l neutra p̄t carere.
Que nā eſt illa ſpecioſitas hoīs q̄ m̄to
eſt minor pulcritudie floſculi. **Q**uis ei
vt lilii cāder: q̄ ſue vt roſa rubet: q; cuz
ḡtūlacūq; pulcritudine habet: nec ſum-
me turpitudini ſubiacet. **N**ō ḡ v̄llā v̄l
iſtā p̄fecte: nec eis ī hac vita p̄t oīno ca-
rere. **I**n illa x̄o p̄fecte vitā alterā habe-
bit. **A**lteraq; oīno carebit. **P**ulcritudo
etenī bonū q̄d dā eſt: ⁊ q̄d naturaliter a
cūctis haberi amaſ. **I**n illa ſi q̄des vita
pulcritudo iuſtoꝝ ſol pulcritudini q̄ ſep-
tēpliciter q̄mō ſit ſplēdidior erit adeq;
bitur. **U**t ſcriptū eſt: ſulgebūt iuſti ſicut
ſol ī cōſpectu dei. **A**mplius corp⁹ domi-
ni cuz claritate ſolis p̄lucere neſcio q̄
poſſe ambigere. **H**uic at̄ ſiles teſte ap̄lo
erimus q̄ ait. **R**eformabit corp⁹ humili-
tatis n̄ſe cōfiguratū corp̄ claritatis ſue
Hec at̄ auctoritate cōprobata ſi q̄s etiā
velit ſibi rōe cōprobari credo nulli debe-

re incredibile videri iuſtos pulcritudi-
nē ſol in illa vita vbi mortale hoc abſoz
bebif tantūmodo ſentiri cū vere dicant̄
⁊ ſint tēplū ⁊ ſedes dei q̄ nunq; in diui-
na pagina de ſole iſto viſib̄li meminim⁹
legi. **A**c igit̄ tali ⁊ tanta pulcritudie iu-
ſtus rutilabit. **S**i x̄o iniuſtus fuerit ſce-
no ⁊ oī cadauere fetidior erit: vbiq; pul-
critudinē p̄fectā aut ſūmā habebit tur-
pitudinē. **D**e agilitate ⁊ p̄deroſitate

Ecūda ps beatitudinis eſt agi-
litas miſerie: x̄o ecōtra p̄deroſi-
ſitas. **H**as vero nec oīno habere
nec rurſus his p̄t hō penitus h̄ carere.
Nā q̄ta ē hoīs agilitas quā min⁹ paſſu-
rū ſupat q̄d tñ quoq; modo mouere ſe p̄t
nec ſūme p̄deroſitati ſubiact. **I**n futu-
ro aut̄ aut p̄fecte agilis erit: aut ſi p̄de-
roſius vt ſe mouere nō poſſit. **S**ed velo-
citas q̄ pulcritudie nō minus amaſ tan-
ta nos comitabit: vt ip̄is angelis dī eq;
celeres ſumus: q̄ a celo ad terras ⁊ econ-
uerſo dictus citi⁹ dilabūtur. **Q**ue cele-
ritas ſi vtz ſic in angelis p̄bari neceſſe
eſſet. **E**xempli gr̄a dici poſſet hominem
mortali adhuc carne grauātū moꝝ a iu-
dea in caldea p̄ angelū delatū: in deq;
traditū p̄ādio: q̄d deferebat ſine moꝝa
relatū. **E**rgo cū iſtis oīm par velocitas
nobis erit quib⁹ ſicut p̄miſſa eſt illorū
eq̄litas inerit. **A**p̄ls etiā q̄ corpa noſtra
q̄taciūq; locor̄ intercapedie ſepata mē-
brati fuerit: ſiue diſp̄ſa ī īctū oclī aſſerit
in reſurrectura ſatis innuit quam velo-
citatē eadē corpa iā incorruptibilia ſint
futura. **C**orruptibile q̄ppe hoc ſicut īpe-
teſtaſ induet incorruptibiles: ⁊ mortale
hoc induet immortalitatē. **H**ui⁹ q̄ velo-
citis exemplū in radio ſol̄ licet intue-
ri: qui ſtatim orto ſole in plaga oriētali
p̄tingit vſq; ad vltima plage occidēta-
lis: vt ī eo p̄pendamus nō eē impoſſibi-
le q̄d de noſtra dicimus futura velocita-
te. **P**reſertim cū rebus aiatis ſoleat in-
eſſe maior velocitas q̄ animatis. **H**uic

etiā radio solis sile exemplū velocitatis habemus in nobis. Radius quippe oculoꝝ nꝛoꝝ subleuatōe palpebrarū vsqꝫ ad celum ptingit. et ictu earū totus ī semet ac integer erit. Amplius cōstat qdem animas scōꝝ que iam celestia tenēt: necdū plena felicitate frui donec incorruptibilitatē corpꝝ suoz patiant: quā cū adeptę fuerint nō erit qd ampliꝫ velint. Nec itaqꝫ corpa si eas a sua velocitate aliqꝫte nus tardiores aut grauiores efficere deberēt: nī mirū potius eoz ꝑfortiū abhorerent qꝫ appeterēt. Igitꝫ ea qua diximꝫ velocitate donabitꝫ homo factus cū ad veram vitā fuerit translatus. Valus vō tanto penarū pondere premetꝫ: vt nec pedem quidē vel manꝫ vel aliquid sui corpꝝ possit mouere. Vnde illud ī eūāgelio: ligatis manibꝫ et pedibus mittite eū in tenebras exteriores etc.

De fortitudine et imbecillitate.

Tercia ꝑs beatitudinis fortitudo dicitꝫ: miserie vō imbecillitas: qꝫ ei aponitꝫ. Sed que ē hominū fortitudo in hac vita: quoz plenā nauis etheimis ī mari retentat. Et tamē imbecillia quendā supare valet: nec oīno imbecillitati subiacet. Itaqꝫ nec fortitudie ꝑfectaz: nec summā hanc habet imbecillitatem. Lex ꝑstabitꝫ viribus qꝫcūqꝫ supnis meruerit ciuibꝫ associari intantū vt nullatenus illis qꝫcūqꝫ obsistere valeat vel si mouēdo qd aut euertendo voluerūt: a suo statu: qui illico cedat. Nec in eo qꝫ dicimꝫ: maiori laborabitꝫ conatu qꝫ nos mō in oculoꝝ nꝛoꝝ motu ve qꝫso silitudo illa angeloꝝ nꝛoꝝ excidat ab aīo quā adepturi sumꝫ in futuro quatenus in hac fortitudine aut ī his qꝫ dicturi sumꝫ ad exemplū nō occurrit vel ipsa ꝑ quā angelis adequabitꝫ ad ea cōprobāda ꝑst. Si igitꝫ in qꝫbus angelos valere cōstat nꝛa nihilominꝫ fortitudo valeat neminez qui dubitatꝫ puto existere angelos ea que volūt fungi fortitudine

Cū igitꝫ similes eis fuerimus nunqꝫ imbecilliores illis erimꝫ. Sed fortassis qꝫret aliquis quid nobis tūc illa fortitudo ꝑstabit cū singulꝫ tam cōuenienter vt cōuenientius neqꝫnt vbiqꝫ dispositis nihil incitandū: nil euertēdū: nil statuendum sit: in qꝫ vires suas exercere possit. Qui hoc dicit paucis nobiscū qd in huiusmodi habeat vsus humanus attendat et viderit: qꝫ nō semp oībus qꝫ habemus et qꝫ nos habere nō parū gaudemus in actu vtimur. Sicut vbiqꝫ a ipso visu potestate aliqua nōnullarū sciētia rerū et multꝫ in hūc modū: sic et tūc de qua agit fortitudie erit. Sola nāqꝫ possessio eius nobis grata erit: et exultatio gaudij: licet ī actu nequaꝫ sit necessaria nobis cūctis vt dictum est ī suo statu ꝑuenienter locatis. Nec eadem qꝫstio si aut de velocitate aut de aliqꝫ beatitudinis ꝑrium mouetꝫ hac solutione si nō aptiorē lector inuenit saluatꝫ. In futuro igitꝫ vt iā ꝑhibauimus: et sic iustus fortis erit: vt etiā si velit terram ꝑmouere possit: et sic eō uerso iniustus imbecillꝫ: vt nec etiā vermes amouere queat ab oculis suis.

De libertate et seruitute

Quarta ꝑs beatitudinis libertas dicitꝫ: misericordie seruitus: liber est qui cogit non ꝑt ad ea qꝫ nolit: nec ꝑhiberi ab eo qd velit. Sed qꝫ ī hac vita valeat esse qꝫ hanc possit libertatem habere: qꝫ nō quotidie patitꝫ quod nolet quiqꝫ valeat assequi oīne qd veller. Quia tñ non ad oīa homo que nō vult cogit: nec ab omnibus qꝫ vult ꝑhibetur nec oīno libertate ꝑruatꝫ: nec oīno seruituti subijcitꝫ. In futuro autꝫ ꝑfectam habebit libertateꝫ: aut oīmodam inibit seruitutem. Sed vt iā ꝑdiximus et auctoritate aplica idipꝫ cōfirmauimꝫ angelis cōsimiles erimus. Quicunqꝫ angelis assumulabuntꝫ: eoz qꝫ libertate necessario assequentꝫ. Itaqꝫ sicut angelis nihil obsistit: nec aliqd eos impedire ꝑt

De similitudinibus

vel cōstringere quin p velle suo cuncta penetrent liberrime: ita nō erit aliq ob-
staculū quod nos retardet: nulla clausu-
ra q̄ nobis nullatenus obstat: nō elemen-
tum qd nobis ad velle nostrū puum non
nō oīno nō exstet. Amplius certe domi-
nicū corpus cui corpa nra cōfiguranda
Paulus testat̄ vt iaz sup̄ meminimus:
clauso sepulchro a mortuis surrexit. At
demum ad discipulos obseratis ianuis
palpandū introiuit nobisq; in hoc futu-
re libertatis grande documentū reliq̄t.
In illa etenī vita si bonus fuerit nil pa-
tiet̄ qd nolit: s̄ agere p̄mittere q̄cuq; vo-
luerit. Si v̄o fuit malus ad oīa q̄ nolue-
rit coget̄: et ab oībus q̄ voluerit p̄hibet̄.
De sanitate et infirmitate.

Quinta ps beatitudinis est sani-
tas: miserie v̄o infirmitas. Ills
at̄ homo ab ortu suo carere hāc
aut̄ incipit tollerare. Ex quo ei nascitur
p̄ma vox eius indicat q̄ patit̄: mor de-
niq; incipit esurire: sitire: lacescere: suis
in pannis sordescere. Hinc cecus: v̄l fur-
dus: mutus: vel claudus: tarduatus v̄l
scabiosus: leprosus: paralyticus: alio ve
morbo afficitur infirmus. Quare tamē
ei infirmitas leniri q̄busdā medicamē-
tis potest: nec sūme infirmitati subiacet
verū in futuro et sic sanus erit q̄ nullate-
nus infirmabit̄: sed sūma sanitate per-
fruet̄. De hac sanitate qd meli⁹ dici po-
terit q̄ qd psalmista canit. Sal⁹ indens
iustoz a dño. Quibus aut̄ fuerit a dño
vera sanitas que surripe valebit infirmi-
tas. Verū de ista sanitate quā in seculo
futuro habebimus: quod exēpluz affer-
re queam: vt que sic intelligat̄ nō video
q̄ nil sanitatis qd ei coopare possit: aut
ego i me aut aliquis sub mortali degēs
carne sensit in se. Hic etenī tūc nobis sa-
ni vident̄: cū in nobis nihil qd doleat sē-
timus: fallimur tamē nonnunq; in hoc:
nā frequenter in aliq̄ pte corpis infirma-
mur: nec tamē hoc ipm nisi aut motu cor-

poris: aut tactu aliquo v̄llo pacto expi-
mur. Ac de his que nec ita infirmatur: s̄
ex omni pte sibi sani esse vident̄. Quid
dicemus vt vtrū sint sani: aut non sint:
p̄bemus. Pone tibi quemlibet suauissi-
mum corpe et de sanitate illius sciscitare
sanus est suo iudicio. Hic talis Paulo
durius tangatur: aut i aliqua sui corpo-
ris pte artius cōstringat̄: et statim videb̄
quia clamabit siue ledis me: vexas me.
Quid ē hoc: nonne prius se esse sanum
dicebat: et nūc modice tactus ita dolētis
subclamat: iste ne tibi sanus videat̄. Nō
puto nequaquā salus huiusmodi nob̄ da-
bitur: quoz salus a dño futura eē p̄mit-
titur. Nā absterget deus oēm lachrimā
ab oculis sanctorū: et iam nō erit ampli⁹
neq; luctus neq; clamor: neq; v̄llus do-
lor: quō primo transierūt et esurient ne-
q; sitient amplius: neq; cadet sup̄ illis
sol neq; v̄llus estus. Dexterā ei sua de⁹
eos et brachio s̄cto suo defendet illos.
Quid itaq; eis nocere valebit: quibus
dexterā dei tegimentum erit. Qual̄ aut̄
illa sit sanitas certe scio me nec meo nec
alicuius sensu vel expimento accepisse
febrim v̄o et diuersarū infirmitatum q̄
litas: scz cuiusmōi sint quis interroga-
ret facile eas a me expostas forsitan in-
telligeret: tamē qz ego illas i me tamen
quō ab eis accepi que sint q̄ eas experi-
mēto didicerūt in se. At qd nec sensu p̄-
cepi: nec ab v̄llo q̄ p̄cepit vt dixi accepi
nō eodē modo credere: tamen et incūctā-
ter vt viaz qd faceret opinio astruere li-
cet sanitatem vite future ita viget ac im-
mutabilem ac inuiolabilem fore: vt inef-
fabili quadam dulcedine suauitatis to-
tum hominē repleat: et qd omne alicuius
in se vicissitudinis mutabilitatis aut le-
sionis suspitionē p̄tendere queat p̄cul-
arceat atq; repellat. Sic igitur iust⁹ erit
sanus. Ac quemlibet iniustū tanta sibi i-
firmitate scias infirmari: vt nullo post-
modū medicamine queat medicari: et.

De voluptate et anxietate.

Sexta pars beatitudinis est voluptas: miserie vero anxietas. Illam homines appetunt: hanc vero refugiunt. Verum cum iam in hac vita quirit non nisi per anxietatem inuenire possunt: cumque ad id peruenierit quod voluptatem putant: non nisi laborando eodem modo profui valent. Quod si etiam vix fuerint immoderatus rursus eis in anxietatem peruertit. Quare tamen in eo quodlibet delectantur: nec omnimodam anxietatem patiuntur. Post hanc vero vitam omnimoda voluptate aut omnino replebuntur anxietate. **Similitudo ferri igniti.**

Sicut enim ferrum ignitum quia sui parte continet ignem sic in se boni voluptatem. Quali vero in se sentit anxietatem. Hanc vero voluptatem neminem in hac mortalitate viuente esse puto: vel fuisse: qui eam ut est: senserit vel gustauerit ut illius saporis vel habitudinis alius declarari possit. etc.

De duabus beatitudinibus totidem miseris.

Dicamus tamen aliquid ad hanc declaranda. Dicamus duas beatitudines. Et iteque miseras esse duas: maiorem videlicet atque minorem: maiorem regni dei: minorem vero in qua adam primo fuerat positus: paradisi gaudium dicimus. Item maiorem miseriam eternum ignem gehene: minorem autem erumpnas fatemur vite presentis: quos dum viuimus incessanter patimur. Beatitudinem quippe neutram aliquam experti sumus: quod si scire illam per unam beatitudinem quam adam in paradiso positus habuit: experti essemus forte per hanc illam maiorem aliam modo coniectando videre possemus sicut nunc in minori miseria nati: nutriti et adulti: multa de maiori miseria timentes volumus edicere et explanare valemus. Itaque cum voluptas de qua agimus consistet esse una portio summe beatitudinis: quo illam modo explicemus ut capiat: non video nisi forte agamus aliam contrariam similitudine

magne miserie quae ex minori coniectamus: sit tibi ante oculos cordis positus exempli causa: homo aliquis qui tam in ipsius oculorum suorum pupillis: quam in singulis membris ferrum ignitum et cadens infixum habet: at ita ut medulle nec intestina nec omnimodo quicquam in toto ipso cruciatus in manifeste illius careat: vel eam leuius quam in oculis aliquatenus sentiat. Quid dicam angustias. Quis hunc estimet sane mentis inter ista? Eodem modo sed penitus contraria consideratione in illa futura vita delectatio quedam ineffabilis bonos inebriabit: et inestimabili dulcedine sui totos eos in enarrabili enundantia satiabit. Quod dixi totos oculos: aures: nares: os: manus: guttur: cor: iecur: pulmo: ossa: medulle: existeretiam ipsa et cuncta singulatim singulaque membra eorum in communi tam mirabili delectationis et dulcedinis sensu replebimur: ut vere totus homo torrens voluptatis dei potest: et ab yberte domus eius inebrietur. **Verum ex contrario ut dictum est credimus de iniusto. etc.**

De longeuitate et vite breuitate.

Septima pars beatitudinis est longeuitas: miserie vero vite breuitas. Illam beatitudinem corporis habet miseriam proficit. Cum enim primum predicamur beatitudinis partes corpus habere potest: cum eas diu retinere valet. Nam si eas omnes haberet et statim moriendo amitteret: quod eas sibi habuisse proficeret. An longeuitatem habere profectam non potest: qui aliquando mortuus est. Quodlibet enim viuat diutius sompniū sibi esse videt: quod vixit cum moritur non longeuitatem homo hic habet: verum quandoque moriturus est: quod tamen quod mori citius posset: nec vitam omnino breuem hic habet: in futuro autem aut longissimam aut vitam habebit breuissimam. Si enim bene vixerit nunc: tunc viuere quodammodo et deo. **Unde scriptum est. Iustus in perpetuum viuere. Si vero male vixerit: non nisi moriendo viuere tunc potuit nihil breuius illa vita cui mors fuerit sem**

De similitudinibus

per iuncta. **N**unc autem notandum quia se-
ptem predicte beatitudines miserique pa-
tres ad corpore pertineant: cetera vero que sequun-
tur ad animam.

De sapientia et insipientia.

Olta itaque pars beatitudinis ad
animam pertinentis est sapientia: mi-
serique insipientia. Illam habere
hacque carere homo se effiat: si quid agno-
uerit quod alius nesciat: quod enim perfecte agno-
scere valeat cuiusmodi res sit anima sua: quod
ve nouit quale sit corpore interius: vel quale
posterius: etiam exterius. Quare tamen et
se et alia: que quomodo cognoscere potest
nonne omnino insipiens est. Verum in futuro
aut perfecte sapiens aut omnino erit insipiens.
Sapientia igitur quam omnes in hac vita non vi-
sibiliter amant: tanta in futura vita hominis erit
ut eorum que scire voluerint: nihil sit quod
ignoret. Bonum enim perfectam que deus est sa-
pientiam replebit: etiamque faciem ad faciem intu-
ebitur. Quam dum ita prospexerint creature
totius naturam videbit que in deo melius
quam in seipso consistit. Tunc quod enim iusti cum
creatura scient quod deus fecit: scienda tanta ea que pre-
terita quam postmodum sunt futura. Ibi a
singulis omnibus: ibi ab omnibus singuli cog-
scent: nec quem omnino latebit qua patria
que gente: que stirpe quis editus fuerit, vel
quod etiam in vita sua fecerit: hoc fortassis ali-
quis ait. etc.

Quod peccata singulorum singulorum pateant

Quid est hoc peccatum que feci: sciunt om-
nes. Ad hoc ea confessus sum ut
deleantur et obliuiscerentur: ut nul-
li amplius patderentur: bene. Sed cum tu in
illa gloria ab omni criminum sordibus purgatus
vultui dei presens assisteris: ingratus ne ei po-
teris esse pro tanta misericordia quam tibi
fecit remissis illis et illis delictis non in quibus
Et unde in quibus gratias ages: si nihil eorum
unde iure gratias illas debeas: in tua
memoria habeas. Et igitur in laudibus
illius eternaliter iocunderis semper de
quanta miseria sis erutus ut puto coram ha-

bebis. Cum ergo singulorum conscientie sin-
gulis pateant fateri audeo ea que peccata
ta cunctis electorum patrie pro quorum curatoe
tu deo gratiosus existis assidue: non ad
tuam confusionem: sed ad magnam dei mise-
ricordiam eiusque glorificationem tuamque con-
gratulationem. Non enim tunc pro peccatis tuis
te maior angustia cordis premet: sceles-
rum ve tuorum magis pudebit quam alique in
gravis oculi vulneribus saucium iamque ex
omni parte sanatum aboliti languoris mole-
stia premit, vel nunquam eorum que in cunis po-
situs infans egerat nunc gratum deum pudet
tunc quippe cum integra sanitas: perfecta mun-
dicia: plena remissio: secuta omnium offensi-
onum impunitas tibi certe arriserit: cog-
nitio vel recordatio peccatorum tuorum in ni-
lo tibi magis horrore esse vel confusione
valebit quam est modo beato petro apostolorum prin-
cipi que christum negauit: abnegatio sua: beate
marie magdalene peccatum suum et multis alijs
multa que secum iam donata criminalia
Verum super hoc agnitis delictis velut in-
enormi ac feda infirmitate sua pietas vir-
tus sapientia medici: que te sanat sublimis
a cunctis admirabitur: laudabitur mag-
nificabitur. Laus autem et magnificentia
gloria dei: tua si bene aduertis gloria
est: si dices et quidem consentio laudem dei
gloriam esse meam. Verum cum hinc inde
tot et tot ad mei comparationem innocentes
predeant: que consideratis vite mee obscu-
ritatibus me omnino sic ut equum erit horri-
habendum iudices. Quid dicam iusticia ne-
pe suum: et suum iniusticia premitur exigit. In
his insuper nolo timeas: aliter enim erit quam
existimas: illum siquidem quem cum tibi com-
paratum iudicas innocentem: penitus non
ibi reperies de te quem admodum putas sci-
entem. Namque videns ille de quo agis pla-
ne intelliget te nequam quam se sed deum quam
do peccasti offendisse. Cum ergo viderit
deum tibi tua debita fundit dimisisse: nec
in cor sibi ascendet ut te inde aliquatenus iu-
dicet. In hoc enim ipse deum offendere se co-

gnosceret si te deo p oia recōciliatū pro
his que olim feceras vllatenus ptemnē
dū cogitaret. **M**agis at gratiosus inef-
fabilez dei clemētiā admirabif : nō solū
in te: s̄ in se. in te: qz te de tā pfundo ini-
q̄tatis eripuit: in se: qz sola grā eius ne i
ididē pfundū rueret tenuit: se lauando
igif magnificabit in te post grām dei vi-
ui atqz cōstantiā quibns nitēs voragiez
tanti mali viriliter euasisti iuxta quā qz
z ipse cōsiderabit nisi a deo adiutus fuif:
set: nō ita forsītā iter iusticie tenuissz. **V**i-
des igitur: qm̄ nil impij fulgata cognitō
peccati tui: imo q̄ multum laudisz gra-
tiarū cognita remissio sui seruabit. rē.

Altercatio inter hoīem iustū z anglz
Psi etiā angli si te societate sui
ppter peccata tua indignū vel-
lent iudicare: haberes qliter cō-
tra eos iure te posses defēfare. **Q**uō in-
q̄s mō: audi ppone angelū aliquē qua-
si talia tibi pperantē. **T**u homo de pul-
uere factus: tu puluer q̄qz future: con-
tra deū te extulisti: cōtra pceptū eius in-
scenū oīs peccati: z immūdicie tumidus
deiecisti: z nūc nri filis eē q̄ris q̄s num q̄s
in aliquo volūtati dei contraisse cernis.
Ad hec ita respondeat. **S**i gyt dicis de
puluere factus sū: certe nō mix si vento
temptatiōis impulsus in sordes siue cri-
minū lapsus. **U**ex agnita z credita mi-
sericordia xpi speris oibus que illū vel-
le scire potui: in cūctis q̄ illū velle intel-
lexi eminet ipm̄ exēmi. **U**nde tribulatō-
nes angustias i fame: siti: vigilijs: xbe-
ribus: cōtumelijs: alijsqz mōis inumeris
ad honorē ei⁹ sustinere nō rēnuī. **E**t q̄qz
mūdana p viribus meis nihilipendēs
ipius tantūmō solius grē p singula recō-
ciliari studui. **V**os autē qd̄ hoz vnq̄s sui
causa sustinuisistis semp vos glā sp̄ iocū-
ditas comitata sp̄ vos tenuit dextera dī
atqz defendit impugione oīs peccati:
ita vt nulla vobis surripet macula eius
Itaqz si a volūtate illius non cecidistis

ipius dñi est: a quo iugiter tenti estis: s̄
quia hec ratio illos tātūmodo re-
spicit: qui pditionis sue viui fecerunt: z
regnū celoz violenter rapuerūt. **A**lij q̄
in illo sūt sed alio mō intraturi: alia rōe
paritatē angeloz sibi sūt vendicaturi.

Sz queris q̄ forsītā ista. **D**icēt ḡ illis in
regno dei nra q̄rimus eq̄litate beari do-
no z grē iesu xpi dñi nri id ascribimus q̄
ad hec dignatus est hō fieri: pati: mori:
vt nos ab omī delicto in sanguie suo iu-
stificatos ipius regni cōsortes efficeret.
Vos igit: considerate an sanguis xpi q̄
p nobis est effusus: q̄at nobis esse p̄cā
causa salutis: q̄ ad hoc angeli q̄ libēter
eo q̄ boni sūt rationi acquiescere volūt
dicerēt nisi que dicta sūt ratōi niti z hu-
iufinōi hoīes iure suam eq̄litate debere
fortiri. **C**ū itaqz angeli atqz hoīes quos
magis te iudicaueras innocētes: tibi cō-
sentiant: tibi i cūctis p veritate rōis ho-
norē deferāt: ppēde si vales q̄grata sit
sapiētia ista: qua tu sicut ab oībus sic
oēs a te cognoscenē in vita tua: si autēz
fueris malus: x̄a oīno sapientia priuat⁹
tantis virgeberis doloribus: vt non so-
lum insipiens: verum omni modo sias
z amens.

De amicitia z inimicitia.
Ona pars beatitudinis est ami-
citia: miserēdo inimicitia. **P**er-
fecta autē amicitia est: que in in-
imicitiam pueri nō potest. **S**ed q̄s ha-
bet amicitiam tantam z filius erga pa-
trem: quia cum nec vllus habet hic ini-
micitiam tantamqz conuerti nō possit i
amicitiam. **N**ec oīno hic habet inimici-
tiam sūmam: in futuro autē aut amicitia
am perfectam: aut inimicitiam q̄sqz in-
ueniet summā. **B**onū etenī quemqz sic
deus oīnesqz alij diligēt boni: vt eū h̄e
odio vltra non possint. **Q**uam nāqz q̄s
qz seipm̄: tm̄ z eam diu diliget: z alteruz
nec enī video quō aliter esse possit. **P**re-
sertiz cū oēs vnū corpus xpi sint: z chri-

De similitudinibus

stus q̄ est ip̄a pax sit oim̄ caput: nec mi-
nor̄i sese affectu p̄lectant: qm̄ membra
vni⁹ corp̄is sibi uicē copulant. Putas
habundans in dilectione qm̄ hoc tibi fu-
erit in possessione. Attamē ip̄a transi: et
cōtemplare ip̄m p̄ quē hec bona tibi p̄-
uenere z p̄cipies: qz ille plus q̄ tu teip̄m
z q̄ oēs alij se: incōpabiliter amet te. et
tu sup̄ teip̄m: z sup̄ oēs alios ineffabili
quadam suauitate illū amabis. Maluz
aut̄ quemqz sic de⁹ oēsqz boni habebūt
odio: vt nec filius quidē pietatē habeat
de patre in penis cōspectu zc.

De concordia z discordia.

Decima ps beatitudis est concor-
dia: miserie x̄o discordia. Con-
cordiam homo tam rarā hic ha-
bet: vt nec sibi sp̄ concordet. Sic enī cor-
pus z aia dissident sibi: vt qd̄ vnū ape-
tit: alterū nolit. Verū qz nō semp̄ h̄ faci-
unt: sed aliqui idē volūt: nō in discordia
sūma p̄sistunt. In alia x̄o vita vel i con-
cordia vel i sūma p̄sistūt discordia. Cor-
pus enī z aia cuiusqz sācti imo cōcordie
tātē erūt om̄es iusti: q̄te in p̄ni sūt oclī
nostri. Sicut enī oculus vnus x̄ti non
pōt: quo nō vertat z alius: sed in eandē
ptē sp̄ voluunt. Sic etiā corp⁹ z aia v̄l
societas illa iustoz nil poterūt velle di-
uersū: s; eadē sp̄ volūtātē hēbūt. Corp⁹
enī vnū hēbim⁹. Ecclia vna erim⁹. sp̄o:
x̄pi erim⁹: quicūqz ibi erim⁹: ip̄a di volū-
tas nō erit a tua diuersa: sed sicut tu qd̄
ille ita z ille volet i cūctis qd̄ tu. Caput
nāqz a suo corpe quoniam discreparer.

Et oēs iusti idē velint.

Nec forsītā dices: eya si de⁹ z om-
nis ille brōz cer⁹ volēt: ego tunc
z augmentū mei boni mecū volēt qd̄ ego
ibi nō velle nō poterōi. Ero itaqz p̄ vel-
le meo de maioribus in celo. Huic tue i-
becillitati respōdeo. Quia si etiā beato
petro in gl̄ia par eē volueris: eris i gl̄ia
dico qz vt petrus sis in p̄sona velle non
potis. Nāqz si h̄ velles teip̄m nihil esse:

velles qd̄ velle neqz. S; nec in gl̄ia illi
eāri si meritis ei⁹ impar fueris velle po-
teris: qz pulcerrimā illius corp̄is cōposi-
tionē quā in h̄ cōspiceres violari. Plus
oim̄ p̄modo amabis: nec etiā in humāo
corpe v̄l peg loco aut officio manus: v̄l
manus pedis fungi exoptat: aut os si-
ue nas⁹ vbi oclī sūt: aut oclī vbi os aut
nasus relictis sedib⁹ suis cupiunt trans-
ferri. Aut si trāsferent̄ cōueniēter z sine
iniuria nō id paterent. Eodē mō nulla
admirabili z gl̄ificata dispositiōe z eqz
disposita gl̄ificatiōe btē ciuitat̄ di: ita qd̄
qz qd̄ adept⁹ fuerit amabit: vt statū suū
potiori gradu imutari nō velit. Quare
qz tuiqz satis erit sua felicitas z beatitu-
do sibi p̄ meritis suis misericorditer im-
ptita. Ampli⁹ si h̄ q̄ iā tūc in ip̄ius cor-
poris vnitatē locati fuerint maiora q̄ sē
adepti desiderarēt: eo ip̄si miseri essent:
quo nōdū haberē qd̄ vellent. In q̄ enīz
alicui qd̄ cupit deē: in eo miser sit neces-
se ē. Sed absit ab illo regno ois miseria
aderit itaqz oibus ois iufficiētia quaz
p̄ficiet in singulis vnanimis z plena cō-
cordia. Mali x̄o i discordia tāta p̄sistēt
vt eoz corpus z aia sp̄ dissideāt: nam et
corp⁹ aiam odio habebit: eo q̄ male vn-
q̄ cogitauerit z aia corp⁹ q̄ mala cogi-
tata ope p̄pleuit: p̄ quib⁹ oib⁹ torquent̄
penis.

De honore z dedecore.
Vndecima pars beatitudis ho-
nor dicit̄: miserie x̄o dedecus.
Honorari homo ab omnib⁹ ap-
perit. aut eoz verbis aut factis: verbis
quidem vt eum collaudēt. factis aut̄ vt
sibi eū p̄ponant. Sed cum honore hu-
iusmodi appetit idem est ac si vn⁹ mus
querat ab alio laudari: ei⁹ in regimi-
ne proponi: hunc tamen honorem licet
mollius sit: pene nemo p̄t hic ad plenuz
habere. Nullus enī vel imperator lau-
datur a cunctis: z oibus alijs p̄ponitur
quia tamē nec vll⁹ a cūctis blasphemaf̄
v̄l alijs oibus substernit̄: nec oino in ho-

norat. In futuro autem aut honorabitur: aut e contra omnino ex honorabitur: quod honor cuiusmodi sit: breui sub exemplo consideremus.

De paupere in regem adoptato.

Ecce sic ante oculos nostros positus aliquis pauper omni solacio destitutus: vlcerum et aliarum infirmitatum feditate corruptus: et omni quod vult ab frigoris asperitate defendat tegimine nudus. Hinc igitur tale tali modo iacentem: et in nullo semet iuuare valentem. Si rex aliquis potentissimus transiens videret: et miseratus eius vulneribus mederi iuberet: curatumque suis regalibus ornamentis indutum sibi presentari precipere: et adductum in filium adoptaret. Ac deinde precipere: ut in regno suo filius suus a cunctis haberetur: atque in nullo quod imparet a quocumque contradiceretur: heredemque suum filiumque sui proprium coheredem constitueret: et eum suo nomine vocari vellet: nonne diceret hunc magnifice et inopiate honoratum. Et certe deus nobis hec omnia faciet. Nam enim de putredie carnis replemur: multis miseris in quibus miseris constitutos: et omni solacio destitutos: omnique infirmitatum passionibus obnoxios. At peccatorum ac corruptibilitatis vlceribus plenos sola misericordia ductus accipiet: et curabit nos: et sanitati restitutos ornamentis perfecte iusticie et incorruptibilitatis ornabit adductosque in filios sibi adoptabit regni sui cōsortes efficiet et heredes: filiosque suo vnigenito sibi per omnia equali et coomnipotenti cōcorporales statuet: et coheredes: omnique creature videbit: ut in omni quod volumus nobis obediat: vocatosque nos nomine suo deos faciet. Ipse enim dicit. Ego dixi: dii estis: et filii excelsi omnes: sed ipse deus deificans est: tu vero deo deificatus. At fortasse ais: hec ratio tua in illis siquidem magnis apostolis seu martiribus poterit existere rata: in me autem qui vtinam inter illos minimus esse merear: non

intelligo quo nam pacto consistere queat. Ad hoc intende quod et intellige quod nullum iustorum ab ista deitate excepit deus: vbi ait **Dij estis et filii excelsi omnes.**

Similitudo inter ignem et deitatem.

Verum ut dicta melius eluceam considera sub exemplo naturam ignis et naturam rerum ignitarum.

Si forte ibi aliquatenus queas imaginari qualiter ille summe deitati per modulum quo possis participando deificari. Ecce ignis vnus est: et in sua natura calidus: in hunc ignem pone lignum: plumbum: et ferrum simul: itaque cum lignum fuerit in carbonem conuersum: et plumbum liquefactum: ita ut in carbonibus nil nisi ignis appareat: et plumbum nil caloris addi queat: non tamen poterunt ferro in calore coequari quod non dum forsitan incanduit igni: licet igitur aliud alio magis in calore profecerit: singula tamen seruata natura suo visitato locutionis modo quod quod ignitum est: per se dicitur ignis. Sic erit in illa beata supernorum civium societate: de qua loquimur. Nam quemadmodum hi qui summe deitati sunt propinquo: et ob hoc alijs prestantiores: dii dicentur. Ita et qui illis sunt inferiores: quod vna et eademque ipsi summe deitati per sua capacitate participant. Simili nomine deos dicendos necesse est. Talis honor ut prelibauimus iustis per modum merito exhibebitur. Quisque vero malus sic e contra ex honorabitur: ut in omni fetore deiectus vermium: etiam domino subiciatur. etc.

De potentia et impotentia.

Dodecima proprietatis est potentia: miserie vero impotentia. Veram illam potentiam obtinet quicumque voluerit facere quod quod nullus homo valet facere: nec verum hoc potentiam potest habere: quod tamen quicumque quod vult facere potest: nec omnino impotentie subiacebit. Verum in futuro aut verum potest ad omnes erit spiritus impotentes. Bonus autem quicumque quod voluerit facere poterit quod ipsum omnipotentem in omnibus sue voluntati concordantem habebit. Malus vero

De similitudinibus

nihil quod velit agere quibit. Quando ergo cum tanto honore et cum ceteris preteritis: hanc adeptus fuerit omnipotentia: non video quod ratione possis cupere ampliorē. Igitur dum possessione harum beatitudinum quas digessimus: felix fueris: nonne sufficiens tibi videberis: et maxime iniquis. Nunc igitur si in omnibus istis vel una die si cut exposita sunt securus uiueres: gaude res sine dubio. Si autem mense vel uno anno letificaberis: et si toto tempore tue quod facies. Dares precium utique libens: si quod habere et memetipsum insuper si sic et non aliter ea adipisci ualeres. Si vero ad hec omnino securus existeres: quod ea dum uiueres nullo euentu amitteres: omitto dicere utrum vel cogitare possis: an non quod exultationis tibi esset etc.

De securitate et timore.

Etiam decima itaque beatitudinis partem accipe securitatem: misericordie vero timorem. Hec alias siquidem omnis beatitudinis partes confirmat: nec haberi potest perfecte sine illa: ut in hac uita nihil quod potest habere: unde securus ualeat esse. Sub eodem enim momento pauper ex diuitem mortuus ex uiuo potest existere. Ergo nec alias beatitudinis partes: nec securitatem perfectam habebis. Quia tamen non spero quod pariter timeat: sed quandoque effugere potest: nec summum timorem hic habet. In futuro autem: aut securitatem perfectam aut e contra summum habebit timorem. Bonus autem quicquid uoluerit habebit: et nihil ex eo se amissurum timebit.

Ratio quod nullus amittat iam semel adeptam bonam.

Deo enim: quia si ea perditurus est: aut ipse uolet perdere sua sponte: aut deus nolet eo nolenti illa auferre. Aut aliquid aliud deo fortius superueniens: ita tollat ab illo deo: et ipso vero non lente: sed certe nec ipse abiecto tanto bono in miseriam quas se euasisse gratiosus exultabit: recidere nolet: nec deus qui il-

lud tam larga et clamati bonitate donauit id ei aliquid auferre uolet: nec ullus fortior deo superueniet: qui deo iustum pregenere hoc illi inuito aliquid tenus tollet. Malus vero et semper tormenta que patietur pauebit: et nunquam ex eis euadere poterit.

De gaudio et tristitia.

Quarta decima igitur beatitudinis pars gaudium: misericordie vero tristitia est. Gaudium perfectum solus ille potest habere: qui predictas omnes beatitudinis partes potest obtinere. Quarum omnium nullam nemo hic habere potest: pater: quod nec gaudium summum hic retinere ualet: sic et ille solus uere tristitiam patitur summam: quem predictae omnes misericordie partes omnino cohortant. Verum quod nullum ex toto hic eas patitur liquet: quod nec in summa tristitia hic habeat. In seculo autem futuro aut leticia aut tristitia quodque replebitur summa. Bonus enim quisque omnino tunc poterit gaudere: quod predictas omnes beatitudinis partes obtinebit perfecte. Quid ergo beatus isto: quo tunc replebitur iustum gaudium. Adhuc tamen ad culmen beatitudinis sue aliud habebit: unde magis possit gaudere: quod enim quisque sic ut se alter amabit. Patet quod sic de illi felicitate ut de sua gaudebit. Quot igitur et quanta gaudia quodque obtinebit quod de tot et tantis beatitudinibus sancto iubilabit. Et si tamen de alijs quodque ut se diliget gaudebit: quantum de deo quem super se diligit exultabit. Gaudium ei erit ei intus: et extra gaudium sursum atque deorsum gaudium circum circa ubique gaudium plenum. Malus vero e contra: tristitia replebitur summa: quod omnis misericordie partes quibus nihilominus se circumscriptum sentiet: ineuitabiliter sine fine patietur et indesinenter.

De cupiditate mundani honoris.

Sic agunt qui mundi huius honores appetunt: quam pueri qui secuntur papilionum. Papilionum enim cum uolant tramitem rectum nunquam tenent sed huc illucque se agitant: cum te alicubi residere uideant. Hos autem cum pueri

cape volunt: cito post eos currere fati-
gunt: et quia non ad suos pedes sed ad
papilionēs intēdūt: aliqui in foueam ca-
dunt: seq̄ immaniter ledunt. **P**lerūq̄
x̄o cū eos vident alicubi resedisse: ince-
dunt suauiter: et caute vt eos valeāt cō-
prehendere: q̄ dum faciunt: manib⁹ q̄s
plaudūt: et ad inuicem leui voce dicunt
ecce iam eos habebim⁹. **S**ed tamē p̄pi-
us accedētes eos app̄hendere temprāt
papilionēs auolāt: si quoniā x̄o eos ap-
p̄henderūt: exultant de nullo quasi ma-
gnū quid fuerit adepti. **S**imiliter at̄ fa-
ciunt qui huius mūdi honores appetūt
Honores enī huius mūdi nunq̄ certaz
tenēt viā: s̄ i certis diuersicul⁹ de vno ad
aliū transuolant. **L**ūq̄ sub alicuius sub-
sisterēt potestate: nec ibi diu possunt re-
manere. **H**os q̄ cū st̄ti hoīes asseq̄ cupi-
unt festināt post eos quibuscūq̄ mōis
possūt: et q̄ nō cōsiderāt quo eos mō as-
seq̄ntur: sed vt q̄ quomō adipiscant̄: se-
pius migravit crimia decidūt quib⁹ su-
as aīas vehemēter ledūt. **A**liqui vero cū
viderint eos alicubi q̄si paratos sibi eē:
accedūt illuc latēter: et multū callide: vt
q̄si nullo sciente valeāt eos obtinere: q̄
dū appropiant vehemēter gaudēt et ex-
ultent: s̄ cū p̄pius accesserint: eosq̄ se
posse iā app̄hēdere putauerūt honores
de manib⁹ eorū se excutiūt. et aliq̄ de cau-
sa ad alios: aliquos se trāsferūt. **Q**uos
si q̄n adepti fuerit gratulant̄ q̄si aliq̄ne
verū honorē sint assecuti: cū ad veri ho-
noris culmē puēire nō possint: si nō hos
cū suorū satisfactōne cōmissorū reliq̄rint
Similitudo inter deū et aliq̄ne dñm.
Tu inter deū et hoīes agit: quo-
mō inter dñm aliq̄nem et seruos
illius q̄ vulgo naturales vocā-
cant̄. **S**i ei dñs naturali seruo aliq̄d ius-
serit: et seru⁹ dñno libēter obedierit: agit
seruus q̄d debet et q̄d dñno placet. **S**i at̄
dñi sui p̄ceptis resisterit: grām ip̄ius sta-
tūz amittit. quā si voluerit recupare: ac

deinceps dñno suo fideliter seruire: sicut
prius debuerat naturaliter fecisse. **S**i ei
tūc dñs iusserit: iurat q̄ eius obediat p̄-
ceptis: eiq̄ fideliter seruiet: q̄ diu vire-
rit. **Q**uo facto dominus ei cōdonat q̄d
deli q̄t: et si ita sibi placuerit: aliq̄d p̄pe-
tatis vñ viuat habere concedit. **T**eruz
aliq̄sto t̄pis trāsfacto: fu⁹ paulati incipit
q̄ iurauit obliuisci et ab amore dñi sui te-
pescit. **E**t q̄ ea q̄ dñs iubet sibi dura vi-
dent̄ prius q̄dam postmodū plura trās-
gredi donec in oibus pene piurus ha-
beat. sicq̄ rursus dñi sui grāz pdit quā
prius recupauerat sp̄sione correctōis
Quid ergo amplius faciet. **Q**uid aliō
p̄mittere pōt: naturale ius corripit: ius-
iurandū violauit. **E**t tamen aliud q̄d
adhuc faciendū inuenit: seruus licentia
dñi sui aliq̄d retinuerat impropetate vñ
se pōt vt antea recōciliare. **P**ostq̄ q̄ se
errasse cognoscit: ad dñm suū redit: euz
exorās huiusmōi x̄bis. **D**ñe inquit con-
fitebor meā iniquitatē: q̄ q̄d tibi natura-
liter debueraz: et quodq̄ postmodū iure-
iurādo p̄miseraz: totū ad meā trās gres-
sus sū miseriam. **S**ed adhuc semel idul-
geo mihi si placet q̄cqd deliqui: et ego ti-
bi reddā q̄cqd p̄prietatis p̄ tuā licentiā
hactenus retinui: me aut̄ ip̄m ita in tuo
seruitio astringam q̄ meam ex toto vo-
lūtate dimittā: tuam x̄o in q̄tuz potero
faciā. **E**t vt eā sp̄ valeā implere: ponam
me in illoz subiectiōe: q̄ me illā sciant et
velint docere: et admonēdo corripēdo:
castigādo faciāt custodire. **D**e quib⁹ oi-
bus faciā tibi iusurādū: si mihi indulse-
ris: q̄cqd hacten⁹ deliq̄. **T**ū dñs et ad-
huc in q̄t indulgeo tibi oīa que petis: si
tu oīa feceris que p̄mittis. **S**ed h̄ sci-
as: quia nisi hanc cōuentiōne custodie-
ris: vel si eam casu in aliquo violaueris
nisi ad eam penitendo rediens per aliā
cōuentiōne me placare poteris. **E**odez
itaz mō inter deū et hoīes agit. **D**e ei
p̄mo hoī quidā p̄cepit: cū si ille obedis-

De similitudinibus

set pfecto fecissz qđ facere debuissz z qđ deo placuisset. Sed quia illius pceptuz pterijt: gr̄am eius statim pdidit. Hāc ergo si voluerit homo recuperare: sicut deus iubet iurat: z in baptisinate qđ audiuit: mus illū seruū iurasse: sed qz z hoc ipsuz transgredit: relictis om̄ibus cū p̄pa voluntate monachus efficit: aut ḡ monachus saluabitur: aut aliter dampnabit.

Similitudo inter diabolū z improbum placitorem.

Utrum sciedū est: qz sic placitat dyabolus cōtra hominē q̄ impbus placitator cōtra dyabolū aliquē: improbus enī placitator licet nō habeat rectū: tamē propter improbitatē suam veniēs ad placitum i hoc q̄ est iniustum z qđ est iustū ostēdere vult iniustum. Sed cū eū aliqs iuris peritus audit: z qz nō rectā habeat causam aḡscit: iudicat esse iniustū: qđ ille dicebat iustū z esse iustū qđ assererat iniustuz. Sic qz ille cōuictus discedit dolens qz aliqd facere nō poterit. Sz aliq̄to tpe trasacto postqz hoc iudicium putat obliuioni eē traditū: rursus suam incipit causam dicēs sibi fieri iniurias. Sz si aliqs sibi dixerit hoc iaz esse diffinitū: dicit nō recte esse iudicatum. Sed ille qui semel iam vicit non attendat ad ea que dixit: sed tantum dicat qz semel est bñ diffinitum: nō esse itez incipiendū. Sic enī sine labore semp ab inimico suo se liberare poterit. Similiter at dyabolus placitat cōtra hoīem. Locus at placiti hui⁹ est cor hoīs alicuius. Ad hūc itaqz locū dyabolus venit ad placitum: z licet sciat qz rectum nō habeat: tamē ibi asserit verum esse qđ falsum est. Et ecōtra ibi nāqz dicit cogitatione quā immittit verū eē qđ homo debeat mūdum diligere: diuitias z honores appetere desideria carnis adimplere: hec z his silia facere: quod quidē falsum est. Ex alia x̄o pte dicit esse falsū: qz homo debeat mūdū relinquere

diuitias z honores p̄temnere: desideria carnis abscidere elemosinis pctā sua redimere: monachatū demuz accipe: hec z alia plura facere. Quod totum verum probatum est esse. Sed cū aliqs q̄ inter rectos nō rectosqz cogitatus scit discernere: audit dyabolū in corde suo. hec dicere iudicat iniustū esse cogitatū: quē ille esse iustum dicebat: z esse iustū: quem iniustū affirmabat. Et hoc iudicio facta abicit iniustum: z seq̄tur iustū: cōtempnensqz sc̄lm accipit monachatus. Sicqz dyabolus cōuictus a corde placito recedit: cōtristaturqz: qz vincere nō poterit. sed postqz sperat dyabol⁹: qz homo oblitus fuerit: qz antea sic iudicauerit: putans eū aliqua pte posse inuenire inimicum ad eūdum locū cordis reuertit: renouatoqz placito q̄si non recte diffinito cōqueritur. Sz si ille p̄ certo cognouerit: quia rectum iudicauit eo qz seculum relinquendum esse censuit. Dyabol⁹ statim nō esse rectū respōdet vt eū tam cito vel ita oīno desereret: adhuc posse sibi p̄ se remanendo in seculo indulgere pariteribus: vel suis ad eū respicientib⁹ subuenire. Sed ille qui sp̄ mūdū ip̄mqz dyabolū recte sup̄auit: non curat ea q̄ fraudulenter ille dicit: sed firmum teneat: qz qđ semel iuste est stabilitū: nō esse denuo destruendū. Et quod recte diffiniuit relinquendū nō esse itez appetenduz. Sic enī facile deo subueniente dyaboluz poterit superare.

Similitudo inter deum z quēlibz regē.

Deus ipse sic inimicitias exercet aduersus dyabolū quo rex quēdam contra p̄ncipē quendā inimicum suum. Hic autē rex habet i regno suo villam admodum amplam.

De regno villa z castello z diuigiōe.

In villa vero castellum quoddā supra castellū at vnū diuigiōē. In illa qđē dom⁹ sit valde p̄les iualide. In castello at firmitas ē tanta:

vt si aliq̄s illuc p̄fugerit nisi inde redierit ab aliq̄ ledi nō possit. Tāta x̄o securitas est in diuigione: vt si quis illuc semel poterit ascendere: nunq̄ enim eum inde libeat redire. Hec aut̄ om̄ia ille rex habet in potestate sua. Inimicus x̄o ei⁹ est ita fortis vt quicq̄d extra villā inuēit sine vllō obstaclo cōprehensū abducit. In ip̄am q̄s villā sepi⁹ intrat: z domos q̄s inuenit inualidas violat: eosq̄ q̄ inhabitant captiuos cū suis apporat. Illas x̄o q̄s firmas inuenit postq̄ eas irrupere neq̄t: ad extremū inimic⁹ dimittit. In castellū quoq̄ nō pōt ascendere nec illud p̄fugientibus q̄c̄q̄ malefacere non redierēt ad p̄liuz ville. S; si amore suoz parētū redierint: qz eos audiūt occidi z male tractari: vel p̄ foramē aut fenestrā curiose respererint tūc eos facile occidere aut vulnerare pōt. Quap̄o pter necesse ē eis vt nūq̄ ad clamorē parentū attēdant: nec ad bellādū reuertantur vel respiciāt: s; sp̄ vt ceperint fugiāt: donec ad sūmitatem diuigiōis pueniāt. Postq̄ enim illuc puenierint erūt oino securi. Itaq̄ rex ille deus ē qui cū dyabolo bellū habz: hic i suo regno habet chzistiani sinū. In suo x̄o xp̄ianismo monachatum sup̄ monachatum p̄uersionē tātūmodo angeloz. In xp̄ianismo q̄dam in x̄rutibus sūt validi: p̄les x̄o inualidi. In monachatu aut̄ firmitas est tāta: vt si q̄s illuc cōfugiens monachus effect⁹ fuerit: nisi inde penitendo redierit: a dyabolo ledi nō possit. In angeloz x̄o cōuersatōe gaudiuz est securitatis tāte: vt q̄s illuc ascēderit nolit inde vniq̄ redire. Hec aut̄ oia rex idē de⁹ hz in potestate sua. Inimic⁹ x̄o ei⁹: id ē: dyabol⁹ tāte potestatis ē: q̄ oēs iudeos atq̄ paganos q̄s extra xp̄ianū sinū repit nullo obstāte rapit: z in infernū dimergit. In ip̄m q̄s xp̄iani sinū sepi⁹ intrat: z eos q̄s debiles inuenit tēptādo violat: aīas q̄s corpibus militantes captiuas aporat

Illos x̄o q̄ fortes sūt: z bñ inimici possz q̄ eos supare neq̄t tandē licet tristis dimittit. In monachatu q̄s nō valēt irrūpere: nec his q̄ monachi effecti sūt: q̄c̄q̄ facere mali: nisi ad sc̄z redierit: corpe v̄ aliqua pentum affectōne.

¶ Similitudo inter monachum z potionem z medicū z abbatem.

Attēdāt nouicij qz sic agit: q̄ monachus arripit difficultatē quē: admodū infirmus q̄ grauē accipit potione. Plerūq̄ enim contingit vt q̄ aliquē patiē infirmitatē corpis: potōez q̄rat q̄ ab illa infirmitate curari valeat. Lūq̄ ei medicus dicit vt illam potione accipiat: z sic sanari poterit. Emit eam: v̄ gratis eā accipit: dat: s; cū potio fortis: ei⁹ viscera rimat: mēbra oia p̄currit malos humores p̄bit: vires tollit: corpe dissoluit: terre infirmū p̄sternit desiderium maximū bibēdi i eo accēdit: v̄ dormiēdi v̄ foras ad vētū eūd: iei q̄ medic⁹ hec intōdit cōminans qz moriet si h̄ fecerit. Heu me infirmus inq̄t: cur potōez hāc accipi: male mihi erat: z mō est pei⁹. Heu q̄to in eo malo illos vidi: q̄ h̄ cōsiliū mihi dederūt: nec mihi: qz h̄ me opteret pati p̄dixerūt. Si enim h̄ scissem nūq̄ potōem accepissē. Sic z sic iste cōquerit dū potōe coartat. Hax x̄o mali humores defluere ceperint: totūq̄ corpe paulatim leuigari gaudet z exultat: qz potione accepit: p̄ quā ad p̄stinam sanitatē redire se sentit: z homines q̄ hoc cōsiliū ei dederūt benedicit. Similiter x̄o multotiens accidit: vt aliq̄s qui anime sue infirmitatem cōsiderat: medicinaz inde sp̄ualem querat: qua ab illa vitioz suorum infirmitate mūdari valeat. Lūq̄ ei aliquis spiritualis homo dicit: qz per monachatus p̄foster saluari: dat quicq̄d habz: vt i mōasterio aliq̄ post suscipiat v̄ ei gratis aliq̄s concedat: z suscipitur. Sed cū ordīs difficultas cogit eū vigilare dū vellet dormire: esurire: dū vellet

De similitudinibus

bibere: tacere cū vellet loq̄: legere v̄l cā-
tare cū vellet q̄scere: sedere cū vellet sta-
re: v̄l ambulare aut stare vel ambulare
cū vellet sedere. Iniurias sustinere mul-
tas: p̄p̄iā volūtate ex toto deserere: mi-
serū hūc habitum quare suscepi. Antea
male agebā: s̄z mō pei⁹ ago: qz totz tāta
q̄ mihi iubent̄ adimplere si valeo: z vix ni-
si inuit⁹ aliqd̄ boni p̄ficere valeo. Quid
igif̄ ve mihi ve mihi: vt q̄ his credidi q̄
mihi hoc p̄sulerūt. Putabā qz oēs isti
homies eēt̄ sc̄ti. Hec z his filia nouici⁹
d̄t dū ordo illi in p̄mis videf̄ grauis s̄z
postq̄ sentit z secū cōsiderat: qz h̄ vna-
nimit̄ faciēdo si oīa sua posse aboleri
p̄ctā sicqz sanitatē citi⁹ recuperare totum
q̄d antea graue videbat: paulatim leue
efficit: z q̄si iā nil male habēs letari inci-
pit: deo gr̄as agit: qz monachātū susci-
pere meruerit: z oēs q̄ tale p̄siliū illi de-
derūt b̄ndicūt. **Cōtentio** int̄ cōuersos
Erū qz de cōuersis (z nutritos
z nutritis cōgregat̄ ordo mona-
choz: discēdū qz solet eē cōrētio
q̄dā inter nutritos monachos atqz con-
uersos. Attēdūt enī nutriti se nlla crimi-
na cōmississe: nec se in seculi sordib⁹ con-
q̄nasse: sed qz mūdā ab infātia vitam
duxerūt: z ī dei seruitio sp̄ laborauerunt
illos vero ecōtrario vixisse p̄siderat: z
ideo merito inferiores eē iudicāt. At cō-
tra qz p̄uersi sciētā ex gerioz habent:
res monasterij sapiēt̄ tractant nutritis
ip̄is necessariā inueniūt ordiem q̄ suoz
feruētius plerūqz custodiūt. Illos vero
parū in his valere cōsiderāt: ideo se meli-
ores ill̄ estimāt: sicqz alijs alijs se p̄ferunt
dū nō suā s̄z alioz infirmitatē attēdunt
Si v̄o monachi eēt̄: sic eēt̄ inter eos q̄-
mō int̄ anglos ī cel⁹ z hoies sc̄os. Angli
enī sūt q̄si nutriti: sc̄ti v̄o hoies q̄si p̄uersi
s̄z nec angli sc̄tōs despiciūt: qz tēptati-
ones aliq̄i victi s̄t: nec sicut anglos: qz
nllam quā vincēt passi sūt tēptationem
Si ei michael dicerz petro tu d̄m nega

sti: possz petr⁹ respōdere. **U**ex q̄dē q̄d
dicens: sed tu p̄ d̄no nunq̄ vel vnū cola-
phū sustinuisti: q̄d oīno nō faciūt: s̄z ita
existūt cōcordes: ac si oēs eēt̄ angli: v̄l
hoies: sic q̄ sūt isti acsi nutriti sint oēs aut
cōuersi. **S**ilitudo int̄ hoies z anglos
Itē ē inter monachoz cōgrega-
tionē in terris: z cōgregationē
angeloz in cel⁹: quō inter eos q̄
adhuc sūt exterius in cella nouicioz: et
illos q̄ iam sūt interius in cōgregatōne
monachoz: q̄ vt p̄ualent ī oībus se p̄fe-
cte custodiūt. Hos enī abbas p̄ semetip-
sū iā oīa docuit: q̄ vult eos obseruare: il-
lis v̄o mḡfos existis p̄ponit: q̄ eos do-
ceat q̄ debeāt custodire. Isti iā p̄bati sūt
in oīni humilitate: obedientia z patien-
tia z obseruatione oīm q̄ ordo exposcit
Illi v̄o adhuc p̄bandi sūt: vtruz velint
esse humiles: obediētes: patiētes: z ob-
uare oīnia que ordo req̄rit. Unūquēli-
bet ergo illoz is qui ei magister depu-
tatus p̄bat z arguēdo: increpādo. Ple-
rūqz etiā flagellādo temptat an apr⁹ ad
susciipiendū in cōgregatōe alioz existat
Quē si viderit cūctā patienter sustine-
re: z alioz cōsortio p̄ oīnia dignū eē: ve-
nit ad abbatē denūcians ei corā oīni cō-
gregatione. Domine inq̄t nouitius ille
quē mihi cōmēdastis ita p̄fecte se habet
oīnibus mōis iā est dignus inter nos eē
si iubetis. Quibus auditis abbas aut
eū recipit cōmuni cōsilio fratrū: aut ad-
huc dimittit ad exemplū alioz nouicio-
rū. Sicqz de isto nouitio cōdigne agit
q̄ seruoꝝ dei p̄sortio iam dignius habe-
betur. Illū aut̄ nouiciū quē mḡ su⁹ vi-
derit inobediētē: impatiētē: sup̄bū: su-
sceptōne indignū: postq̄ eū diu tollera-
uit: mltisqz mōis emēdare tēptauit: tan-
dē si nihil p̄ficere p̄t: venit ad abbatē
z illa ei refert. Dñe inq̄t nouici⁹ ille quē
habebam ī custodia: vt eum docerem:
quomodo posset esse dignus conuersa-
tione nostra: ita p̄uerse se habet ī oībus

que agit: vt nec iter reliquos monitōes dignus sit conuersari. **P**rouidere itaqz nobis conuenit quid potius de eo faciendum sit. **A**d hec ille respōdēs magistrū hortat vt eū adhuc oibus mōis emēdare conef: dicēs melius esse illū inter reliquos tolerare q̄ ad seclm̄ reuerti dimittere. **S**icqz nouicius iste nec ī cōgregatione recipitur: nec a cella nouicioꝝ expellit. **S**ilr̄ ē cōsiderādū p̄ oīa inter deum ⁊ angelos ⁊ monachos quō inter illū abbatē ⁊ magistros atqz nouicios.

Similitudo inter deū ⁊ quēlibet imperatorem.

Identū est sicut esse inter deū ⁊ hoīes ⁊ angelos: quō inter imperatōrē terrenū ⁊ sibi obsequētes **T**ria quippe sūt genera hoīm qui terreno imperatori seruiūt. **A**lij enī seruiunt p̄ terris q̄s habēt nihil aliud q̄rentes nisi q̄b tenēt. **A**lijqz terras recupare volunt: q̄s eoꝝ parētes aliq̄ sua culpa pdiderunt. **A**lij dō p̄ solidatis tm̄. **I**llos itaqz dñs honestius tractat qui nihil vnqz deliq̄rūt: nec aliud q̄ q̄b habēt q̄runt. **H**i radicari sūt ⁊ fūdari nec euelli formidant: dū se ī volūtate dñi sui p̄seruant. **I**llos dō quoz p̄res sibi peccauerūt: quiqz p̄ illoꝝ hereditate sibi seruiūt: aliq̄n vili⁹ tractat: modisqz diuersis tēptat vtz cōuincādo: cōuiuando: quedā grauiā iubendo: q̄sqz flagellādo. **Q**ui si hec oīa humiliter sustinuerint: ⁊ deū sui misericordiā patienter expectauerint: tandem eis dñs hereditatē p̄fuz suoꝝ reddit. **S**i dō noluerint hec tolerare: nec suā valēt hereditatē recupare: nec aliud eis vult dñs dare. **I**lli autē qui nihil aliud q̄runt q̄ soliditatē: ⁊ vt bñ pascātur tādiu imperatori obsequūt. **Q**ue si illis abūdāter donauerit: laudant eum: ⁊ dicūt: qz de dño tali fuidū est: qz talia seruiētibz sibi cōfert. **S**i dō h̄ illis dare destiterit: statim recedūt ip̄o vitupato ⁊ incipiunt seruire ip̄ius inimico. **T**ria igit̄ h̄

sūt genera hoīm alicui terreno impatori militantiū. **S**imiliter autē tria sūt genera eoꝝ qui sup̄no regi deseruiūt. **P**rimū enī genus sūt angeli: qui eterna beatitudine stabiles sibi sine oī intermissione sūt seruiētes. **A**liud dō homies boni qui in q̄stum p̄nt sue volūtati obediunt sicqz ad regnū celoꝝ in p̄ris sui ade culpa pditum hereditario iure puenire cōtendūt. **T**erciū autē est hi tñi p̄ terrenis seruiūt cōmodis q̄si milites suspēdarij. **S**ic ergo p̄ oīa est p̄siderandū inter hec tria genera ⁊ deum quō inter al. a sup̄dicta ⁊ impatōrē suum. ⁊c.

Quid monacho p̄sit: si quod bonus est inuitus facit.

Contingit aliq̄n quēpiam sic habū dare humoꝝ malis vt nisi faceret alr̄ sanari nō possit. **U**t ergo ab eis possit ex toto mūdari: spōte sua peius se facit ligari: rogās etiā eos qui eū secturi sūt: vt nō eū dimittāt q̄c q̄d ip̄e dicat: donec eum p̄fecte secuerit. **L**ū ḡ putrediem pingere reperintz resecare clamat: ⁊ dici se prius nihil mali habere: cominatqz eos nisi eū dimiserit occidere: sed illi q̄ eū h̄ dicere p̄pter dolorem sciūt: nō d̄ba illius attēdūt: s̄ vt ceperāt putredinē p̄fecte abscidūt. **L**uz at̄ ad plenū mūdatus melius habuerit eisdem quos antea minabaf̄ ḡras agit: q̄ non eū volūtate suā dimiserunt. **Q**uid ergo nunqz nō ideo p̄dest ei sectio qz eā tollerauit inuitus cū ad eā tollerandaz se fecit ligari spōtancus. **P**rodest reuera qz p̄ eā abscisa ē infirmitas: ⁊ repata est sanitas. **S**ilr̄ autē plerūqz cōtingit vt aliq̄s redundet vitijs intelligat q̄ aliter saluari nō valeat nisi a se ferro districtiōnis penitētie fuerit rescata: vt ḡ inde purgari q̄at: alicubi ī monasterio spōte sua se alligat. **P**rofessionē eteni faciēs ibi vilitatē: moꝝqz suoꝝ cōuersionem p̄mittit. **S**eqz intra monasterij claustra eo tenore recludit: vt medici sp̄uales vī

De similitudinibus

dellecet sui pastores: qui eū corrigere debent: q̄cqd̄ ip̄e postea dicat nō eū dimittant: s̄ eius vitia rescec̄t: z emendēt. **A**t plerūq; cū eū ceperint ad meliora stimulare: z eius vitia corripiedo ressecare. recalcitrat atq; irascit̄ dicens se nō eē culpabilem vñ resp̄ndit̄: ip̄osq; qui eum arguūt aliqñ perimere mināt. **H**i vero qui hec eū p̄ferre p̄pter ordinis destructionē coḡscūt: nō eū ideo dimittūt: sed ab eo districte stulticiam vt p̄ualent nūc hoc nūcillo mō abscidūt. **C**um itaq; fuerit emēdatus a vitijs: z minor fact⁹ ad se reuersus eis dē gr̄as reddit: q̄bus irascebat q̄ eū dep̄hensū correxerit. **Q**uid igit̄ nūquid nā ideo nō p̄derit illa tanta districtō qz eā infirmitate carnis inuitus sustinuit: ad eā sufferēdā sp̄ote sua in monasterio se alligauerit: p̄derit vitij: qz: qz p̄ ea liberaf̄ ab osu infirmitate. **S**ed diceret: q̄s melius essz: vt deo sine p̄fessione fuitz spontaneus q̄s in monasterio se alligans seruire cogeref̄ inuit⁹. **M**agna sit spes monachi p̄fessi z c̄. **H**ic aut̄ respondenduz: qz tanta distantia ē inter illū qui nō vult facere deo p̄missione seruendi sibi: z euz q̄ libenter eā facit: q̄sta inf̄ homines duos q̄ ambo ex debito debēt seruire dño vni. **S**ed vnus eoz accedit domino z dicit. **D**ñe ex toto corde tibi seruire volo: s̄ me eē tibi fidelez p̄mittere nolo: qz si hoc tibi p̄mitto z postea tibi peccare grauius delinq̄re grauiori vindcā dignus existerē. **Q**uo aut̄ melius poterō seruiā tibi: s̄ si quō peccauero tibi: iudica me vt illū q̄ se tibi eē fidelem minime p̄misit. **A**liis vero venit z dicit. **D**omine ex toto corde te diligo: tibi qz fidelitate z subiectōnem p̄mitto: vt si aliqñ fecero cōtra p̄ceptū tuū: nō me iudices vt alienū: s̄ emēdas vt pp̄riuz seruū. **H**is ita dictis euenit: vt ambo idē p̄ctm̄ postea faciāt: ac deinde penitētes ad m̄

seruicordiā dñi sui veniāt. **D**icit itaq; dominus illi: q̄ sibi fidelitatē p̄mittere voluit: q̄re hoc fecisti? **A**t ille. **D**ñe in q̄t cōfiteor qz deliq; sed tñ nō me tibi non esse delicturū p̄misi. **S**ed ille idō ne in q̄t noluit mihi infidelitatē p̄mittere: vt poses contra me liberius peccare. **E**rgo et ego p̄tra te: nō vt erga meū: s̄ vt aduers⁹ alienū agā: totūq; qd̄ erit mei iuris vsq; ad vltimū quadrantē erigā. **H**oc ita iudicatus cōuertit̄ ad aliū z dicit. **E**t tu sue q̄ fidelitatē p̄miseras: z idō tibi magis cauere debueras: q̄re h̄ fecisti? **A**t ille. **D**ñe ait. **C**ōfitebor me deliq; s̄: tibi qz fidelitatē promississe: s̄ postq; me penitē qz deliq; debeo peius pati: qz tibi fidelitatē anteq; deliq; s̄ p̄misi: q̄ ille: qui hāc tibi nō vlt̄ p̄mittere: tibi postq; peccauit: idō q̄ppe me nolui eē tuū: vt si qñ peccare: nō me iudicares vt alienū: sed emēdare vt pp̄riū. **A**t dñs. **I**ta ē in q̄t vt dicis. **C**ū ḡ voluero de te vindictam accipiā vt de meo. **S**ic at̄ deus inter p̄fessū monachū z nolentē p̄fiteri iudicat si eos s̄ eū peccasse peniteat. **N**ō solum aut̄ p̄fessū inuitus iudicat nō p̄fesso: s̄ etiā q̄libet layco adhuc in sc̄lo cōstituto. **L**icet enī vterq; idē p̄ctm̄ cōmittat: tamē toto corde monachū peniteat deliq; s̄. **C**ūq; ordiem cui se subdidit ferueti amore cūstodiat: maiorē quā layc⁹ misericordiā cōsequitur q̄tumlibet ille peniteat sc̄laribus adhuc detentus. **S**i vero penitere voluerit: maiorē q̄ laycus dā natōni subiacebit.

Similitudo inter monachum peccantē z laycum.

Quod z aptius a sibi videamus: hōies duos vnus dñi suos inuicem amur. **A**mbo itaq; a dño illo possessiones pp̄as obtineant sibi: **I**ure iurādo p̄misso fideles existēt. **U**nus tñ illoz cōditōe tali h̄ faciat: qz si qd̄ i eū qñq; delinq̄t de pp̄rio suo. put fuerit iustū sibi emendet. **A**liis vero dñm a deo di

ligat: vt nihil ppum retinere: sed oibus ei dimissis familiarius sibi malit seruire hoc etiā pactū cū eo faciat q̄ si aliquādo qd cōtra eū cōmittat de seipō nō de re aliena s̄ vt de pprio quā voluerit vīdictā assumat. His igit̄ actis si culpā eādem cōmittat: vterq̄: ac deinde penitētiā duz velint emēdare: sed ille de ppō qd nec adhuc totū vult dare p̄ illi^o culpe satisfactione. Iste x̄o de seipō quomō etiā totū iā p̄ius dñi sui mācipauerat potestati. Videatq̄ dñs q̄ ille tm̄ facere nolit: vel postq̄ sibi peccauit q̄tuz iste p̄us q̄ in eū delinq̄rent: fecit de quo inq̄ maiorē velle videt̄ habere mīaz an cū illo videt̄ velle mītius agere quē operibus cōprobat se minus diligere. Et si hūc velit altero durius arguere: serue i: quiens male tu q̄to mibi eras familiarior: t̄to es culpabilior. Pōt iste respōdere. Dñe in quiens verū est qd̄ dicis: s̄ q̄d̄ diu p̄tere volui ac postq̄ toto ex corde peniteo: meq̄ ip̄m in emēdationē tradidō nūq̄ nam peius illo debeo pati: qui nec illud qd̄ habet tibi totum vult dare p̄ satisfactionē sui cōmissi. Iustum ne videtur vt q̄ te magis dilexi minorē debeam misericordiā p̄seq̄ imo eā maiorē mihi facere debes misericordiā quo nullā maiorē tibi facere possum satisfactionē. Quid aliud dñs diceret: q̄ qd̄ veritas habet. Hic ergo mīti^o iudicat vt ex toto pp̄iū. Illū x̄o seuerius vt minus sibi p̄uat̄. Sic ergo et deus celerius indulget monacho q̄ se ei totū cōmittit q̄ layco: dare volenti vel sua p̄ his q̄ cōmissit.

Similitudo inter monachū et arbore

Teni rursus a sili pōt videri acceptabilius est deo bonū opus monachi q̄ hoīs cuiusq̄ sclaris. Solet q̄ppe accidere deos esse homies sub dño vno singulas habētes arbores in ppō silo. Arbores aut̄ ille fructū ferūt bonū vterq̄ x̄m illi q̄ dñm inequaliter diligūt: et ei de fructu eoz̄ impariter ser-

uiunt. Unus enī eoz̄ quia cū min^o diligit: cū arboris sue fructus fuerit matur^o colligit: fertq̄ inde dño suo q̄tuz fuerit visuz. Adeo aut̄ dñs aliū amat vt ad eū veniens arborem ip̄am ei offert. Dñe inq̄t arborem habeo quādam: bonū valde fructū ferentē que q̄ v̄e cōgruit dignitati. Malo eā v̄e esse iuris q̄ mei: eam igit̄ offero vobis vt amodo vobis fructificet soli: ip̄am q̄ v̄o assignabo p̄posito: vt ea fructū colligat: indeq̄ vobis put velle vobis nouerit diligenter desuiat. Sed et ego q̄ta diligentia potero eādē vestre volūtati custodire curabo. Cui^o igit̄ hoz̄ obsequiū dño illi magis videt̄ acceptum: an illius q̄ q̄ntumcūq̄ voluerit dat ei cū fructu. Sic q̄ et seruum monachi deo est magis acceptū: q̄ hoīs secularis. Ipi enī sūt hoies duo q̄ sub deo velut arbores q̄sdam habent se ip̄os. Ipi q̄ vterq̄ sūt apti ad deferēdū fructū opis boni. At q̄ non eodē modo diligūt deum: nec ei pariter bñ opando deseruiūt. Secularis enī q̄ eū min^o diligit: tūc tm̄ eū bñ opādū aiūm habuerit: boni opis offert deo q̄ntū voluerit. Monachus x̄o eū diligit in tm̄: vt ad eū accedens totū ei offerat seipsum factis ac x̄bis alloquēs eū. Dñe inq̄t mee hactenus potestatis erā quodq̄ mibi libebat bonū malū ve faciebā. Verū q̄ tu^o omnino debeo eē: tibi q̄ soli tm̄ bona opera fructificare me totū tue tradi potestati. vt ammō tibi fructificē soli: qd̄ vt meli^o facere valeam me vni ex ecclie tue p̄lati subdā: q̄ me custodiens ea tm̄ opa doceat agere q̄ tibi nouiter magis placere: s̄ et ego p̄ modulo meo meip̄m custodire studebo. Cuius ergo munus deo est acceptabilius. At illius q̄ sibi offert q̄daz ex opib^o suis: plurima x̄o subtrahit: immo illi magis q̄ dat ei seip̄m cū corpib^o cūctis. Nec ideo pp̄a p̄uat̄ mercede: q̄ sepe bonū op^o cogit̄ agere. Sicut ei is q̄ arbore totā cōmissit p̄posito dñi sui

De similitudinibus

vt ex ea fructū colligeret exā z dño suo
put eū velle noscet deseruaret vt in q̄ p
p̄iū nō pdat meritū. Si ille colligat fru
ctū p̄iūq̄z maturescat: aut in arboze di
mittat ecōtra donec putrescat. Sic mo
nachus q̄ se totū cōmīsit plato vt eū cu
stodiret ea q̄ opa tm̄ ab eo agēda exigēt
q̄ deo placare poti⁹ nosset. Sic in q̄z pp̄
az nō pdit mercedē si qd opis boni age
re cogat añq̄z velit: vl eū phibeat cum
agere velit: donec z ipam amittat volū
tatē agēdi. Nō ḡ obmittere dz qd qd bo
ni platus ei p̄cipiat: vl p̄sumere vt agat
a q̄buscūq̄z eū phibeat. Sic ei illi⁹ pui
dere qd p̄cipiat: qd ve phibeat: hui⁹ ve
ro sequi eum in bono per omnia.

Similitudo inter matronā z diuinā
voluntatem.

Acidit qñq̄z matronā aliquā fi
lias cū ancillis suis mḡfe p̄men
dare: vt eas opa mlierib⁹ cōgrua doce
at. Ill⁹ dō p̄cipit vt ei cūcte obediāt qd
q̄ faciēdū iniūxerit expedire adipleant
hec itaq̄z dispositio mḡfa eas i vnū cō
gregat: iniūgit cuiq̄z qd agere deat z ne
foras egrediant̄ obseruat. **De filiab⁹**

Quib⁹ ita sub eius ma: (m̄rone
gisterio astrictis: bone qdē filie
p̄ oīa sibi obrēperāt: sz nec abeū
di foras licētiā q̄rere curāt. **De ancil**

Ancille q̄z silt faciūt (lis ei⁹ bonis
excepto q̄ instabiliores existūt. q̄ ei
tenet eas i custodia diuti⁹ eē licētiā fo
ras exeūdi q̄rūt. Quā qñq̄z si obtinere n̄
valēt: nō inde trīstānt vl murmurāt: tm̄
dicūt qz datā. Sz si eis p̄cessa fuēt egre
diūt q̄ eis visū fuerit: cessātq̄z interim
ab opibus suis. **De ancilla latrone.**

Ater eas at qñq̄z est latro p̄ceptis
mḡfe vis obedire volēs. Hec igit̄
qz custodia tedio sp̄ ei existit: licētiā exe
undi sepi⁹ q̄rit: z cās q̄ rōnables videāt
adiuenit: quā si obtinere nō p̄t p̄tristat ve
hemēter z dolet: sueq̄z mḡfe si audet du
ri⁹ m̄det. Si dō apra cā nō fuerit: ei oc

culite detrahit qd q̄z faciebat op⁹ int̄mit
tit. q̄ si opari fuerit iussa: p̄tēdit p̄tinus
q̄ sit ifirma. Ac si qñ se solā viderit: p̄t
mus exilit: ostiū petit: huc illucq̄z circum
spicit: mādāt illi vt illi licētiā q̄rere secū
loq̄ndi q̄ si nihil repta fuerit atq̄z corre
pta: p̄silit statim i hmōi d̄ba. Quid in
q̄t feci q̄ sic debeā corripī q̄ iura visa suz
agere: qz inferūt z mihi cōtumēlie: sz tā
sat apte videt q̄z iuste p̄ me agat. Ita
qz residet mesta dolēs q̄ ita sit rep̄hēsa.
At postq̄z ad modicū ille dolo: recedit
maturitatē q̄ndā p̄tēdit: cunq̄z estiat: q̄
ab alijs reputet matura licētiā rursus q̄
rere tēprat: quā si h̄re nequerit p̄tin⁹ sb̄
dit. Stult⁹ est inq̄t q̄ bñ agit: cū eoz tra
ctent̄ boni tractētur z mali: q̄ si licētiāz
h̄re potit foras p̄festiz egredī: huc illuc
q̄z vagat: iuuenū p̄sortia expedit: multa
nō agēda p̄mittit: vt hac ḡ similitudie pōt
colligi. Tria sūt genera volūtatis i sub
ditis. **De obediētia licētiā z inobīa.**

Hoc at̄ om̄ū obediētia. Scdm̄ li
cētia. Tercū in obediētia. Hec
dō genera inueniri p̄t i mona
chis q̄z matrona qdā mḡfe cuidā p̄mē
dauit: id ē volūtas diuine volūtati ab
batis supposuit. **De licentia zc.**

Licētia igit̄ multos decipit. obe
dientia dō z inobediētia p̄ria
sūt. Harū media licentia ē. Sz
ḡquē obediētia non p̄stringit claustra
egredi: vult tm̄ exire reguleq̄z districtō
nū licēter declinare q̄uis nolit siue licē
tia id p̄sumere. Et idcirco actū suū licē
tia q̄ p̄ualet conat̄ defēdere. **Peccatum**
p̄fecto h̄z ex illa illicita volūtate. Non
enī postq̄z mortu⁹ mūdū claustra subijt
ad mūdī negotia vel volūtate vllaten⁹
redire debuit: velle tm̄ suū nisi p̄miss⁹ fa
cto implere noluit. **Obediētia ḡ quā in**
b̄ amplexus est ipm̄ factū excusabit: sed
velle qd p̄ obediētiā h̄nt p̄ictosū nisi pe
nituerit illi erit. Qd nōnulli min⁹ ascen
dētes licētia quā p̄ implēda voluntate

sua expetit sepe fallunt. **U**t igitur breuiter loquar et succincte sub ipsa obedientia viuere sint mōne regal filie. Ancillarū dō noīe licētie adherētes accipe. Inobediētia dō que dicif et ipsa latro rebellioēs signatur in ordine monastice.

Similitudo inter monachū et denariū
Rursus a sili possum⁹ videre qd impfecto monacho debeant eē. **T**ria cuiq; bono insūt denario, q̄ cuiq; pfecto debēt inesse mōacho. Denarius q̄ppe bon⁹ puro ex ere recto pōdere monetaq; legitima debet cōstare. Si enī vnū ex his defuerit venal eē nō poterit. **U**t ḡ venalis valeat eē: hec tria pariter debet habere: hec q̄ debet habere et monach⁹: vt vere monachus reputet. **E**ius q̄ppe metalli puritas: puta ē eius obediētia. Nulla enī inobediētie impuritas: s̄ sola in eo debet eē obediētia et enī dō illi⁹ pōdus stabilitas ē ppositi ei⁹. **N**on ḡ leuiter exuffari debet ab eo qd ceperit s̄ vsq; i finē pseuerare stabilis. **I**lius autē moneta habitus ē monachalis atq; tōsura aī et retro et his similia. **S**icut enī denarius a moneta dinoscif cuius sit regiōis. **S**it ab istis monachus cui⁹ sit ordīs. **I**s autē monach⁹ qui adeo ē senex vt antez retro iā neqat inclinare: denario illi est sili cui⁹ monetā t̄pis antiq̄tas iā deleuit. **I**ste dō qui habituz monachalē nō adhuc sed vitaz suscepit: et ideo nomē nō habet mōachi assimilaf numero pōderoso: monetam t̄n nō habēt. **E**t ideo nō eaq; venali: verū sicut q̄ thesaurz cōgregare desiderat. huiusmōi minimū ita vt habentē monetā habet amat. **S**ic deus q̄ thesauro celesti nos oēs reponere curat: hmōi hominē eaq; vt habitū monachi habentem ibi reponit. **Q**uē autē viderit habitū q̄ dē monachalē habere: s̄ ex ere imponif id est inobediēte eē hunc thesauri celesti nūq; reponit. **S**icut nullus denariuz falsū licet apte monetatur suo thesauro

reponere qrit. **Q**uē viderit obediētes eē. et si aliq̄n fragilitate peccet: humana nō hūc t̄n repellit si de peniteat: vt enī a valido denari⁹ inualid⁹: sic a pfecto diffest monach⁹ impfect⁹. **I**nualidus q̄ppe denarius minus habet pōdus q̄ debeat: s̄ illd qd habet puro ex ere cōstat. **F**als⁹ dō eandē quā bon⁹ moneta p̄tendit: s̄ interius latet falsitas eris. **S**ic falsus monachus eūdē quē pfectus habitū habet: s̄ inobediētie falsitas interius latet. **D**ebil⁹ vero s̄ obediēs licet nō tantā qn cadat habeat stabilitatē obediētie t̄n retinet puritatez. **H**oc et enī penitet eū qd deliq̄t: qd q; ei p̄cipif pura obediētia facit. **I**lle ḡ vt denarius falsus a celesti thesauro repellif. **H**uc dō p sui modulo vigeris ibi reponif. **N**ihil igitur cuiq; qd pdest habitū monachi exteriorē habere si nō studuerit et interiorē retinere. **D**uo q̄ppe sūt ordīs genera vno religioso cōueniētia. **U**nū exteriorē q̄ religiosus videt. **A**liud dō interi⁹ q̄ religiosus habet: zillud quidē exterioris facticij q̄ppe ordīs facticie sūt cōsuetudines: vt in ordīe monachoz repiunt plures. **H**as et enī hoīes adinueniunt q̄bus dāq; de causis rōnabilib⁹ fuādīs instiuerūt. **N**atural⁹ dō ordinis naturales sūt vtutes: nec humilitas: caritas: et alie ples. **H**as enī deus ipse naturaliter indidit hoīm sueq; causa salutis fuandas. **I**lle itaq; factici⁹ ordo sine isto nihil hoī pdest. **I**ste dō sine illo saluare hominē pōt: vt t̄n fuari valeat iste valde necessarius sibi ille. et c.

Similitudo int̄ corrigiā et sotularē et ordinem facticium et naturalem.

Etenī est inter ordinem facticiū et naturalem quō corrigiā et sotularē. **C**orrigiā nāq; sola colligata pedi nullo est munimēto sibi: imo magis incōueniēs videt esse si sibi sola circūliget. **S**otularis dō etiā solus pedē mu-

De similitudinibus

nit: satisq; decēter cōuenit ei. **N**e tñ ca-
dat vl' tot' fiat necessaria sibi ē corrigia
vt liget ex ea. **S**ic sit licz facticius ordo
nihil solus p'sit s; magis dedecet. **N**aturā
xō sine illo z profit z deceat: vt tñ
iste firmus tē. neq; necessari' ille sibi ha-
bet. **H**inc q̄ppe ē q' q' religionē interius
seruare desiderat habitu monachali ex-
teri' se alligat: q' qd' exteri' demōstrat sēp
eū eē coarguat. **Q** si postea noluerit h
eē magis dedecet eū habit' iste. **S**i enī
xbi grā monach' supbus fuerit q' habi-
tu exteri' humilitate p'tēdit mltō incō-
ueniētius eē videt q̄ si careret hūilitat'
habitu. **D**ocet igit' vt qd' ostēdit exteri'
studeat z habere interi'. **N**il ei pene ex-
teri' hz in hitu vl' p'fessione sine cōsuetu-
die qd' nō eū cōmoueat aliqd' interi' ha-
bere.

De veste monachi.

Quod ei nigras viles fert vestes
vt se vile reputet: p'ctōrēq; p'mo-
uet. **Q** xō eisdem a capite vsq;
ad pedes tegit. **H**oc ei facere a p'ncipio
vite vsq; ad finē hortat'. **H**ec ei ē talat'
tunica z polimita quas filio suo ioseph
fecisse dicit Jacob p'iarcha. **Q** at eedē
i modū sūt crucis: eū sp' habere p'mouet
memoria dñice passiois.

De corona z

Corona deniq; (tōsura mōachi
capillorūq; tōsura eū eē debere
sacerdotē z regē demōstrat. **S**a-
cerdotes q̄ppe i lege mitra tegebant ca-
put ad similitudinem cui' huic caput radi'
Reges autē coronis vtūtur ad cui' similitu-
dinē hui' capilli tōdenf'. **H**ec itaq; co-
artant eū vt sacerdotis z regis gerat of-
ficiū.

De spūali sacrificio mōachoz.

Officiū sacerdotis erat i lege ge-
neris diuersi pectora mactare.
Huius g' s'lr' officiū dz eē leonez
ire z crudelitatis: lupū rapacitat': thau-
rū feritatis: vulpē astutie: hircū immū-
dicie: hircū sōnolētie: equū z mulū luxu-
rie: asinū pigritie: aliaq; bestialia vitia
occidere. **R**egis autē officiū p'pūm ē re-

gere regnū hostes enī p'pellere ne iusto-
iniust' iniuriā faciat. puidere mal' depl'
sis bonos exaltare. **H**oc itaq; officiū dz
eē mōachi vt sue mētis regnū regnat: z
corpis: hic ei oia expellere dz vitia: pui-
dere ne malus bono appeti' resistat: s;
vt bon' malū sibi sp' subiiciat. **Q**uicqd'
postremo exteri' ostēdit i habitu vl' cō-
suetudie vl' etiā i ipā p'fessione studeat et
interi' habere. **A**lioqn nil sibi corona si-
ue tōsura p'derit vllus vt habitus mo-
nachal'. **A**t sūt pleriq; q' facticio ordini i
putāt q' naturalē nō fuāt. **D**icūt bono
aio se pati nō posse qd' eis imponuntur
cōsuetudies tāte. **Q**uerūtur etiā q' i se-
culo meliores fuerūt: eosq; monach' at'
deteriores effecerit. **V**erū q'sq; h' dicit de
nario falso ē similis.

Similitudo inter monachū z ignem

Allus q̄ppe denari' bon' plerū-
q; eē videt: ac si in ignem fuerit
miss': p'tin' falsus eē roboratur.

Sic plerq; male morigerat' hō bōis eē
morib' videt in seclō. **V**erū si rigore ar-
ripuerit aliq' instictu mōach' culpisq;
postmodū existētib' regulariter increpa-
tus p'tin' pbat nō esse qd' videat'. **Q**ui
enī humil' videat': z patiens mor' supb'
inuenit' z impatiēs. **Q** si h' imputauit
ordi' tale ē ac si denari' dicat igni tu me
falsū fecisti. **N**ō at falsū eū fecit s; quod
erat oñdit. **S**ic deniq; istū nō ordo ma-
le morigeratū efficit: sed q' h' iā eē decla-
rauit. **N**ō igit' ordiem: s; seipm' accuset
moreq; puerfos i bonos p'mutet nisi ei
eē bonis morib' videat': bona si q' exte-
rius agit paruipendunt.

De interiori virtute z exteriori.

Quo q̄ppe vtutis sunt genera q'
inter se sic differūt vt corpus et
aia. **U**nū enī interi' z inuisibile
Aliō xō exteri' atq; visibile. **I**nteri' nā
q; est caritas: humilitas: patia: benigni-
tas: ceteraq; s'ilia. **E**xteri' xō ieiunare: ele-
mosynas dare in orationib' vigilare: la-

erimari: aliq; huiusmōi. Ac sicut corp^o sine aīa nō diu subsistere valet: aīa vero sine corpe pōt. Sic exterius genus sine interiori. Diu enī caritatē habere q̄s p̄t etiā si nō ieiunet cū diu p̄ deo ieiunare nō possit: si eū mō amet. Ut tñ plerūq; spūs malignus corp^o assumit: illud et vegetādo subsistere facit. Sic inanis glīa cor hoīs intrat: illudq; virtutis gen^o simulat. Sicut enī caritas ieiunare sic et inanis glīa facit. At sicut corpus exaīatum cito fetet atq; p̄tēnitur: sic exterius genus sine interiori despiciat. Cū enī q̄s plā ieiunio quidē intētus: s; irasci facile videat. Si de ieiunio laudeat aliquo confestim respōdet ab altero q̄s inq̄t de illius curet ieiunio q̄ sic inflat p̄ nihilo. si at frequētius māducare: sed humilis et patiens eē videat: si q̄ nō ieiunat ab aliquo reprehendat. Illico ab altero respōdet. Bñ utiq; vt māducet p̄meref qui adeo patiens est et benignus rē.

Similitudo inter monachū et ortula: Sciendū ad v̄tutes tenēdū quod agere debeat more ortulanti. Ortulan^o qui plātare appetit herbas p̄s terrenaz considerat vbi eas plātet: nisi enī terre cōuenierit: crescere et fructificare nullaten^o potuerit. Sic q̄ virtutū facere vult plātariū q̄ i loco plātet eas sibi est p̄uidendū. Si ei locus fuerit vitiosus et ip̄e virtutes i vitia rediguntur. De edificāte domū

Rursus sic eū agere decet velut qui domū edificare debet. Qui enī edificiu^o facere vult stabile: soliditatē prius cōsiderat terre: q̄ scz sūdamētū firmū supponere: parietē erigē tectū supimponere: tutusq; possit inhabitare. Sic qui v̄tutū vult facere edificiu^o quo securius inhabitat ab insidijs domū quo in loco sui cōstituat: illud sibi est p̄uidendū: si enī locus nō fuerit firmus: nec edificiu^o diu subsistere poterit. Hoc itaq; solū vel terra: bona ē humilis

tas: cuius cūctis v̄tutib^o cōgruit. nā eas q; velut firmū sūdamentū sustētat. Nō est i altū eleuata supbia sicut quidā putant: sed dimissa et vallis maxia bestiis vitioz plena et caligine tenebrarū dēfissima. Nā q̄to ampli^o q̄s supbia inuoluitur: tāto lucē v̄tutis minus intuetur. Nec clarū iusto ab iniusto q̄ diu in tenebris idem in cecitate cordis sui iacet. discernere supbos pōt: sed q̄ sūt distorta eq; sectat vt recta. Nñ sit vt i valle ista tenebrosa vitioz sic copia q̄si bestiarū crudeliū multitudo magna. Nā leones crudelitatis: vulpes caliditatis: serpentes quoq; venenose inuidie: rane garrulitatis et iracūdie: cetera enī vitioz alia ibi solēt supabūdare. Que q̄to pl^o cuiq; familiares habent tāto minus q̄sint crudeles vident. Cōsuetudo enī vitij ē vt nō facile videat ab illo q̄ eo p̄mit: s; mox vt cessauerit et ab eo se alienauerit: tūc deinde cōsiderat in q̄ta fidelitate et miseria iacuerat et q̄ graues mors^o malarū bestiarū tollerauerat.

Humilitas mōs est de septē gradib^o. Amilitas aut mōs magnus est in cui^o sūmitate lux ē non modica et honestaz p̄sonaz id ē scāz v̄tutū pulcerrima turba. Sed q̄ ad hūc puenire desiderat necesse ē vt p̄ gradus q̄sdā ascēdat si hūc mōtē aḡscerez inhabitare affectat.

Prota septē gradus humilitatis. Primus itaq; gradus i mōte humilitatis est cognitio sui: hunc vnusquisq; sic debet habere: vt se inferiore oibus iudicē eē: imitās aplz q̄ se dñm suoz coaploz dicit eē minimū. Si nā eēt aliq; hō q̄ ita peccass; vt domi^o eius sibi iusto iudicio pedes et manus amputaret: oculos erueret: et totū dilaniare posset: nec tñ faceret: sed ex sua miscdia illū tolleraret vehemēter se dñi sui debitozē cōgnoscere deberet et eo magis humiliari q̄ se min^o p̄p̄deret meru-

fedinte

De similitudinibus

isse a dño sic tollerari. Nos igit dño nõ stro in multis offendim⁹ oēs: et in tantū vt nos ex vindicta iusticie sue membra- tim possit dilaniare: aut iugi languore ī pñti affligere: aut penis postmodū eter- nis tradere. **¶** Qui in deuz peccat omnem creaturam contra se excitat.

Ex qua offensione nõ solū irā dī pmeruim⁹: s̄ etiā totā creaturā aduersū nos excitauim⁹. Etenī si seruus alicui⁹ a dño suo recederet et ī inimico dñi sui adhereret nõ solū ipm̄ do- minū exacerbaret: s̄ etiā totā eius fami- liā iustissime irritaret. Cū igit dñm cre- atorē cūctoz offēderimus aduersū nos oēm creaturā q̄stum spectat ad merituz nrm̄ in irā comouim⁹. Potest ergo nob̄ iusta cōsideratōne terra dicere nõ debe- mus vos sustinere s̄ potius absorbere q̄ mō a creatore meo nõ timuistis recede- re: et inimico eius dyabolo sc̄z adherere pōt etiā cibus dicere et potus nõ merui- stis vt nos pascere debeam⁹: imo poti⁹ vt cōfusionē vobis p̄parem⁹. Ab illo ei peccādo recessistis p̄ quē nec ales esurit Sol q̄ vobis ad salutē nõ debeo lucere s̄ vindictā dñi mei q̄ est lux lucis et fons lumis penitus cohercere. Sic etiam sin- gala queq; creatura p̄ nos pñt surges ir- refragabilī rōne. Proinde expedit nob̄ humiliari ne diu dilata vindicta: tanto acrius adueniēdo mala nra puniāt: q̄z to diutius tollerauit qd̄ punire poterat. Et ergo humiliamur qd̄ simus: q̄ irati fuimus: vel qd̄ fecerim⁹ mēte tractem⁹. Et nos viles pctōres multoq; supplicio dignissimos fore cognoscem⁹. Qui se q̄ talē iudicat iam in p̄mo gradu humili- tatis stat. **¶** Scōs gradus humilitatis **E**cundus gradus est dolor. Nā sūt nõnulli qui se pctōres eē cō- fitent: sed nullum inde dolores habere dinoscūtur quib⁹ necesse est: vt doleant si veniā mereri desiderāt: qz nõ valēt ad salutē: vt se cognoscat q̄s pec-

catorē si inde habeat dolorē. Nā si dño q̄s peccaret: et inde dolorē si haberet qd̄ putas: domin⁹ eius de eo diceret. Quō ei offensā posset dimittere q̄ diu eū p̄o offensione sua nequaq; sciret dolorē ha- bere ridiculū potius q̄ aliud videret si veniā peteret de hoc. Unde se nõ doles- re faceret. Necesse est enī vt dolores ha- beat quisquis de p̄petratīs culpīs veni- am consequi desiderat. **¶** Terci⁹ grad⁹

Deinde sequit̄ cōfessio quia qua- liter se peccator cognoscat et do- leat cōfiteri studeat. Multi enī sūt qui se peccasse cognoscūt et dolent: et tamē celāt quō quidē hoc erubescens nõ audēt. Et quia sciūt p̄fessionē neces- sariā ad salutē fore in cordib⁹ suis corā deo penitēt et illi cōfiteri p̄ponūt. Al- toq; maiorē penitentiā agūt: q̄ si confite- rent eis iniūgeret q̄s sacerdotū. Vex in hac re penitus decipiunt qz null⁹ deo quicq; cōfiteri pōt qd̄ ip̄e ignoret. Sia enī ei nuda sunt et apta. vult itaq; deus nec q̄cūq; ei peccauerit ac si ip̄e nesciret ita suo loco alij nesciēti cōfiteri ne dissi- milit quaten⁹ hoc iudicio manifeste cō- probet. qz si deus hoc ignoraret ip̄e va- ciller ei manifestaret. Ad hoc si is q̄ ma- iorē penitentiā ex p̄po arbitrio nõ cōfes- sus vult agere q̄ aliq; si cōfiteret vellet ei imponere putat maius se fecisse ex p̄ pria volūtate q̄ si cōfiteret. P̄set ap̄ se quid sibi plus cōfiterit an cōfiteri et puā penitentiā agere an sine p̄fessioe sp̄o- tanea volūtate longo penitere tpe. Cū- q; magis eligit penitentiā gratis celare q̄ reatū suū p̄ cōfessionē māifestare ag- noscat p̄ certo qz nõdū vere confessioni illā siue sp̄otaneā penitentiā q̄libet gra- uis fuerit adequauit: quōqdē necdū si- bi tm̄ cōstitit grauius clā penituisse q̄z- tum p̄fessionē cui eā facere debuit fecisse. Quare min⁹ est sp̄ quēlibet grauius si- ne cōfessione penitere q̄z puro ex cor- de confessionē facere. **¶** Quartus ḡdus

Quam itaq; tres gradus in monte
humilitatis haberem? seq; psua-
sio que unicuiq; habenda e[st] q[ui]ntus
ia videt p[ro]libate d[omi]n[us] gradus. C[um] enim
necessariu[m] sit vt c[on]fiteamur Sciendum
est q[uo]d ita c[on]fiteri debem[us]: vt hoc ip[s]m q[uo]d
c[on]fitemur ita esse psuadeamus: t[un]c eni[m]
pura e[st] c[on]fessio: si e[st] sequit[ur] volu[n]taria p[er]-
suasio.

Quintus gradus.

Quinto igit[ur] gradu c[on]fessio ap-
ponat[ur]: vt sc[ilicet] q[ui]lem se quis cog-
scit: dolet: c[on]fite[atur] et suadet: tale
q[uo]d se ab alijs c[on]cedat iudicari. S[un]t eni[m]
pleriq[ue] satis semetip[s]os iudicantes: s[ed] neq[ue]
q[ui] p[ro]p[ri]e ab alijs pati vitupari. Qui enim
ad m[od]em vere humilitatis asc[en]d[un]t: ne-
cesse est vt sic semetip[s]os despiciendos iu-
dicat sic eti[am] alios si se iudicando despec-
erit tollerare sciat. qua in re op[er]e est patia
q[ui] sexto loco est: apponenda

Sextus gradus

Hec itaq; unicuiq; familiari[ter] e[st]
bz vt q[ui]cunq[ue] ei aliq[ui] iniuria fit
ita eaz suscipiat patienter qua-
si commodu[m] sibi magnu[m] fieret: p[er]fecto si
aliq[ui] seruo[rum] alicuius discreti ho[m]inis pec-
casset: et dum sibi exinde m[er]ite fieret mo-
lestie no[n] reclamare sed potius iuste t[er]tia
pati se diceret citi[us] apud d[omi]n[u]m m[er]itam in-
ueniret. Nos itaq; q[ui] multa s[un]t creator[um]
n[ost]r[um] com[un]isim[us] tato studiosi[us] humiliari
d[omi]n[u]m q[ui]to magis indulgentia ei[us] nos in-
digere videmus.

Septimus gradus.

Nec solu[m] absq[ue] murmurat[i]o[n]e pati
debemus molestias s[ed] vt eti[am] gra-
uiter puniamur ad vindicta[m] dei anem[us]
Sup[er]ius eni[m] amor m[od]is humilitatis
gradus e[st] videt[ur]. Quo[m]o[d]o q[ui]dem t[un]c e[st] deo
grata satisfactio in eius m[en]te qui satisfi-
cit nulla manet murmuratio sed pia iu-
giter feruet dilectio.

Recapitulatio.

Quod aut[em] sup[er]ius dilate[re] p[er] partes
ostendimus n[un]c e[st] debet breuiter et
summatim sub ex[em]plo recolligam[us]. Si ei
d[omi]n[u]m quis pi[us] haberet que[re] p[ro] culpa sua
tradere morti deberet: posita r[ati]o[n]e cu[m] eo

sua seruus culpa[m] occultare velut in tene-
bris vellet.

Cognitio sui. et.

A Et si cog[no]sceret q[uo]d est primus hu-
militatis gradus si ei dolere. Dolor

A Et si doleret q[uo]d est secundu[m]: cora[m] ali-
is d[omi]no licet iubete p[ro]fiteri nollet. et

A Et si c[on]fiteret[ur] q[uo]d est c[on]fessio et
terci[us] psuadere nollet ita vt crede-
retur.

Persuasio.

A Et si vellet inde culpabilis credi:
q[uo]d est q[ui]ntus: pati no[n] nollet vt dice-
retur culpabilis.

Concessio.

A Et si sibi dici pateret q[uo]d est q[ui]ntus
no[n] t[ame]n pati vellet vt sicut culpabilis
pateretur.

Patientia.

A Et si hoc patiens q[uo]d est sextus non
ita tractari. **A** Amaret q[uo]d e[st] septi-
mus licet h[ab]ere velle d[omi]n[u]m suu[m] sciret no[n] ei p[ro]-
fecto culpa[m] illa[m] d[omi]n[u]s dimitteret: imo ma-
gis vt iniquu[m] seru[u]m e[us] puniret. Sic nec
n[ost]ras nobis culpas d[omi]n[u]s dimittet: si non
nos gradib[us] i[st]is humiliauerim[us]: sicut
ipse iubet et.

**Quo[m]o[d]o vnusquisq[ue] se iu-
niorem omnibus putet.**

Veruz q[ui] no[n] o[mn]i[um] q[ui]s ideo extollim[us]
q[ui] nos alijs no[n] recte c[on]p[ar]amus.

Videndu[m] est nobis q[uo]d id m[od]o facere de-
beamus: si eni[m] alijs volumus c[on]p[ar]are
q[ui] a nobis s[un]t q[ui] in nobis s[un]t: in nobis
no[n] adeo q[ui]s p[re]stita nobis. Sic namq[ue]
agit qui de bonis adeo sibi p[re]stitis super
aliu[m] extollit: velut q[ui] vestibus alienis in-
dutus gloriatur. Non ergo hec alio[rum] bo-
nis c[on]p[ar]are debemus: sed mala t[ame]n n[ost]ra
que in nobis s[un]t in nobis habemus q[uo]d
si fecerim[us] mala videlicet n[ost]ra bonis ali-
o[rum] vt c[on]feramus no[n] inferiores e[ss]e ceteris
o[mn]ibus nobis ip[s]is videbimur. Quod s[ed]
q[ui] sup[er]bi faciunt eti[am] si s[un]t o[mn]ibus deterio-
res cu[m] t[ame]n se iudicant e[ss]e viliores: sua
eni[m] bona t[ame]n attendentes alio[rum] mal[is] com-
parat quor[um] mala nullatenus c[on]sidera-
re deberet.

Consideratio n[ost]ra q[ui]s vel (peccati
cognit[i]o alieni peccati mala m[er]ita
ta in diuisis parit. Si eni[m] p[ro]p[ri]o

De similitudinibus

est qui alterius culpā considerat malo illius exemplo in suo peccato pseuerat. Si vero penitēs a peccato a penitētia frigidit: eodē exemplo quō si eodē peccato vel temptabatur facilius exemplo supatur: si autē temptatiōe carebat eo ipso temptatū quod vitium illius considerat. Si vero iustus p̄ferēdo se illi in supbiam extollit quē si diligebat etiā in deo nūc eū incipit habere odio: non est facile considerāda alterius culpa: cuius consideratio tot generat mala: vltus vero illi sp̄s d̄z attendit: quod ei consideratio p̄ priū vadit. Ipa nāq; pctōzē cōuertit: penitētē penitere: magis temptatū temptatōi resistere nō temptatū: sic p̄manere iustū humiliari: diligētē vero magis diligere facit. Albertus igitur virtutē nō vitium suū vitium nō virtutē attendere d̄z quicquid ad culmē humilitatis ascendere studet.

De duabus sororibus hūc mōtē custodi: Cuius autē humilitatis pulchritudine cernuntur motus duo sorores sunt custodes decūdia scilicet quae est apud deū et decūdia quae est apud hoīes. Nam cū temptat aliquis si an meritis sue oculos has duas firmiter reduxerit: hanc facile superari potest. Sicut enim sibi ipse loqui debet.

De verecundia que est apud deum.

Ego hoc peccatum vel illud fecero quā an deū et sanctos eius angelos quod me vidēt oculos meos leuare potero quod dicā cū reatum meū oīs creatura dei vidēbit: boni et mali angeli: dyaboli me accusabūt nequē paccabo: imo propter te dñe morte afficiar: tota die custodiāq; vias meas vt nō delinquā. Sic sibi vnusquisque proponat. Sic semetipsum consideret: sic se aburuentibus bestiis eruat. Considerādū quod decūdia quae an deū se sp̄s est libera: et custos fidei.

De decūdia. Erūta: nē illa (quae est apud hoīes) quae est apud hoīes decūdia nōnūq; fallax et latro pessima. Solus ei cōtingē vt aliquā mētē alicui vbi iā sepe dicitur mōs humilitatis est constitūdō hirci luxurie: lupi

rapacitatis vel alia quilibet vitioz bestia temptet irrūpe quō cū decūdia quae apud hoīes est ne intrare prohibere dicit: sicut sic sibi metipsum si intēdū male cōsulēdo loq̄t. Magis erit inquit confusio si huic temptatōni luxurie: vt postmodū sciat aditū dedere: si nullus hoīm h̄ videbit: et ego bñ celabo nec amplius erit cognitū: modice nūc voluptatē consētā: et cū voluero memetipsum corrigā. Ac deū penitēdo satis melior quā mōsū ero. Multi ei p̄ruinā surrexerūt: et p̄modū viliores fuerūt. Sic nimis decūdia quae est apud hoīes malo suo p̄silio nōnūq; fallit: et fallit et malā vitij bestia in mētē quae tueri deberet subtrare p̄mittit: quae cū intrare p̄missa fuerit nō facile expelli potest nā si is qui scelus p̄misit p̄fici aliquā voluit ea cogitatō quae p̄mittēbat ei quae se emēdaret mox vt voluisset p̄petratā culpā d̄t. Quō cōfitebor quod frōte reatum meū apiam: nō amplius hōzē hēbo: si me manifestauero: si quod mō app̄cior: oī tpe vilis ero. Quid igitur faciā satiabor voluptuose viuēdo nōdū viā iusticie tenere valeo. Ecce quō mif hō decipit: quod callide vincit quā astute superat. Ipe nāq; humilitatis mōtē paulatim p̄ficiēdo statuit: ipse custodes eius mōtis p̄stituit: ipse custodes eas d̄a p̄pugnat mōtis expulit ipse postmodū semetipsum male custodiēdo mūcipiū hostibus suis tradidit: in me siquidem est vñ cū dei grā p̄ficio in me etiā: vñ deficio nō mibi p̄ficiēdi aliq̄s vim facit: si ade defcū aliq̄s venire cogit. suggerit deo: suggerit rō: suggerit vltus: vt recte viuā: et est in me mea arbitrij scilicet libertas quae h̄ facere possū si volo. Vex cō suggerit diabolus: suggerit appetit: et vitium vt voluptuose viuā et h̄eo possibilitatē hec faciēdi si contradicere volo.

Cōfabulatio duarū p̄dictarū sororum. Cū est quod cū verecūdia quae est apud hoīes intēdū fallat multisque modis per eam adit nobis vitioz fiat. Verecūdia quae est apud deū nec

fallit nec fallit. **H**ec etenim cum ad mentem res uocatur postea et locum suum vicem motem humilitatis quem tueri deberet fallente sorore sua vitium subuersum quasi porcorum rostris dissectum inuenit vehementer turbatur: dolet ingemit: sepe etiam lacrimas fundit. misera miserabiliter secum querit: qualiter bestia intrauit funesta: quod fuerat causa quod exordium quod ve aditus et dum eam vehementer execratur. **E**cce fallax soror fallaciter eam plerumque sic consolatur. **E**ya quare tamen doles cur tot tantisque lacrimis temetipsum affligis: grauius te ille vel ille peccauit. et veniam obtinuit: humanum est peccare: nec tantum potestis est peccatum quantum facis illud. **T**aliter male consulendo dolore temptat lenire: sed fidelis custos quem se coram deo formidat accusari sicut fallere nescit sic malum consilium admittit contempnit. **N**am promissa et dolendo plangit: et plangendo indefinenter sui conditoris indulgentiam querit: atque locum suum curiosus deinceps custodit etc.

Quod non semper misericordia dei de cogitari standum est igitur quod tempore temptatorum nis an penetratorem culpe nunquam misericordia dei de cogitari: sed iusticia et iudicium eius furor et indignatio illius hec debet persari. **H**ec debet ante mentis oculos reduci. **H**ec sepe numero cum magno honore retractari. **C**um quis temptatus non de dicere misericordia dei magna est: sed hec potius horredum est: incidere in manus dei viuētis. **Q**uasi appetit luxurie quelibet pulset non cogitet tunc quantum die peccator ingemuerit omnia peccata eius obliuioni tradent: sed potius sepe recogitatio tractet quod maledictus omnis qui peccat in spe. **E**t illud ysaie primo. **U**e genti peccatrici propterea graui iniquitate filijs sceleratis semini neque. **S**i autem pro non cura fuerit peccati admissio tunc demum dei misericordia pensus est cogitatio indespario venire superueniat. **T**empore itaque temptatoris modis omnibus unusquisque debet conari ne superetur. quod licet deo veniam promiserit delinquenti: non tamen sponte dedit ut

ei daret voluntate penitendi. **C**um autem certum sit quod dei gratiam promeretur quod quis declinat a malo et facit bonum et iram et indignationem incurrit omnis qui operatur peccatum. **M**agnopere curandum est ut et vitia vitentur et virtutibus adhereream.

Que proptatio sit inter ascendentes. **R**ia sunt necessaria ascendenti in omnia beneficia: platio Innocentia talis est deus ut nulli noceat. **B**eneficiu ut omnibus proficit. **P**relatio ut se inferioribus iudicet. **U**bi apostolus superiores inuicem arbitantes. **H**tria deus unusquisque alijs impendere: et nihil horum sibi fieri ex debito exigere. **N**am si seruus alicuius domini suo in multis peccasset non solum iram domini deseruiret: sed etiam omnium consuetorum indignationem incurreret. et si aliquid iniuria ei interim fieret non iuste conqueri dicit. **D**icit aliis innocetiam et beneficium alijs libenter impedito: sed me omnibus alijs inferioribus credere nequeo. **S**unt etenim homicide adulteri latrones: et huiusmodi. **A**d huc quantumque proptatio facit inter te et alium nolo ponere in trutina quod tuum non est: imo quod tuum est vicem mala tua et pro modum bona sua. **T**al conspatio vel tal consideratio se sit inter ascendentes. **S**i quid vero boni in te vides non tibi sed deo imputes. **U**bi apostolus. **Q**uid habes quod non accepisti quod gloriaris quod non accepisti etc.

Similitudo inter cenouexiam et caritatem. **I**c igitur debemus innocetiam beneficio platioe vti in faciendo et recipiendo sicut vsualiter portatur cenouexia. **Q**uipe illa que subeunt facies ad locum que tendunt ad locum aut cum veniunt dorsa vertunt. **T**ribus etiam alijs modis potest sed non conuenienter portari vicem ut facies pro facies vel dorsum contra dorsum vel facies ad locum versus procedere terga deo que ire debeant conuertant. **E**t notandum quod non minus quam a duobus cenouexia in operando portatur: nec caritas quam pro cenouexia volumus signari minus quam inter duos potest haberi. **S**i ergo in motu aliquid edificaret sibi homines proles domum et de valle opterz lapide

De similitudinibus

des timentium et alia que ad edificacionem domus pertinere cenouerunt sursum in motu portari si in eis illi portatores instrumentum illud ita accipient: ut uterque sibi dorsum aut faciem vel dorsa que tenderent facies deo videri precedere vellent: et dum sic ire prepeteter nec nequerent vobis litigare incipient de litigio ad pugnos et capillos venient deinde ad arma. Rogo quod deberet aliquis preteritis si sic eos hac de causa pugnantes inueniret utique que insaniret. In nobis igitur hoc omnia consideremus: qui talis habitudine in fraterna caritate tenere debemus ut sic quasi quando cenouerunt spiritualiter. Nobis enim in excelso monte in celesti scilicet patria domum nobis edificare satagere debemus: que sola virtutum operacione constructa: ad quam humilitatis gradibus ascendit. Queneccesse est ut fiat per innocentiam beneficium platonum scilicet ut quilibet mihi preferat cum habetis frequenter exhibeo: et si mihi exhibita fuerit patienter tollero. Gradus pergende in motum virtutum ad domum celestis patrie mihi congruos facio: et cenouerunt beneficii porto. si autem alius hoc impedere detrecto que si deorsum contra dorsum verto dum illum pergentem et quasi antecedente subsequi deberem facies illi vertedo. At si mihi hec quasi per debitum fieri quoro et ille quod postulo facit quis non libenter quod exigo quasi faciem contra faciem in subiectione cenouerunt ferre. Cum vero exigo et ille quod exigit denegat: quomodo illud per exactorem irritum tergaximus ad locum ad quem ire debemus: et facies vnde procedimus. Sic istis tribus modis que cenouerunt preare satagit plerumque lites et discordias sustinebit facies que hoc est intentione spiritus habemus super innocentiam beneficium platonum ut illa omnibus impedamus: et a nullo eadem requiramus. hoc enim est terga vertere ad illa vicia preterita et labentia facias deo ad futura et perpetua. etc.

Similitudo inter qualitates corporis et anime.

Sicut qualitates corporis: sic etiam genera sunt duo qualitates anime. Qualitas

corporis aliqui subitanea: aliqui vero est continua. Subitanea ut cum repentina infirmitate nigrescit vel verecundia rubescit: sed mox hac et illa transiunt ad calorem pristinum homo redit. Continua ut cum assidue patitur infirmitate: que sibi continuum parit pallorem. Sic anime qualitas aliqui subitanea aliqui vero continua. Subitanea ut cum irruente subita temptacione subito in peccato nigrescit sed statim per confessionem et penitentiam ad preteritum pulcritudinem reddit. Continua: ut cum assidue in peccato iacet per quod et assidue anime deus deformis appetit. hec autem genera duo qualitatis anime genera sunt duo indignitatis sue. Que indignus est sed subitanea qualitate habet non ideo tamen ad iudicium sibi assumunt christi corpus et sanguinem. Qui vero semper continua indignus existit ille ad iudicium ea sibi assumunt.

De cordis immundicijs.

Duerit que que sunt discutere intendit infirmitatem tria esse genera immundicie cordis. Primum namque genus est amor non amatoz veluti luxurie et similia. Secundum vero est odium eorum que odio non debet haberi sicut est odium alieni spiritus. Tertium autem nec amor nec odium sed quod cogitacionis vanitas: ut cum cogitamus vnde iste veniat vel que vadat.

Similitudo inter corporis infirmitates et anime.

Rursus attendendum duo esse genera infirmitatis. Quodam enim sunt corporis: quodam vero anime. Corporis namque infirmitas aliqui est quasi naturalis: aliqui est quasi casualis. Quasi naturalis namque est vnde fiscus ab ipsa hominis infamia sibi continuus. Casualis vero est ut febris: que vigore repentino vel alio casu accidit homini. hoc utique quod occasione accidit extrinseca facilius curari potest vna medicina. Illa vero quasi naturaliter adheret homini in vna repentina curari sed cum frequenter medicina potest minui et alleviari donec facilis us valeat portari. Itaque vitioz que sunt anime

Liber Anselmi

infirmi- tates. **A**lia q̄si naturalia. **A**lia vero sūt quasi casualia. **Q**uasi naturalia q̄ppe sūt ingluuies et luxuria que ex ipsa carne crescunt ab infantia homini. **C**ausalia x̄o vt mēdaciū q̄ aliq̄ extrinsecus accedēti cā sepe p̄ferit etiā nō p̄meditatū. **H**oc q̄ q̄ causis exteriorib⁹ accidit leuiozi custodia euitari p̄t. **I**lla x̄o q̄ int⁹ nature coherēt licet nō vna abstinentia oīno doleri: cōtinua tñ instātia v̄l q̄ adeo p̄t minui: q̄ satis facile valeāt tollerari. **H**is q̄ dolēdū sp̄ instare debemus: licet oīno ea delere nō possumus. **S**icut enī naturalē corpis infirmitatez paties stultē agit: si medicinā adhibere neglexerit: q̄ semel v̄l bis adhibita non statim curat⁹ fuerit. **S**ic naturali vitioz infirmitate detēt⁹ inspicēt facit: si sibi custodia adhibere destiterit: q̄ aliq̄tēs adhibita statim a tēptatione liberatus non fuerit. **D**e appetitu.

Nullus nāq̄ appetitu vitioz p̄sus cauere p̄t: si eū vite appetitus x̄o q̄moditatis q̄si naturaliter retinet. **P**ostq̄ enī humana natura p̄fectā b̄titudiez amisit: p̄fectā q̄s sui cōmoditatē pdidit sp̄ naturaliter affectōz eiusdē cōmoditatis h̄z et p̄fectā cōmoditatē nō p̄t: nec p̄fecte cōmoditatis appetitū amittere valet. **H**abet itaq̄ appetit⁹ ingluuie et luxurie aliarūq̄ falsaz q̄moditatū et p̄ hos incedit q̄redo illā p̄cāz q̄moditatē: cui⁹ appetitū retinet naturaliter. **H**os autē appetit⁹ dyabolus accēdit aliq̄ p̄ falsas cōmoditates et p̄ eas volūtati aliq̄d p̄ctm̄ suggerit. **A**liq̄i vero p̄ semetipm̄ volūtati p̄suadet vt eosdez appetit⁹ ad peccādū incitet: vt cū ebrioso q̄ amplius neq̄t aliq̄d velle cōmode suggerit vt habeat appetitū amplius bibēdi. **S**ic at dyabolus incitat volūtate ad peccādū aut p̄ hos appetit⁹ aut p̄ semetipm̄ velut si aliq̄s latro aliq̄e ad se dispoliandū incitaret: aut artificio aliq̄ vt carnē ei⁹ calefaceret: aut dicendo sibi

simplici x̄bo vt se exureret ad quē vero cū ille nihil suspicās fallacie appropin- q̄t subito carpi⁹: vapulat⁹: x̄sa vice dispoliat⁹: q̄n̄ q̄ deinde occidit. **A**ppetit⁹ isti sūt nō aliq̄ q̄ q̄dā q̄moditatis necessitates: nō enī idē est appetit⁹ q̄s volūtatas. **A**ppetit⁹ nāq̄ mali nō ē mal⁹: s̄z volūtatas mali ē mala. **H**i igif appetitus q̄s dyabolus accepit studio magnoz custodia sūt restringēdi: humana nāq̄ natura tā facile p̄nuicia q̄ p̄ planū fūdīt aq̄m.

Similitudo in humana natura.

Sic agere d̄z q̄ eā restringere appetit⁹: velut q̄ aquā retinere p̄tēdit. **S**icut ei ille q̄ aquā cōcludit in stāgnū atq̄ cohercet sic iste naturā humanā et vaget infra regulā aliq̄ā cohibere d̄z vtiq̄ ille p̄curat ne q̄ p̄te disrūpat stāgnū q̄ effluat aq̄. **S**ic et istū p̄uidere cōdecet ne suā in q̄q̄ violet regulā q̄ ad p̄ctm̄ p̄uat. **S**ic ei restringi carnis appetit⁹ p̄t q̄s ē q̄ndā facere pacē inter ipam carnē et sp̄m̄: quā pacē nemo iuli⁹ secū h̄fe poterit q̄s q̄ discretionē ordinis mōastici seipm̄ subiugare studuerit. **I**p̄sa etenī q̄si q̄dā clausura v̄l stāgnū iuuari q̄ quidē sicut p̄fices discurrēte aq̄ iuuari moziunt si clausura ipius m̄mutatim ac sepe crepāt nec reficiunt. **I**ta etiā religio mōastici ordīs eligi fūdītus p̄t: si custodia ei⁹ p̄ modicaz! contēptū culparū paulatim a furore sui tepescit. attestante sc̄ptura q̄ dicit. **Q**ui modica spernit: paulatim decidet.

Quatuor modis pax agat.

Quatuor q̄ppe modis pax agit q̄ hō ad verā q̄etē p̄ducit. **A**ut ei fit ab aliq̄ inter aliq̄s duos: aut inter semetipm̄ et alter: aut int̄ carnē et sp̄m̄: aut int̄ corruptibilitatez n̄am et corruptibilitatē quā deo donāte expectauim⁹: si tres supiores modos nūc habuerim⁹: tūc deinde ad illā p̄tē pueniemus: de qua dicit apostolus: habere pacem cum deo. **D**uo itaq̄ p̄mi modi sūt

De similitudinibus

per concordiam. Est enim pax carnalis et spiritualis concordia carnalis et spiritualis. Pax et concordia carnalis est quae hinc infideles vel etiam falsi christiani ubi in peccato concordant et in quacumque pace obtinent. Hanc autem pacem christus non comedavit ubi dicit. Non veni pacem mittere in terram sed gladium. Per terram terrenos. Per gladium separationem quam separatur a carnalitate potes intelligere.

Tertius vero modus spiritus fit victor iam sibi pugnat carnem. De hoc et idem dominus ait. Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. Et propheta. Pax multa diligentibus deum et in pace factus est locus eius. Quartus vero modus est prenucciatio de corruptione nostra transmutata ut iam diximus in corruptione

De quadripartito statu humane nature. Quod adu sit quod humane nature. Quatuor sunt status quibus per diuisis meritis beatam vitam vel miseria reddunt. Duo namque primi beati: duo postremi miseri. Beatorum autem alius minor beatus: alius vero beatissimus. Itaque miserorum alius minor miser: alius vero miserrimus est. Satis itaque beatus fuit ille qui ante peccatum fuit: ad quem paradiso stetit. Beatissimus vero est ille qui nunc est in celo ubi sanctorum anime sunt. Alius autem miser est statum non qui dum in hoc seculo viuimus. Miserrimus vero illo qui reprobi permanebunt in penis inferni. Ut ergo in beatissimo statu eternam vitam consequamur in dei fuitio temporaliter laboramus. Nam et eternam premium eterna permanere dum seruitio ceteri: si utrumque simul esse posset homo qui eternam habere non posset premium nisi deo laborando eternam exhiberet obsequium. deus sue vite premium est eterna: viteque hominis qui est temporalis fuitio comparat. Si enim homo qui diu vixerit deo fuerit et deus si ei adiuuet et ipse recompensabit quod si non a principio vite sue deo deseruire ceperit usque in finem perseuerauerit: deus ab vite sue precedentis seruitium non eriget: sicut nec ipse a deo vite illius precedentis premium. Si autem homo est qui adiuuerit deo defuerit: et deus ei nullum rependet meritum quod diu et ipse vixit

rit: quod si non a principio vite sue male deseruire ceperit: sed ex quo cepit usque ad finem voluerit perseuerare: non ei deus vite precedentis seruitium bonum recompensabit in bonum: sicut nec ipse vite illius precedentis premium habere noluerit malum nec et sue vite precedentis bono et dei precedentis vite malo carebit premio. Non ergo fuit spiritus omnis homo quoscumque eo ordine qui constitutus ab ipso est.

De tribus hominum ordinibus. Tres quippe sunt ordines hominum: videlicet oratores, agricolatores, defensores. Hos autem ordines sic ad diuersa officia deus in hoc mundo disposuit quemadmodum quidam patrum familias oves et boues et canes maximos in domo sua distribuit. etc. Exemplum

Oves namque (ouium: bouum: et canum) adhuc habent ut lac sibi et lanam ferant. Boues vero ut terram exerceant. Canes autem ut tam boues quam oves a lupis defendant. Si igitur horum quicumque animalium suum gerat officium illud ad vitam seruat dominus quod ei sibi utilis est vita. si vero officium quod est suum non egerit morte sua iudicet dignum quod ei vita nullum fert fructum. Si enim ovis lac vel lanam non attulerit: bos autem terram non exercuerit quam alium fructum ferre potuerit. Rursus si canis custodie pecudum deputatus eas lupis permiserit latere aut easdem ipse vel alios canes ceperit strangulare. Quid alius dominus agere debet quam eum obire. Sic et deus de illis ordinibus agit quos ad officia diuersa in hoc mundo disposuit. Quosdam namque ut clericos monachosque adhuc ipsum disposuit ut per alios orationem: mitesque ut oves lacte predicatorem eos imbuat: lanamque sui boni exempli seruantes mundi amore faciant. Alios vero ut agricolatores ad hoc disposuit ut de suo velut bouum labore ipsi viuam et aliam. Quosdam etiam ut milites in hoc instituit ut aspirantem put necesse fuerit ostendant tam oratores quam agricolatores ab aduersis gentibus velut a lupis defendant. Si adgo sui cuiusque ordinis officium impleat longam permanet vitam: quod ceterorum viuunt ad

utilitatē. Si xō agere noluerit vita ip̄a indignus existit: q̄ fructū nō affert. pp̄t quē uiuit. Si enī monachi cleriq̄ orati onē vel p̄dicatōem alijs imp̄dere v̄l eti am bonū exēplū p̄tēdere aut terrā agri cole noluerūt extollere: q̄ aliud poterit officiū explere. Rurs⁹ milites alios de fendere noluerūt aut etiā more rapido rū canū eosdē aut seip̄os occiderint. vel opp̄serint. Quid de illis: nisi q̄ de ra bidis canibus debet fieri. Unūq̄sq̄ sui ordis gerat officiū: ne ⁊ totum q̄ vidit deputetur mendaciū. **De mendacio.**

Seni q̄ ordinis sui ordo ē nō lege rit: ois ei exterior habitus mentif qui eū ordis illi⁹ eē testat. Actus q̄ illi us ⁊ xba ip̄a q̄ mentif cogitatio: q̄ mē da ciū testat. p̄ xō. Cū enī q̄sp̄iā agit d̄t v̄l cogitat sic eē agēdū dicēdū cogitan dūq̄ alijs iudicat plus eteni loq̄tur ple rūq̄ hō actu q̄ xbo sicut hec p̄t̄ vide ri exēplo. **Exemplum de medico.**

Medicus nāq̄ herbā q̄ndā si di ceret egrotō salutiferā eē vt ex ea comederet. Aliā xō mortife rā. Ip̄e cū ex ea gustaret plus ei actu q̄ verbo diceret: quia plus ei actu q̄ eam verbo comedēdā suaderet. Cū igit̄ q̄p̄ piā q̄s agit vel dicit vel cogitat sic esse agēdū dicēdū cogitandūq̄ ceteris ma nifestat q̄ si ita est verū actu ⁊ xbo ⁊ mē te loq̄tur si xō nō est isdē oibus eō mē tif. Inq̄ntū igit̄ vez dicit̄ bñ. Inq̄ntuz xō mēdaciū p̄fer̄t malevincif q̄ oē pec catū mēdaciū eē p̄bat. Siquidē nō ni si cogitat locutōe ope peccat̄ quibus q̄ uēs peccam⁹ deo ⁊ hoib⁹ mentiuntur. His itaq̄ tribus dei timorē ponamus custodē q̄ testāte sc̄ptura Timor dei ex pellit pct̄m Timor deniq̄ sp̄ūsancti est donū aliozq̄ oim̄ premiū.

De septem donis sp̄ūsancti.

Septē sūt dona sp̄ūsancti: vicz: timor: pietas: sciētia: cōsiliū: for titudo: intellect⁹: sapiētia. ho-

rū at̄ donoz vt dcm̄ est timor est primū Aliozq̄ veluti q̄ddā sūdāmētū. Hūc nāq̄ sp̄ūsanctus mētes i cāpo supponit aliaq̄ dona suo in ordine velut in edifi cio supimponit. Prius enī mētē metue facit: ne p̄ peccatis suis adeo supetur: ⁊ in penis inferni cū diabolo fuerint torta Hinc deniq̄ timori sup imponit pietatē cū mēti sic metueti suiip̄ius aspirat p̄pas sionē: pieq̄ recolere facit q̄ misera erit: si a deo sepata: ⁊ in inferno cū dyabolo fuerit torta. Dehīc xō sciam supimpo nit pietati cū mēs q̄ sibi timer: sibiq̄ cō patif: q̄ valeat mō saluari scrutat: ei⁹ sp̄ūsanctus hui⁹ rei cognitōem largif. Exinde aut̄ fortitudiez sup imponit sci entie cū mēs pauida sibiq̄ cōpaties iā q̄ qd̄ agere debeat sciēs fit fortis sp̄ū: facti dono ad opandū q̄ didicit q̄busq̄ saluari se posse cōfidit. Post h̄ xō con siliū fortitudini supedificat iā fortis ad opandū q̄ pie timēdo scit esse faciēda sui expimēto didicit sp̄ūsancti gr̄a: qd̄ de his omnibus alijs cōsulere debeat ⁊c. Quinq̄ ad actiuā: duo ad cōtemplati uam ptinent

Hec at̄ q̄nq̄ sp̄ūsancti dona ad actiaz: duo xō q̄ secunf id est i tellect⁹ ⁊ sapia ad cōtemplatiuā ptinet vitā. Ip̄e tñ sp̄ūscūs p̄mis q̄nq̄ supim ponit vt suoz edificii donoz possit om nino p̄pleri. Postq̄ enī sp̄ūscūs mētē facit pauētē: sibiq̄ p̄patietē: eaq̄ scit eē faciēda fortiter opantē ⁊ de ip̄is sui exē plo alijs p̄sulētē accēdet eādē ad intelli gēdū cur h̄ v̄l illa de⁹ p̄cipiat Cū hō li cet alteri bñfaciat nullā ab eo remunera tionez exigere debeat. **De intellectu.**

Quoz vt intellectuz sp̄itussan ⁊ etiā sapientiā sup accumulabit vt q̄s videlicet rōne intelligit sit sibi sa pidū atq̄ dulcissimum soloq̄ rectitudi nis amore sequitur quod intelligit esse sequendum. **De sapientia.**

De similitudinibus

Hac tamē sapiētia quā extrema posuim⁹ spūscētūs dona sua dinumerare p ppham incipit: z vsq ad timorē a quo cepim⁹ ascendere dimiserādo ascēdit. Tū nōdū qz nob in uuit descēdendo quō ex eisdē donis cōstruat in nob edificū ascēdēdo. Hoc igit edificū ita cōposito scētūs i eo spūs residet totaqz familiā dom⁹ interiori. i. oēs aie scē regit z ad obsequz sui disponit.

De qualitatibus anime z moribus.

Hinc aie qualitates que pat⁹ erāt instabiles iam in bonos redigit mores. Mores q̄pe qualitates sūt aie in habitu: iā redacte: nō enī tunc mores dicūtur cū cito adueniūt: cito qz recedūt: s; cū in anima stabiles existūt.

Quid mores boni z mali sunt.

Hoc autē mores alij boni alij uero mali. Boni igit virtutes: mali autē vitia dicūt.

Virtutes autē bona exterius opavitia xō pariunt mala. Non tū q̄tiens agit op⁹ virtutis z vitij

xūs ipsa vel vitij ppe dī hnt: tūc enī pām ppe habētur cū ex cōiuetudie possident. vñ z hoies iusti vel vitiosi dicunt.

Lū autē pfecte habent licet ipsa oīno sint dissimilia: haud tū dissimilia sp̄ habēt opa.

De sapia z stulticia q̄nqz i eodē pūciētia.

Quodā ei ex ipis vt sapia pfecta atqz stulticia eadē faciūt plerūqz fieri opa. Sicut enī pfecte sapiens dimittere non vult qn̄ agat qd̄ sibi bonū videt.

Sic z ille q̄ pfecte ē stultus: vix hoc ideo ille facit qz scit bonuz nō esse vt ille dimittat. Stultus uero qz sic putat. Est autē alius medius nec ita sapiens qn̄ metuat falli: nec ita stultus: vt i malo qd̄ cepit pseuerare velit.

Hoc qz sibi videt psepe dimittit qz magi qz sibi alterius credit consiliū.

De odio z amore peccati.

Hic pfectū peccati odiū pfect⁹ qz amor eiusdē. Idē plex⁹ op⁹

exhibet exterius. Sicut enim qui perfecte odit i se peccatum nō curat q̄s illud aguerit. Sic z qui idē delictū in se perfecte diligit. Vex hec ille vt sibi deus indulgeat iste xō p sua hoc facit impudentia. Alius xō medius: q̄ nec ita peccatū odit vt hec oīs velit scire: nec rur⁹ sic amat vt z velit nescire. hic igit z plib⁹ illud abscondit z vni tñ p cōfessionē patefacit.

De humilitate z supbia.

Rursus pfecta humilitas pfecta qz supbia opa qd̄a habent filia.

Sicut ei pfecte humilis cū peccat vult vt eius platus suā districte puniat culpam. Sic z valde supbus verū hec ille p eiusdē culpe remissioe. iste xō vult pati p indignatōe: dedignat nāqz vt platus sui misertus: vel ad modicuz sibi pcat: imo magis vt suaz imoderate puniat culpā desiderat.

Est autē ali⁹ medius q̄ nec oīno districte puniri: nec suā sibi culpā vult ex toto donari. hic itaqz cū aliq̄n peccat ptim puniri: ptimqz dimitti suam sibi culpam desiderat.

De tribus verecundie generibus.

Tria enī sūt verecundie genera: que z ipsa opant exterius diuersa.

Alia nāqz est corā deo tantū alia xō tñ corā hoib⁹. Alia autē ptim corā deo: ptim corā hoibus.

Verecundia nāqz corā deo est tñ: cū qz sum⁹ q̄les nō eē decet: erubescim⁹ oīaqz peccata si nō alijs obeent corā hoibus fateremur.

Verecundia xō corā hoib⁹ tñ est cū qz agscimus q̄les nos eē debem⁹ verecūdamur nāqz delicta z vni detegere p cōfessionē erubescim⁹.

Verecundia at ptim corā deo: ptiz corā hoibus ē: vt cū nec ita de nris pctis corā deo erubescim⁹: vt ea corā hoib⁹ fateri valem⁹: nec vl rursus corā hoib⁹ vt ea vl vni p cōfessionē detegere erubescam⁹.

Que itaqz verecundia est tñ corā hoibus ē bona. Que xō ptim corā deo ptim corā hoib⁹ ē melior. q̄ at corā deo tñ optima ē: h enī postrema

Liber ~~de~~ Anselmi

vt dcm est: si nō obesset alijs: suaz homi-
nes cōfiteri culpā coraz hoibus faceret.
Media xō nec ita est pfecta: vt corā ho-
minibus velit: nec ita imperfecta vt saltez
corā p cōfessionē suā erubescat culpam
fateri. Prima autē etiā corā vno erubescit
culpā fateri: bona tñ est ipa qz licet sibi
rubore: culpā tamē cōfitef vni quādoqz

De tribus que notantur in iuvene.

In iuvene q̄ tria notant: quib⁹

ad p̄bitatē venturus p̄noscitur

hec autem sūt taciturnitas cor-
poris cōtinētia. verecūdia.

De taciturnitate.

Taciturnitas videlicet vt p̄ taceat
postea dicat.

De corporis continentia.

Opis autē cōtinētia vt nō leu-
ter oculos: huc illucqz reducat:
mānus pedes ne moueat: s̄ oīa
corporis sui membra decēter cōtineat.

De verecūdia.

Verecūdia xō vt erubescat corā
hoib⁹. cū qz vetitū agit: totusqz
rubore suffus⁹ ostēdat qz erube-
scit. Ad h̄ tria iuuenis q̄sqz nitaf: qz vno
quozqz eoz ad altiora puehit si q̄dem ta-
cedo z audiēdo sapientiū doctrinā pau-
latim cōcipit scientiā: q̄busdā incremen-
tis ad spūalē vitam p eoz x̄ba ptingit

**Similitudo inter diuersa alimēta z p̄-
cepta.**

Sicut enī alimentis diuersis ad
pfectā corporis etatez: sic p̄ceptis
dissimilibus ad spūalem p̄duci-
tur vitā: vt enī pri⁹ educat simplici lac-
te infans de hinc alio aliq̄. Deinde farie
p̄mixto: postea mitis panis: postmodū
etiā crustis: donec quolibet cibo valeat
vti. Sic enī primū iubet in deū credere
dehinc eū diligere. deinde timere: postea
bene operari. postmodum etiam aduer-
sa pati: quousqz sibi p̄ceptus q̄dlibet se-
cūre possit iniungi.

Exemplū noui vasis semel imbuti.

Quia spūali doctrina semel ad ple-
nū imbutus: nouo vasi similis
esse videt: vt cū vas nouū potu
bono semel affectum: vix eius saporē
amittit: etiā si ab alio postmodū replea-
tur diuersi saporis. Sic iuvenile cor spū-
rituali doctrina imbutū: vix eius dulce-
dinē pdit: etiā cū seculari occupat: po-
stea cui intēdit: si autē audiendo sapien-
tum x̄ba cōtemnit audire: nec ad nulla
attendit scientiā spūalis vite.

Exemplum cultri.

Ut quia q̄ p̄po caret cultro meri-
to esurit si alieno incidere nolit

Sic z iste p̄p̄ia carens scientia
iure spūali fame perit: tum aliena nolit
tacendo scientiā vti. Tacendo igit sapi-
entiū verbis attendat: vt ad sciam spū-
alis vite doctrina eoz ptingat. Cōtinē-
do autē corporis mēbra vt sup dictū est in
melius pficit. qz mentē h̄ mō stabiliorē
z placidā reddit. Dēs xō stabilis z pla-
cida. placida exterius x̄ba reddit z ipa

Exemplū aque quiete z solis radij.

Ut enī aqua quieta cū ex vna p̄-
te solis suscipit radium: ex alte-
ra q̄tū: z ipm aliq̄ in pariete re-
dit. Sic mēs placata suscipiēs aure cu-
iuspiam x̄bum: ore remittit z ipm placa-
tum: vt xō aq̄ cōmota radiū cōmotum.
Sic z mēs turbata x̄bis: reddit turba-
tū z oēm exterius actū. Ut ḡ ad q̄tam
mentis z oris z opis sibi pficiat iuuenis
queqz mēbra decēter cōtineat. Erubescit
cōtendo autē sicut z dcm ē in melius pficit
qz verecūdia penitētiā parit: cuius alia
sicca: alia vero humida.

De penitentia sicca z humida.

Sicca nāqz penitētia ē cū aliq̄
quidē sui peccati penitet: s̄ hu-
more pietatis sui qz ipius compūctōne
caret: humida xō est: cū habet vtrūqz.
suū qz luget peccatū magna cordis con-
tritione: vt ad hāc ergo sibi p̄sit penitē-
tiā: nō iuuenes tñ: verū etiā homo eru-

De similitudinibus

descat quicquid agit illicitum.

Exemplū arborē magnā succidē volēs

St autē sciendū q̄ magni alicuius penitēz criminis sibi eē agēdū more arborē magnāz succidere

volētis. Sicut enī ille minora in circuitu arborē prius curat succidere: ne sibi arborē ipam succidēti obesse inueniat

Sic et huic vitia minora alij crimini vitia prius extirpanda ne q̄ sibi crimen ipm destruenti ferat impedimēta zc.

De detractōne zc.

Detractōnis vitium: qd maxime ex ociositate solet nasci multuz est cauendū: qz pnciosū est multis. **U**n̄ beatus clemēs inter cetera q̄ ab ore petri se didicisse fatef hoc mō scribit

De tribus homicidij generibus.

Tria sūt genera homicidij q̄ pari pena plectuntur. Interfectio fratru: detractio: odiū: de q̄ etiā am paulus dicit. **S**i comeditis et inuicē

mordeatis videte ne ab inuicē consumamini. **L**ōdit nāq; alter alterz: et q̄si morfi in eo facit q̄tēs aliquis aliq̄e male loquēdo viliorē efficit. vñ necesse est: vt

ab inuicē psumant: penis vcz gehēnālibus detrusi miserrime puniant. **S**i igit

is q̄ alterū detrahēdo comedit psumatur: qm̄ morfi b̄ detractōis psumere gestat. **N**ā cū eius vitā p detractōem dilacerat: semetipm̄ ante iustū iudicē dñi cōdemnat. **S**icq; plerūq; cōtingit vt is q̄

alteri derogat nisi respiscat coram deo in dānationē cadat is cui detrahif nihil

lesionis ex ipa detractōe sentiat. **Q**uid autē detractio cōpetur: vel qd sit in q̄ra mus et inq̄rendo qd dñs dederit breuit

dicamus: nō ideo q̄ nesciat sed idcirco: vt quod scitur melius teneat.

Exemplū ignis et v̄ti et humane mēt̄

Olet enī cōtingere: vt ignis in aliq̄ materia aliquādo paululū ardeat: etsi v̄to ipellif: ad maiorē ardorē crescat. **T**aliter est mēs hu-

mana salubri amonitiōe pulsata ad op̄ agendū post suggestiōē p̄sciū surgit ad qd pmū surgere neglexerit: sicut ignis vento mouet: sic mens a corpis desidia amonitiōe excitat.

Descriptio detractōnis

Detractio itaq; est quotienscūq; ca intētōe de aliq̄ dicit: vnde ipse minus amari siue minus app

ciari possit. **D**etractio malis duriciā penitentibus refrigerationē: tēptatis exēplū peccādi q̄si fomēta malicie prestat.

Naturale siq̄dem ē vt sicut id qd a nulli fieri audio facere formido: sic illud qd a pluribus v̄ etiā a paucis fieri p̄cipio facilius p̄sumo: et q̄ p̄les eandē rem fecisse coguero eo min⁹ eā facere dubito. **B**onus q̄z et si nec penitens de aliquo crimini nō fuerit: nec tēptatōem aliquā inde habuerit: et aliū illa vel illa criminalia p̄petrasse p̄ detractiōem audierit: nisi sibi

vigilanti oclō p̄viderit: materiā supbiendi accipit. p̄p̄m nāq; ē supbie singularitate sp̄ gaudere. **Q**uapropter sumope cauēdū est peccatū detractōis quia

fomes ē tante pditōnis.

Cōmmentatio caritatis.

Ollit enī caritatē sine q̄ impossibile ē quēq; deo placere. **Q**ui enī nō diligit: manet i morte pl⁹

nāq; peccat q̄ amorē p̄xiimi a corde alierius minuit q̄ q̄ victū ab ore paupis rapit. **N**ā sicut aia p̄ciosior est q̄ corp⁹: sic graui⁹ est anime victū auferre q̄ corporis. victū v̄o anime est amor dei et p̄xiimi. q̄ enī diligit: legē impleuit. **Q**ui igitur dilectionē q̄ debet aia sustētari tollit q̄tū in se ē aiam occidit. **P**ropterea cauendū est ne q̄s aliq̄d sinistrū de aliq̄ loq̄ p̄sumat: nisi p̄pter emēdatōem eius hoc faciat. **N**ā plato aut illi quem putō posse cōsulere peccāti et vitioz vulnera mederi: debeo alterius maledicta p̄pter emēdatōem detegere: q̄ p̄ semetipm̄ neq̄t vealre: et alius corūp̄at ipius p̄fess-

one: cōpēdiōse eū posse mouere: ne tali
iūgat singulari familiaritate: aliter dō
nullo mō de aliquo quicq̄ aduersū loq̄
debeo. **Q**uoque noceat detractio. et p̄sit bo
nū audire.

Quēterū sed nocet multis de quo
libet malū dicere: sic plibus solz
p̄desse d̄ alijs bona audire. **N**ā
cū bona de aliq̄ referūtur: hi q̄ boni sūt:
eius facta emulant: eoq; p̄pensi in sua
bonitate p̄seuerare nitūtur: q̄ alij ei⁹ bo
nitatis sectatores laudant. **S**i autē peni
tentes fuerint: studiosius suā penitētiā
vt boni efficiant pagūt: q̄to gliosiores
bonos eē malis sedula relatōe p̄cipiunt
Porro si mali fuerit erubescūt: q̄ de ali
is bona referri audiāt: a q̄bus semetip
sos vacuos esse cōsiderāt: tantoq; facili
us ad penitētiā reuocantur q̄to p̄les et
forte debiliores se bona opari eis referū
tur. **S**ic igit̄ om̄i christiano cōsuetudie
sēp bona de alijs estimare bona loq̄ ni
hil mali credere: nihilq; proferre.

De scientia volūtate et vsu actionis.
Quā in oibus accidētibus nr̄is
sūmope querēdū sit vt boni su
mus alioq̄n beati eē poterimus
Querēdū est quibus poti⁹ vtenduz sit
vt boni efficiamur. **T**ria itaq; mihi eē vt
dent: q̄ necessaria sūt volēti effici bon⁹.
scz. scia. volūtas. et vsus. **N**ā nisi q̄s ha
beat sciam bonū faciēdū nequaq; bonū
vnde salutē cōsequat̄ opari poterit. et si
habet sciētā: s̄ volūtate opandi nō ha
buerit bon⁹ nullo mō est. **Q**uod si boni ag
nitōem et volūtatem opandi habuerit:
nec tamē eius vsum ope cōpleuerit cuz
pōssit: bonus nequaq; erit.

Exemplum cithariste.
Si is qui cytharista eē debue
rit cytharā nō coguit q̄liter cy
tharedus erit: si etiā instrumen
tū illud nō agnouerit: et si aguerit: tāge
re illud noluerit: q̄liter cytharedus erit.
Si autē illd aguerit et tetigerit: s̄ ei⁹ vsum

habere cōtempserit: nūq; p̄pter p̄gnitō
nem et volūtate sine vsu huius arti⁹ peri
tus erit. **T**aliter nāq; licet q̄s habeat sci
entiā b̄ni viuēdi et volūtate: nequaq; bo
nus erit: nisi etiā boni opis vsum tenuerit
iuxta suaz possibilitatem.

Silitudo inter desides et peccantes.
Quā autē quedā s̄ctarū scriptu
rarū ignari: et dū aliq̄d de eis q̄
possent ad efficaciam sui retine
re audiūt p̄tēpnendo dicūt. **A**d q̄d istd
tantillū tenebo nō ex re tā pua sapiens
ero. **L**ū ḡ mihi laborē imponā: dimittā
quiescā: viuā: vt pofo: q; frustra sapien
tie ampli⁹ studebo: nō enī oēs peribunt
q̄ sapientes nō sūt. **H**ec et his similia pi
ger sibi p̄ponit: nec p̄cipit q; antiquus
hostis ad interitū eius talia sibi sugge
rit: q̄tenus in oi vita sua nulli intendat
vilitati: sed in negligētia et corpe sp̄ vi
uat vt periat. **A**mplius q; satis in q̄t sūt
sapientes in mūdo satis scriptores: satis
q̄ habēt peritiā artiū: nō est op⁹ vt ego
me discēdo fatigē. **P**ropterea puritaz
extui: tā senectuti appropinq; nec iā pos
sez ad magnā sciētie fructū venire: si mō
incipio laborare: sic secū piger: tractat et
in sui corpis destidia p̄seuerat. **S**ili mō
nō nunq; peccator irretitur: ne ad bone
opationis exercitiū aliq̄n exurgat. **S**o
lent enī p̄tingere: vt is q̄ luxurie inq̄na
mento sedat: interdū semetipm coḡscat
et facti sui peniteat: s; cū itēp̄ tempratio
aduenerit et locus peccandi affuere d̄r.
Quare iustā voluptatez p̄derem: satis
etiā admittere potero: sicut et mltas ali
as feci: et cū in futuro satiatu fuerō: oia
insimil p̄tebor: et sic bon⁹ efficiar. **S**a
tiabor igit̄ donec deo de omnibus satisfi
ciam: et tunc t̄m ieiunabo: t̄m tot afflictō
nib⁹: tot x̄berib⁹ corp⁹ castigabo: t̄m ele
mosynis et persimonijs studebo: vt i me
non remaneat dignuz supplicio. **L**ū enī
adhuc illa et illa in me restāt sine cōfessi
one cur me ab hac fola cōpescerem dele

De similitudinibus

etatione: Talia nonnulli interdū sibi met
ipsis prauē cōsulūt: nec miseri attendūt.
Quāta erroris caligine interi^o obtenebrā
tur. Nam q̄sto sūt pctis obligati maio
ribus ac bonitate paupiores: tanto de
berēt eē ad oē delectamētum dyabolice
suggestionis excutienduz ardentiores.
Sic enī virtus x̄tuti accumulata pde
re. Quisq̄s ḡ hodie qcquid opari pōt:
nullatenus pducere debet. Uñ salomō
Quodcūq̄s p̄t manus tua facere instā
ter opare: q̄ nec opus nec ratio nec sapi
entia est apud inferos.

Similitudo inter paupes stultos et
negligentes.

Uñ huiusmōi hoies ita i peccā
do negligētes imitamur: et pau
pes insipientes. Siquidē paup
insipiens cū obulū acq̄rit: aut aliud qd
p̄ni munusculi dicit Ad qd illud tātillū
seruarē: nō ppter hoc diues ero: expen
dam itaq̄ hoc i pomis aut nucibus aut
qualibet alia re mihi delectabili. Nō eī
illud custodiendo sollicitus volo habe
ri. Sic stolidus dū cui pendit modica:
nū ḡ p̄ficit ad maiora Sapiēs at paup
pua que habet custodit: et quo min^o se
habere cōsiderat: eo magis nacta retine
re desiderat: quaten^o ex puuloz p̄gerie
ad maiora querit q̄nq̄ p̄tingere. Sic ni
mirū is qui se paupem scientie ac boni
tatis sentit: debet facere si ad aliquē ef
fectū scientie ac bonitatis velit puenire
Nam sicut plura genera massam et gut
te sumē: et multi nūmi diuitē faciunt: sic
multe scientiarū sententie sapientem: et
ples bonitatis actōes bonū quodlibet
efficiunt.

Quod de scientia et tribus partibus eius
Am igitur scientia sit necessaria ut
bonus efficiatur et manifestū sit
nullū eaz posse cōprehendere: q̄
minimas eius ptes negligit colligere:
nisi forte q̄s subito illumineat: sicut apō
stolū. p̄p̄he: querendū est quō per gra
tiā dei illā valeamus acq̄rere. Trib^o ita:

q̄ causis videt mihi illā posse adipisci:
doctrina: experimento: et ratione.

De doctrina.

Per doctrinā quippe que capitur
lectiōe et sermocinatiōe scientia
acq̄ritur. Quisq̄s legit aut legē
tem siue loquentē audit. Ad hec ut eoz
que legunt siue referunt scientiā habe
at intendit.

De experimento.

Experimento x̄o acquiriū scientia
dū rei quā aliq̄s pbauit cer
tam habet noticiā. Ex rōe quo
q̄s p̄cipit cū p naturalē mentis discretō
nē in istis q̄ faciēda siue obmittēda sunt
quis solidat. Scientia igitur his trib^o re
bus acquiriū: s̄ q̄ inflat nisi eam caritas
edificet nil p̄sus p̄ficit absq̄ volūtate
bonitatis Voluntas itaq̄ bona est que
dei volūtati subiecta ē: q̄ tunc volūtati
dei subiecta est q̄n id vult qd deus vult
illā velle debere: et tūc iusta siue recta di
cit q̄n id qd de^o vult eā velle debere am
plectitur.

Quod non semper debemus velle quod deus vult.

Non enī sp̄ velle debemus qd de
us vult: s̄ hoc velle debem^o qd
de^o vult nos velle debere. Uñ
luit enī de^o b̄tm martinū ab hac vita tol
lere: sed si eius discipuli hoc tūc voluis
sent crudeles utiq̄ extitissent. At nolue
runt qd deus noluit sed voluerit quod
deus voluit eos velle debere: et viam ius
ticie retinere. Qui ergo cum scientia
volūtatem bene opandi portat: maxia
ex pte bonitati appropinquat. Unde sci
endū est q̄ quicūq̄ bonā volūtate desi
derat necesse est vt a vanitate sese aliena
re studeat. Nā sicut vna opatio aliā a se
diuersā opatōem excludit: sic cogitatio
cogitationē expellit: et voluntas nihilo
minus volūtate repellit. Cū enī manu
scribo nō agrū semino: deinde etiā cū se
minauero scriptōem excludo. Sic itaq̄
cū et ipse mane quid cogito: nō interizyti
litate penso. Et cū postea vtile quid pē

fauero inanitatem expello. His igitur que diximus de scientia et voluntate transcursis videamus etiam quod sit necessarius versus bonum operatio.

De vsu.

Quippe sicut corpus humanum si ne frequenti ciborum vsu neque subsistere. Sic anima absque virtutum frequentatione non potest viuere. Qui ergo ad effectum bonitatis venire desiderat: necesse est ut cum scientia et voluntate etiam ipsum vsu habeat.

Bonum homo de omnibus sibi bonum bonis et malis utilitatem sibi acquirat. Si quidem cum aliquid boni de homine bono vel malo audit: gaudet deo: inde gratias agit. Quod cum facit mercedem a deo boni voluntatis accipit: ac si operatio fuisset eiusdem operis. Malum autem si audierit dolet: quod sibi in mercedem reputat quasi eiusdem mali destructio: fuisset vel diminutio. Sed dicit aliquis de bono et prosperitate inimici mei neque gratulari: neque de damno eius tristari: quod si ore confiteor me pro dano: corde enim metior.

Ratio quomodo inimici diligere possunt.

Ad considerandum est qualiter is qui in bono proficere desiderat sibi ipsi vis inferre debet ut proficere valeat: licet carnalis appetit: meus damnum inimici mei appetit: non tamen hoc ore confiteri debeo sed potius damnum eius plangere: et pro appetitum carnis mee illi prosperitati fauere. Illius damnum solum verbis si corde simul neque demonstrare: mihi displicere. Nam si rationem consideramus recte agimus quoniam deo obedimus quod faciamus quoniam carnali voluptati confitemur. Preceptum enim domini est: ut inimicos diligamus. Si ergo eos affectuose diligere neque quomodo carnalitate mea ad amorem eorum flectere valeo: cum velle deo eos me posse amare et donec valeam habere debis quod potestati mee potestati subiacet bonum et non malum de illis puulgare. Licet hoc ago non metior quoniam dico me illos diligere quomodo velle adiacet mihi: proficere autem non habeo.

Codelector: dominico precepto secundum rationem spiritus mei ut eos diligam quibus corruptibilitas carnis mee repugnet. Nam enim si oportet ego illud quod regit in me potestatem. Aliis enim est sentire alios consentire. Malus homo homo est ratio sibi de bonis et malis potestatem accumulat et bonis omnibus inuidiat: malis vero fauorem exhibeat. Huius finis interitus mors et tribulatio. Iusti autem finis christi vita et exultatio.

De intellectu amore et
Tribus modis sentit de: (vsu. viz intellectu: amore et vsu. Per intellectum sapimus: per amorem iustificemur: per vsu beatificamur. In quantum quis deum intelligit sapiens est: in quantum deum amat: iustus: in quantum vult beatitudinem: quod quod rationem est videmus: deum per intellectum mentis sentimus: quod modo quod quod quod rectitudo est ab illo.

Similitudo inter deum et solem.

Sicut enim ex splendore solis ipsi sole sentimus antequam prospicere videamus. Sic ex mentis nostre speculatione deum sentimus quoniam vix quod ex ipsa veritate luce prospicimus: sicque illum intelligendo et amando per fidem et spes ad patriam sentimus. In futuro autem non iam per spes sentiemus quod videbimus: sicut enim: non tamen per eum omnes equaliter videbunt: nec enim amore omnes equaliter calebunt.

Similitudo inter ignem et dei amorem.

Sicut enim diuerso modo lignum et ferrum ardore caluit: sic celestes spiritus versus beatorum anime in equalitate dei amorem feruent.

Quomodo sancti deum videbunt.

Unc autem videmus eum in enigmate: et quasi in pictura ea quod dicimus veluti pictum sole aut mare videremus. Sole quippe aut mare depicta videmus non sicut est in ipsa re habemus. Licet vero sole clare lucentes prospicimus aut mare turbulentum et tranquillum cernimus: sicut enim haec intuemur quibus tamen quantum in se est intueri nequamus. Sic sancti dei in sancta gloria sua deum videbunt: sed magnitudinem diuinitatis sue inuestigare potestie illi comprehendere nequebunt. Non enim in mensus est si intellectus illius comprehendit.

De similitudinibus

potuisset. **De** quatuor modis precipiendi: et totidem obediendi.

Aliqui bene precipiunt et bene obediunt: et contra interdum male precipiunt: et male obediunt. Aliqui male precipiunt et bene obediunt. Bona est precipio et bona obeditio cum precipiunt ne castitatem quis violet: et seruatur mala est iussio et mala obeditio: si uicium ferri et huiusmodi fiat. Bonum precipere et malum obedire: ut si xbigra: aliquis captiuus: et ad capitis proplexione uenit ne fugiat ligat. Huic autem si forte aliquis dicat: fuge pro te in vinculis istis me ponam: penam ex te accipiam. Bona quidem talis precipio: quia ex perfecta caritate descendit: sed mala ad hoc confessio: quia prosum obuiat caritati. Nam ubi deum est. Alter alteri onera portate: non deum est onera imponite mala est iussio. et bona obeditio: ut si quis poma cedrina vel aliud aliquid quod sine periculo haberi non possit: platus sibi afferri precipiet. vnde dauid. Aquam de cisterna sibi afferri precipit quia periculo suorum ablata est penituit precipit: noluitque ea bibere sed ea domino libauit.

De timore: comodo: et amore. etc.

Dico quidem tribus de causis homines seruiunt: videlicet timore: comodo: et amore. Sunt namque nonnulli: qui si penas inferni non esse scierint pro nulla re promissione eternorum bonorum a suis voluptatibus cessarent. Qui licet penas illorum quod deum minime verent euadant: non tamen plenam retributionem inueniunt. Alii autem deo seruiunt: ut magnam habeant commodum siue in presenti vita siue et in hac et in futura. Quibus si deus noluerit quodam ex ratione poterit dicere. Si a comodi vestri mea mandata fuastis: non quod pure me diligebatis sed quod a me lucrari volebatis. Sicuti hi qui regi seruiunt: non regem multum sed donaria diligunt regis. Alius est qui vere deum diligit et solo amore eius precepta custodit. Iste profecto legaliter fuit: et bonam profectamque mercedem sibi acquirat. Igitur sicut deo il-

le nihil propositum: sic illi deus iusta recompensatione reddere debet seipsum quod rebus omnibus excellit.

De in anima tres sunt nature: scilicet tres nature: videlicet ratio voluntas: et appetitus. Ratio autem simulat angelus: appetitus brutus animalibus: voluntas utriusque: voluntas inter rationem et appetitum media est: aliqui enim ad rationem: aliqui ad appetitum se habent: sed quoniam ad rationem se conuertit: quia ea que sunt rationalia et spiritualia sapit deus homo rationalis et spiritualis. Quoniam deus ad appetitum se tenet: quia ea sapit que sunt carnalia: et irrationalium animalium deus homo carnalis siue animalis. Unde scriptum est. Animalis homo non precipit ea que dei sunt. Spiritualis autem diiudicat omnia et ipse a nemine iudicatur. Cum itaque iuxta hoc quod voluntas se habet: dicitur homo carnalis siue spiritualis. Sciendum est quod interdum quedam sentiunt in carne quibus voluntas anime consentit.

De suggestionem: dilectionem et consensum.

Tres namque dilectiones sunt una que sentitur in carne propter voluntatem que vocatur suggestio. Alia que sentitur in voluntate cogitationis: non tamen in voluntate actus: que dicitur delectatio: tertia que sentitur cum voluntate operandi: et nominatur consensus. Sed illa que nominatur suggestio: nulla pena committatur: nam ubi non est consensus voluntatis: nulla sequitur pena delectationis. Unde apostolus. Nihil damnationis est his que sunt in christo iesu qui non secundum carnem ambulat. Et alibi comedelector legi dei secundum interiorum hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captiuum me ducentem in legem peccati: que est in membris meis. Interiorum hominem vocat ipsam rationem legem membrorum: delectationem siue voluntate legem dei obseruationem mandatorum eius que et lex mentis dicitur: quia mente seruatur: legem autem peccati propter legem membrorum nominauerunt.

De nominibus anime.

Dota quod plura sunt nomina anime. Vocatur enim aliquando spiritus: mens

Liber Anselmi

animus: rō: intellectus: interior: hō. **D**icif eni aia vegetabilis: sensibil: rōnalis
Sz cū pla noia habeat ad illa adhuc re
deam: de qb^o sermo fuit p̄us: qz volū-
tas i ill' aut certe se hēbit: z erit legitima.
aut illa deferēdo fornicatrix vilis z abie-
cta. **N**āq; si volūtas q̄ est media inf' ra-
tionē z appetitū rōi cōcordauit: legitime
viuit. **S**i xō appetitui: fornicatrix erit.
Est q̄ rō siue spūs q̄ si vir volūtas vt spō-
sa. **A**ppetit' carnis q̄ si adulter: nō igit' ei
volūtas i aliq' p̄ferat. **S**cp̄tū ē eni. **L**ō
cupiscētia cū p̄pit pit pctm: pctm cū cō-
sūmatū fuēit generat mortē. **E**xēplū

Quēadmodū si sordi: (de sordido
dus aliq̄s z oi fetore plenus occur-
reret alr dicēs se cū eo velle p̄siliari n̄ de-
beret mūd' s̄sistere: sic nec volūtas ap-
peritui carnali acq̄escere. **D**e q̄drato la-

Quadratus lapis sex cōlia (pide.
bz lata i qd̄ hoz ceciderit firmit' ia-
cebit. **S**ic puidēdū ē viro iusto: vt i suo
p̄sistat p̄posito hui' at lata **S**ex h̄ s̄: p̄-
spitas: adūstas: sui libertas: subiectio i
secreto eē vl' i publico: in qb' singul' si a
dyabolo ipulset: stet: nec a p̄posito mo-
ueat. **D**e peccato.

De pctō trib' mōis loqmur fm na-
turā z districtā iusticiā: vt illd̄. **Q**ui di-
xerit f̄ri suo fatuere: erit gehēne ignis.
Scōm grām: vt: q̄cūq; hora ingemue-
rit pctō: pctm suū remittet ei. **L**ouerti-
mī ad me d̄t d̄is: z ego p̄uertar ad vos
Scōm disciplinā cū p̄cipit hōi tm̄ vl' tm̄
penite: disciplina ē sub grā: qz null' peni-
tere posset: nisi grā p̄uēret. **S**ilitudo

Uideas hōiem i vanitate ab (cere
infātia vsq; ad p̄fūdū senectutē cō-
uersatū sola trena sapiētē z i his penit'
obduratū. **L**ū h̄ age de spūalib': hūic d̄
subtilitate diuie cōtēplatiōis loq̄re: hūc
secreta rimari celestia doce: z p̄spicies
eū nequaq; posse ad h̄ videre. **N**ec m̄z
indurata est: c̄ra i istis etatē nutriuit ali-
ena ab ist' seq̄ didicit. **E**cōtra cuz vides

puer etate z scia tenez: nec bonū nec ma-
lū discernere valēt: nec te qd̄ intellige-
re debere discēt: nec qd̄ mirū. **M**ollis
eni est cera: z q̄ si liquēs: nec imagiem si-
gilli q̄ quō recipiēs. **M**edi' hoz adole-
scēs z iuuenis ē ex teneritudine atq; du-
ricia q̄ si ex senectute atq; puericia p̄grue-
tpat'. **S**i q̄ hūc instruxeris ad quēcūq;
vtilitatis p̄fectū eū sūme honestatis ap-
te informare valebis zc. **D**yabol' cō-

Quam dyabol' neq̄t (tra nouitiū
eū couersatōis in q̄ est subuere fastidio
Et lz illi mōachātū p̄positū tenēdū ad
horā q̄ si p̄cedat tm̄ h̄ qz sub t̄lib' aut etiā
inf' t̄les aut in t̄li loco suscepit mltimo-
dis d̄sucijs fallaciter impulsuz penitere
nouitiū q̄nq; facit: vt dū illi p̄suadet in-
ceptū p̄positū gratū exister: nec ad me-
liora p̄ficiat: nec qd̄ accepit diu teneat:
aut in eo vtiliter p̄sistat. **Q**uipe dū in-
cessātē laboriosis cogitatōib' demutā-
do: aut si mutari nō valet: saltē de ip̄o-
bādo p̄posito meditā nūq; interim ad
finē p̄fōis labor ei' pueniat: s̄ p̄sus a
deo respuit. **N**ā quō illi fūdamētū qd̄
posuit displicet nullaten' illi structuraz
bone vite sup edificare libet: vnde fit vt
quēadmodū arbutula si sepe trāsplā-
tet aut nup plātata i eodem loco crebra
cōculcatōe inq̄et nequaq; radicare va-
lēs ariditatē cito attrahit: nec ad aliquē
fructuz fertilitatis peruenit. **S**ic infelix
monach' si sepius de loco ad locū p̄po-
appetitu mouet: aut i vno p̄manens fre-
q̄nti ei' odio cōuertit'. **D**e pueris plā-

Quādo si plātā ar- (te cōpatis
boris i orto tuo plātates: z mox
illā ex oi pte ita concluderes vt
ramos suos nullaten' extendere posset
cū eā post annos excluderes q̄les putat
ramos extendere: p̄fecto inutilis arbor
rugosa: z gippis plena: ramis suis incur-
uis p̄plexa: h̄ vtiq; facitis. **Q**uos pue-
roz mgrī de pueris v̄is q̄ plātati sunt

De similitudinibus

poblacionez in ecclie orto: vt crescerent
z fructificent deo. Vos aut in tm terro-
ribus nimis z xberibus vndiqz illos co-
artatis: vt nulla penitus liceat sibi liber-
tate potiri. Itaqz indifcrete oppssi pvas
z spinaru pplexas mores cogitaoes in-
fra se pgerut: fouet: nutriut: vnde fit qz
nihil amoris vel pietatis nihil beniuo-
lentie circa se in nobis sentiut: nec illi a-
licui boni in vobis: s; qd est odij im-
pietatis maliuolentie postea spem habe-
ant. Contigit itaqz miserabili mo: vt si-
cut corpe crescunt: sic z eis timor tm: et
inuidia z suspicio ois mali crescat ex no-
bis: sp pni z inclinati ad vitia secu pme-
ditantes: aut quod nras ifsidias z machi-
nationes valeat euitare: aut deide secu-
lo redire.

Ad lamia auri z argenti.

Quidistis qso vnqz artificē ex la-
mia auri vel argenti solis pcul-
sionibus imaginē speciosā for-
masse: nō puto. Quid tūc quaten ap-
tā formā ex lamia facerz nūc ea suo instru-
mento leuiter pmit z pcutit: z postmo-
dū planat. Nūc etiā discreto leuamine
leuiter leniat z informat. Sic si vos pu-
eros vros cupitis moribus ornatos eē.
necesse est: vt eū depssionibus xborum
ipis eis prone pietatis z māfuetudinis
leuamē atqz subsidiū feratis. Tenēa qz
dem teneris sicut z ipi teneri sūt: lac scz:
nō solidū cibū pbentes eis: nec dū ad p-
fectam etatem puectis.

De caritate.

Qui caritatem in corde retinet h-
vñ deo grās ei scit habet: illi xō
ad quē tm habet mie. Quas ei
grās mihi debet deus si qd me diligit.
Amplius is cui dilectio alterius seruit:
solius pmodi munus pfuctorie suscipit.
Verbi grā: bñficiū vnū: honore vnum:
vel quodlibet officij genus in hunc mo-
dū. Alius xō caritate qz cōmodi munus
exhibuit: intrāstiuē sibi retinuit. Cari-
tas enī bñficiū ab eo qz hec suscipit tran-
sit. Caritas xō ipa qz deus est i eo rema-

net qui eā alijs impēdit: bonū aut pma-
nēs bono trāscūti malū est. Hec igit cō-
siderādo pfecto. pspiciem magis esse
nobis gaudendū si alios diligim: qm
si ab alijs diligamur: nihil mihi aliquis
nec ego alicui: g caritas est exhibenda:
nō exigenda.

De tribus ex causis ois res amat

Amat aut recte aut natura ama-
tur: aut recte: aut spe commodi

Natura enī est vt oē bonū ame-
mus et vtile. Rectū xō vt beneficientē
nobis amem. Sepe pmodi qm res ama-
tur. Alia ppter vsum: vt mel eo qz sit bo-
nū z suauē: etiā fm vsū. Alia xō fm effe-
ctum: vt absinthēū z nōnulla naturalis
potio: qz cū dent sanitatem. Tribus etiā
his moīs diligēd est deo.

De natura

Natura quia oibus melior z vtilior:
z ido plus cetis amād.

De rectitudine

Rectitudine quō oia qz habem pstat
nobis h etiā ipm qd sum z tātō eū ama-
re debem nobis ipis qz tō maior ipse est:
qz se p nobis dedit: z nobis eisdē semet-
ipm daturus ē. Et quō ei psonaliter nō
possumus reddere illud nō enī his pfo-
na eius eger ostēdit nobis qbus debeat
mus vicem reddere dicēs.

Mando vo-
bis vt diligatis inuicēz sicut dilexi vos.

Et apls. Sicut p nobis xpūs aiam su-
am posuit: ita debetis p fratribus ani-
mas ponere.

**Diligere igit debem inui-
cem qz z bruta qdā aialia h faciūt. Ta-
mē qz vni familie. s. xpi sumus: z in re-
gno eius singlos sicut nos ipsos dilige-
mus: z qz ibi equaliter ab ipis diligeur:
indecēs enī est si in h mūdo habuerim
odio: qz ibi sumus habituri carissimos
Sciendū est enī qz quicūqz ibi aderunt
nobis viscera inuicē reddēt p dilectōne
pnti zc.**

De spe commodi.

Ipe etiā cōmodi vt remūeratōis dili-
gēdus est deus: quō immortalitātē z in-
corruptibilitātē nobis pmittit.

De tribus libertatibus zc.

Liber Anselmi

Libertatis siquē modos tres dici
m^o eē: libertatē vicz actōis quā
oēs volūt: id est vt libere facere
possint q̄ volūt. Dicif etiā libertas intel
ligētie quā nō oēs volūt. Est etiā libera
tas recte volūtatis q̄ sp est bona: hanc
paucissimi volūt: id ē: vt ea velint q̄ dñt
Notādū q̄ libertas actōis sine liberta
te bone volūtatis sp est mala. Verū li
bertas intelligēdi ē media q̄ bona est q̄
nēscūq̄ libertati recte volūtatis adhēt
Mala at̄ cū sine illa ē hz pmo q̄s q̄libz
libertatē intelligēdi: id ē scit intelligere
qd̄ sibi expedit velūt illā ī bono z sic p
merebit̄ adipisci libertatē intelligēdi q̄c
qd̄ expedit volēdi q̄cūq̄ debet agēdi
q̄cqd̄ pdest. Sub libertate volēdi est li
bertas arbitrij. **De venationē diaboli**

Diabolus p peccati suggestionē
q̄tidie id ad venādū: eos vō in
tra retia sua retinz q̄s nec dolor
p pctō ppo afficit. Illos at̄ iā admittē
incipit: q̄s p carnis intēperie lugere iaz
p̄spicit. Quosdā at̄ tercū ordis sanat
id est a carnalib^o z spūalib^o pctis oīno
p̄dit p̄mi oīo lugeat: doleat adhuc scōi:
tercū vero gaudeat. **De deo nō hor**

Horere deus dñ (reat peccati).
Halam peccatricē: non q̄ horreat
pctm̄ qz nihil est iusticia debita
quā ibi amaret: vt dicimus nos horrere
domū in q̄ nec est qd̄ amem^o: s̄ h̄ z illud
imprope: vtutib^o igif adheream^o post
ponēdo vitia: z h̄ patiētā amplectēdo
cū iugi exercitio. Patiētia etenī v̄ q̄li
bet virtus sine exercitio q̄si plūbea lan
cea est.

Incipit anselm^o de mēsuratōe crucis

Boniam iu
bēte filio tuo xp̄o: pfecti esto
te sicut z p̄ v̄ celestis pfect^o
est: z ap̄lo exhortate: vt ad pfectionē fe
ramur: oib^o mōis ad pfectionē vite ten
dere dēmus. **Lēdētes at̄ sine ductore er**

rare possum^o optie consulit nobis in eo
bonitas tua de^o meus q̄ eūdē vnicū tu
uz nobis iductorē tradere dignat^o es vt
nobis factis z verbis viā veritat^o ofide
ret ac doceret. **L**ui etenī vt eū cōfidēter
seq̄remur pfectionis testionū phibuiti
dicēs: h̄ est fili^o meus dilectus in q̄ mibi
bñ cōplacui: ip̄m audite. **I**pe igif vt fa
ceret volūtate tuā qd̄dā cōpēdium vie
pfectōis breuib^o sub x̄bis s̄z plimū pō
derosis nobis ostēdit dicēs. **S**i q̄svult
venire post me: abneget semetiip̄m: z tol
lat crucē suā z seq̄tur me. **I**n quib^o ver
bis ostēdit paucitatez pfectoz libertate
arbitrij eū seq̄ volētū: ip̄e tñ vult n̄ eē
ductor. **I**nitiū vie pfectōis mediuz z fi
nis z q̄ intētōe sit ambulādū. **S**ingula
aūt ī suis locis patebūt. **P**aucitatez pfe
ctoz innuis dñe in eo q̄ dicis. **S**i quis
q̄si aliq̄s ex mltis vult p^o me venire: et
q̄re h̄ deus me^o nisi ex qd̄a torporet pu
sillanimitate nimia eo q̄ pleriq̄ aim su
um ad tēdēdū sursū cogere nolūt: z pfe
ctā viā attemptare nō audēt.

Ascif at̄ pusillanimitas etiā nimio
timore: maxie ppter pctā p̄terita:
eo q̄ minus p̄pa respiciūt merita: p̄t
utilitatē q̄ nimis timēt impedimēta: et
q̄ statim nō sentiāt se p̄ficere q̄ttidiāos
lapsus: z q̄ tuā min^o cōsiderāt bonitas
tē. **I**sta etiā sepe mltos repellūt: ne au
deāt attēptare viā pfectā: imoz ip̄os in
cipiētes sepe in tñ deiciūt: vt pcedere
se posse despant. **S**ed p̄mū scz nimī^o ti
mor ppter pctā p̄terita nō debet nos im
pedire: qz etsi bñ eis vtimur oīa p̄panf
no b̄ in bonū p̄standi nimā bonitatē tu
am p̄gscēdi te atqz amādī z laudandī.
Notādū vō q̄ p̄ncipaliter tria dāna sūt
in pctis. s̄ q̄ ī eis mēmur penā etnā: de
mēmur etnā b̄itudiēm: t̄ps qd̄ pessimū
est sine amore z laude n̄fi creatoris expē
dim^o. **P**ria duo p̄tinēt ad hoīem: terci
um vō ad tuū dānū p̄tinere videt̄ deus
de^o meus. **L**ū ḡ ex idēbita z nimia mīa